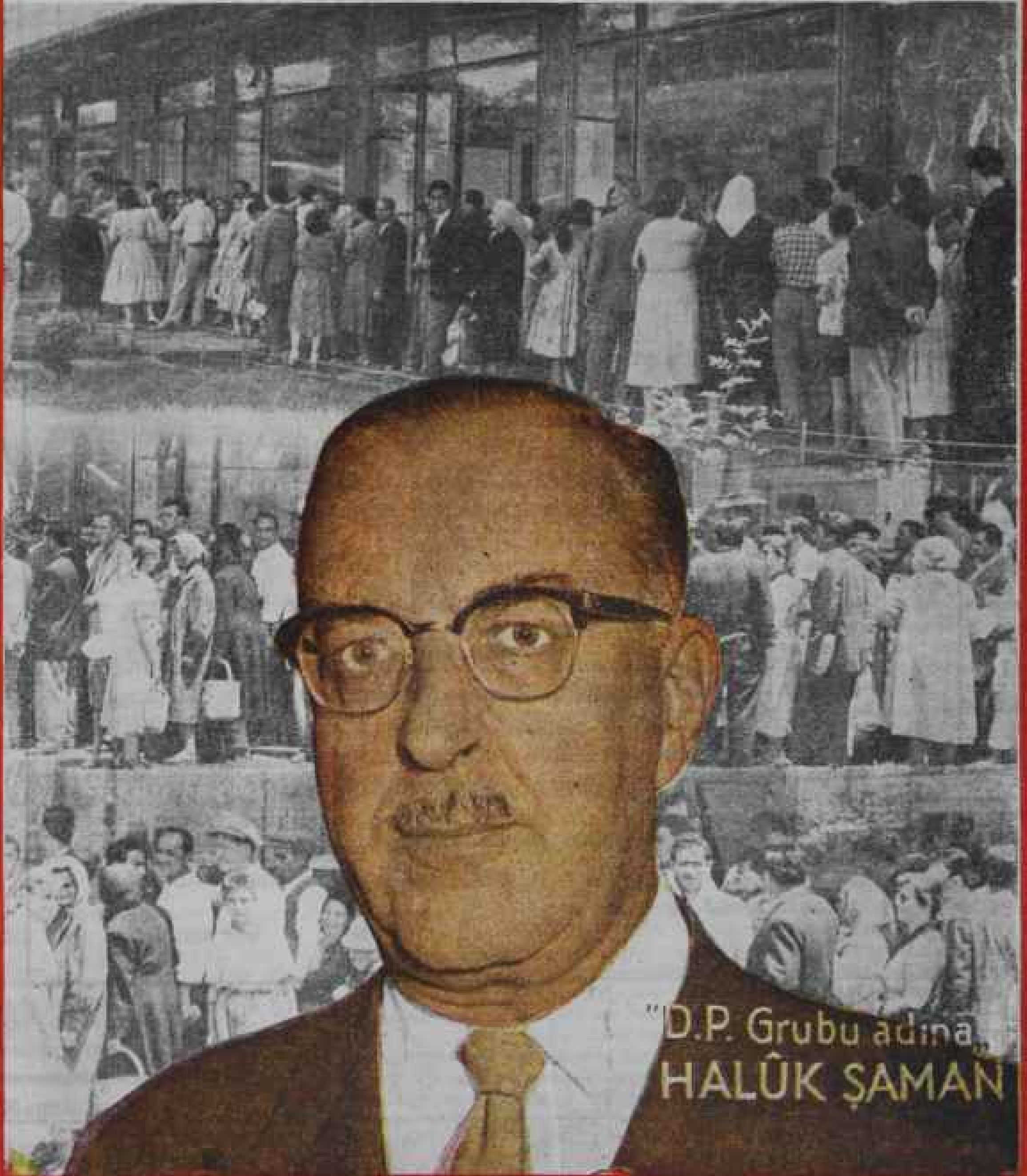
5 TEMMUZ 1958 SAYI : 217

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

"D.P. Grubu adına"
HALÛK ŞAMAN

AKİS'in Müsabaka Şartları

* — AKİS'in bu seneki yazı müsabakası için, mevzu şudur:

"MİLLETLERİN İKTİSADİ KALKINMASI NİÇİN HÜRRİYET İÇİNDE OLMALIDIR?"

* — Müsabakaya katılmak için gönderilen yazılar kâğıdın bir yüzüne makinayla ve orta aralıkta yazılacak, uzunluğu da 23x30 ebadındaki kâğıtlarla iki sayfayı tecavüz etmiyecektir.

* — Gelen yazılar önce AKİS'in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafın incelenecek, uygun görülen AKİS'te neşredilecektir.

* — Yazıların neşrine -1 Temmuz 1958 de başlanacaktır. 30 Nisan 1959' dan sonra gelen yazılar müsabaka dışında bırakılacaktır.

* — AKİS'te neşredilen yazılar 1959 Mayıs başında toplanacak olan selahiyetli bir jüri tarafından incelenecek, birinciliği kazanan yazının sahibine 1.000, ikinciliği kazanan yazının sahibine 500 ve üçüncülüğü kazanan yazının sahibine de 250 lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazının muharririnin resmi 1959 Mayıs ortasında çıkacak olan Altıncı yılımızın ilk sayısının kapağını süsliyecektir.

* — Müsabâkaya katılacak yazıların "AKİS mecmuası, yazı müsabakası servisi P. K. 582 - Ankara" adresine postalanması lâzımdır.

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIII, Sayı: 217

Yazı İşleri:

Rüzgârlı Sokak Ovehan Kat 3 Daire 7

Tel: 18992 P. K 582 - Ankara

İdare:

Denizciler Caddesi 23/B

Rüzgarlı Matbaa Tel: 15221

Fiyatı 100 Kuruş

*

Başyazar:

Metin TOKER

*

Neşriyat Müşaviri

Yusuf Ziya ADEMHAN

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahbi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mesul Müdür:

Tarık HALULU

*

Umumi ***Neşriyat Müdürü***

İlhami SOYSAL

*

Karikatür :

TURHAN

*

Fotoğraf:

Ege AJANSI

Associated Press

Türk Haberler Ajansı

*

Klişe:

Ankara Klişe

*

Müessese Müdürü:

Mübin TOKER

Abone şartları:

3 aylık (12 nüsha): 10 lira

6 aylık (25 nüsha): 20 lira

1 senelik (52 nüsha): 40 lira

*

İlân şartları:

Santimi: 8 lira

3 renkli arka kapak: 750 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı yer:

Rüzgarlı Matbaa — ANKARA

Tel : 15221

Basıldığı tarih: 8.7.1958

Kapak resmimiz:

Halûk Şaman

Kuyrukta atan nabız!

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

AKİS bu hafta, adına D. P.'den ziyade M. S. P. = Mürakabeyi Sevmeyenler Partisi demek gereken İktidar partisiyle alakalı en yeni malûmatı vermektedir. Büyük Meclisin yaz tatilinde vatandasın gözleri en ziyade İktidar partisi milletvekillerinde olacak ve İktidar partisi içindeki gelişmeler büyük alâkayla takip edilecektir. Bilhassa D. P. kongrelerinin yapılması için Genel İdare Kurulunun prensip kararı almış bulunduğu şu günlerde bir takım hareketlerin vukuu D.P. başlıklı yazıyı okuyanları şaşırtmayacaktır. Büyük Meclisin tatile girerken icra organına bir mühlet vermiş olduğu haberi de aynı yazıda teferruatlı şekilde nakledilmektedir.

Gözlerin D. P. milletvekillerine çevrik olduğu şu sırada AKİS'in kapağına "D. P. Grubu adına" Grup Başkanı Halûk Şamanın resmini koymak bize münasip bir seçim *gibi geldi.* Grubun ruh haletini Başkanın hayat -bilhassa politika hayatı- hikâyesi hayli iyi aksettirmektedir. D. P. Grubu Başkanına fon olarak ise, her halde günün en mühim derdi olan kuyruklardan başka bir mevzu bulmak kolay da değildir, doğru da değildir. Meclis tatili, D. P. milletvekilleri ve Kuyruklar. AKİS iç sayfalarda bu kapak kompozisyonunun ışığı içinde M. S. P.'deki durumu anlatmaktadır.

Bu hafta AKİS'in ikinci yazı müsabakası başlıyor. İlk yazı, mutad veçhile, YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarının bittiği yerdedir. Yeni müsabaka, görünüşe göre eskisinden de fazla alaka toplayacağa benzemektedir. Üstelik bir kalkınmanın niçin hürriyet içinde gerçekleşebileceğini mukni delilleriyle AKİS okuyucularından öğrenmek bazı alâkalılar için de son derece istifadeli olacaktır. Ümit ediyoruz ki AKİS okuyucuları bu dersi alâkalılara mükemmel şekilde vereceklerdir.

Bu arada müsabaka, ile alâkalı bir açıklama yapmak isteriz. 1 numaralı yazı olarak koyduğumuz yazının sahibi Mehmed Varlık bize bir de mektup göndermiş. Mektubunda, bizden tatlı tatlı şikâyet ediyor. Mesele şu: Biz, yazıların 23x30 ebadında bir kâğıda yazılmasını istemişiz. Mehmed Varlık da eline bir cedvel almış başlamış İstanbul kırtasiyecilerini dolaşmağa. Girdiği her kırtasiyeci dükkânında istediği eser cedit kâğıdını -şayet bulursa- bir kere ölçüyor ve 23x30 ebadında olanını bulamadığı için de geri dönüyormuş. Nihayet Babıâliyi de İstiklal Caddesindeki kırtasiyecileri de tükettikten sonra aklına gelmiş. Bir ambalaj kâğıdı almış. Bunu 23x30 ebadında kesmiş ve yazısını normal makina aralıkları ile tam iki sayfayı dolduracak şekilde yazmış bize göndermiş. Bu yazı ile birlikte gönderdiği mektupta diyor ki: "Aslına bakılırsa, bu kâğıt kıtlığında -sade kâğıt mı? Bilmem sizler sakal traşı olmak için jilet bulabiliyor musunuz- mutlaka 23x30 boyunda kâğıt üzerinde diretmek, bu yokların acısını en çok çeken ve her fırsatta bunları sayfalarında yana yakıla belirten sizlere hiç yakışmıyor. Daha düne kadar kapaklık kâğıt bulamadığınız için AKİS'in düzgün bir şekilde çıkamadığından dert yanan ve bizlerden özür dileyen siz değil miydiniz?" Okuyucumuz Mehmed Varlık haklı. Ancak ortada bir yanlış anlaşılma var. Biz müsabakaya gönderilecek yazılar 23x30 ebadında kâğıda y a z ı l s ı n derken, gönderilecek yazının boyunun ne olacağını anlatmak istemiştik. Yani bu ebattaki kâğıtlar ne kadar yazı alırsa o kadar yazı yazılsın. Yoksa bize gönderilen yazılar illâ da 23x30 ebadındaki kâğıda yazılacak demek istememiştik. Bizim için mühim olan kâğıdın ebadı değil, yazının muhtevasıdır. Bunu burada böylece belirtiriz.

AKİS'in bu sayısında İKTİSADİ YE MALİ SAHADA başlığını taşıyan sayfalarımızda son derece alâka çekici olduğunu umduğumuz bir tablo bulacaksınız. Bu tablo İstatistik Umum Müdürlüğünün yayınladığı bir bültenden alınmıştır ve 1950 ile 1957. fiyatları arasında bir mukayese yapmak imkânını vermektedir. Resmi bir vesika mahiyetinde olan bu broşürden aldığıma tablo, 1950 ile 1957 yılları arasındaki fiyat farklarını göstermesi bakımından ibretle tetkik edilmeğe değer. Hele bu iki tarih arasındaki farkları gördükten sonra bir de içinde yaşadığımız 1958 yılının fiyatlarını da kendi kendinize göz önüne getirir de düşünürseniz, aradaki korkunç farktan dolayı başınızın dönmesi, gözlerinizin kararması her an mümkündür.

Saygılarımızla

AKİS

Millet

Boş verince...

Eğer bu haftanın içinde İngiltere Başbakanı MacMillan Kıbrısla alâkalı çalışmalarını İngiliz başkenti Londrada değil de, -ah, temmuz ayında Londra nasıl sıcak olur-, meselâ rüzgârı püfür püfür esen, denizinde beyaz yelkenli, ince tekneler dolaşan Brighton'da yapsaydı; eğer bu haftanın içinde Amerika Cumhurbaşkanı Eisenhower Lübnan meselesini Dulles'la Amerikan başkenti Washington'da değil de, -ah, temmuz ayında Washington nasıl yanar-, meselâ dünya cenneti Florida'da görüşseydi; eğer bu haftanın içinde Fransa Başbakanı General de Gaulle Cezayir meselesini Cezayire gitmek bir kenara, -ah, temmuz ayında Cezayirde insandan ter, fıskiyeden su boşanırcasına boşanır-, Pariste değil de, -ah, temmuz ayında Paris sokaklarında züğürt turistlerle köpeklerden başka hiç kimse dolaşmaz-, meselâ bütün sosyetenin toplandığı serin Deauville'de halletmeye çalışsaydı İngilterede, Amerikada ve Fransada kıyamet kopardı. Halbuki bu haftanın içinde Cumhuriyet hükümetinin mesulleri başkent Ankarayı küçük memurlara bırakıp İstanbula, Boğaziçi sahillerine gittiler, memleket meselelerini oradan tedvire koyuldular ve Türkiye'de kıyamet ne kelime, lâyıkı veçhile bir gürültü bile kopmadı. İcrayı kontrolle vazifeli İktidar partisinin milletvekillerinden veya teşkilatından en ufak itiraz sesi çıkmadı. Hiç kimse demedi ki: "Efendim. Ankara vazın hakikaten sıcak olur. Üstelik zaman zaman istirahat herkesin hakkıdır. Ama, tatil alırsın, gider denize de girersin, güneşte de yanarsın. Hatta, hafta tatillerini arzuladığın yerde geçirirsin. Ama devlet işlerini başkentten tedvir etmek bir zarurettir. Bakanlar Kurulu Ankarada toplanır, elçilerle Ar/karada görüşülür, yüksek memurlarla Ankarada istişare edilir. Zira Anayasa der ki: Türkiye Cumhuriyetinin başkenti Ankaradır".

Fakat, icrayı kontrolle vazifeli İktidar partisi böyle bir hareket karşısında omuz silkti mi, bu da meselemiymiş diye düşündü mü, kısacası kıyamet kopmadı mı "boş verilir" ve İngilterede Brighton, Amerikada Florida, Fransada Deauville başkent rolü oynamayı hatırından geçiremezken işte bizim İstanbul yaz başkenti olup çıkar.

Yalnız, bir başka şey daha olur: Millet, kendisine karşı gösterilen bu hürmetsizlik karşısında incinir. Tedbirli; basiretli iktidarlar ise milletleri incitmemeye çok, pek çok dikkat ederler.

D. P. İktidarının yazlık başkenti
"Şehri Stambul ki..."

D. P.

Modern Kristof Kolomblar

(Kapaktaki politikacı)

Geçen haftanın sonunda oldukça eğlenceli bir hadise cereyan etti. İstanbulda Renk adlı bir gazete - mecmua çıktı. Mecmuayı Anadolu Ajansının kulağı delik, D.P. yüksek çevreleriyle alâkası fazla, o çevrelerin görüşlerinden malûmattar umum müdürü -D. P. nin talihsiz Hatay adayı- Şerif Arzık idare ediyordu. Renkin ilk nüshası pek beğenildi. Böyle gazete - mecmua Türkiyede yok değildi ama, Renki hazırlıyanlar yeni bir şey getirmeyi bilmişlerdi, magazini tatlı bir dekor içinde veriyorlardı, güzel güzel hanımcıkların dekolte resimlerini koyuyorlardı, mecmuanın mizanpajı derlitopluydu. Eh, bunca emekten sonra İktidarı da "çaktırmadan" tutuyorlardı. Ama, hiç sıkmadan ve bilhassa malûm küfür edebiyatından, savcıların harekete geçmemesi neticesi beliren küstahlıktan uzak kalarak... İşte bu yeni gazete - mecmuayı alanlar geçen haftanın sonunda şöyle bir haber okudular:

"Meclisin tatili, pek tatile benzemiyecek. İki dersten bütünlemeye kalmış okul öğrencileri gibi, mebuslar, güzel İstanbuldan bir geçecekler, seçim dairelerine söyle bir uğrayacaklar, yazın kızgın sıcağında yeniden Meclisteki sıralarına dönecek* ler... Ankaranın Abu havasından fazla ırak kalmaya ne dış meseleler, ne de iç durum yatkın...

Kaldı ki, İktidar partisi ara toplanma kararı almasaydı. Muhalefet 122 imza ile istediği gün şıp diye olağanüstü oturum ister, taktikte üste çıkardı. D. P. böylece C. H. P. nin kolay manevrasını önlemiş oldu."

Halbuki bu yazının ihtisarından 48 saat önce, çarşamba günü. Büyük Meclis hiç de ara.toplanma kararı almadan, D. P. milletvekillerinin reyleriyle 1 Kasıma kadar tatile girmişti. "Yatkın olmayan dış meselelere ve iç duruma" rağmen.. Demek ki "Muhalefet 122 imza ile istediği gün

Haftanın içinden

STABİLİZASYON

Metin TOKER

Artık hiç bir hayale yer kalmamış bulunuyor, D. P. nin iktisat tecrübesi iflâs etmiştir. Bundan sonra en kesif propaganda dahi kalkınmakta olduğumuza, bizi nurlu istikballerin beklediğine, şehirlerimizin güzelleştiğine ve kuyrukların arkasında bir mesut hadisenin yattığına kimseyi inandıramayacaktır. Hakikatle milletçe böylesine burun buruna gelinceye kadar parlak sözler, mütemadiyen telkin edilen bir edebiyat, vaadler tesir bırakmıyor değildi. Her insanın içinde bir inanmak arzusu yatar. D. P. bu arzuyu sonuna kadar, hem de çok zaman başarıyla istismar etti. Alna her şeyin olduğu gibi iyiniyetli insanların inanmak arzusunun da bir hududu vardır. Bugün gelip dayanılan, işte o huduttur. Hududun ötesinde' bulunan ya safdilliktir, ya da iyi olmayan niyet.

Zira içinde bulunduğumuz vaziyetin ne tevil götürür tarafı kalmıştır, ne bir ışıklı yanı. Hayat pahalılığı, bir küçük azınlık hariç herkesin belini bükmektedir. Darlık ise, o küçük azınlık da dahil milletin tamamının başında bir derttir. En basit ihtiyaç maddesinden, başka medeni memleketlerde artık lüks sayılmayan, fakat bizde "nedretten doğma bir kıymet" e sahip mallara kadar her çeşit eşyanın temininde çekilen güçlükler, sıkıntılar, katlanılan fedakârlıklar insanı yaşadığına yaşayacağına pişman ediyor. Bütün bunların yanında muayyen bir zümrenin dünden bugüne hakikaten bir Görülmemiş Kalkınmayı gerçekleştirmek mazhariyetine ermesi tahammül kudretini vatandaşta pek, ama pek azaltıyor.

Etele iktisadi dertlerimizin halli yolunda en ufak müsbet ve ciddi işaretin bulunmaması D. P. tecrübesinin kati iflasının su götürmez delilidir. Bir yandan, 1953'ten beri tekrarlanan "gelecek sene, Türkiyede bolluk ve refah senesi olacaktır" sözünün bütün inandırıcı vasfını kaybetmesi, diğer taraftan yeni senelerin sadece yeni ıstıraplar getirmiş olması, nihayet cankurtaran simidi diye büyük gürültüyle sarılman her tedbirin muntazaman fos çıkması' hayal kurmayı imkânsız hale getirmiştir. Bugün, içinde bulunduğumuz durum budur.

Fakat bir şeyler yapmak ve çıkmazdan kurtulmak şarttır. Memleket nihayet hepimizindir. Bu topraklar üzerinde, biz ve çocuklarımız yaşayacağız, bizi bu topraklar besleyecek, bu topraklar refah ve saadetimizi temin edecek. Kendimizi ümitsizliğe terketmek caiz olamaz. Milletlerin ümitsizliğe düşmek hakkı yoktur. Mesele yapılacak şeyi her türlü partizan düşünceden, her türlü şahsi endişe veya emelden uzak, soğukkanlılıkla ve sükûnetle tesbit etmektir. Uçuruma düşmemek için sağduyu sahibi her vatandaşın ilk iş olarak aklına gelen çare şudur: Durmak. İktisadi sahada da ilk iş aynıdır: Durmak. Hem de sürat azaltarak değil, kaskatı' fren yaparak durmak. İhtimal ki, bu, İktidarın ağzındaki Stabilizasyon kelimesinin aslında delâlet ettiği manadır.

Ancak ampirik zihinler için Tarih, teorik zihinler için iktisat kitapları şahittir ki bir Stabilizasyon ancak ve ancak hata edildiğinin itirafı ile, bir "Mea Culpa" ile başarı şansı kazanır. Zira iktisadi Stabilizasyon her şeyden evvel ve her şeyden çok itimat faktörüne lüzum gösterir. Bu faktör sağlanmadı mı, ağızla kuş tutulsa, mükemmel bir tedbirler sistemi bina edilse şartlar sıhhatli hale getirilmez. Hata edeceksin, hata edeceksin. Sonra, sanki bir sen akıllıymışsın, başka herkes aptalmış gibi "belli etmeden" dönemeç almaya kalkışacaksın. Buna imkân yoktur. Bunu başarmaya güç yetmez. Piyasa denilen tecrübe tahtası aslında son derece hassas bir tahtadır. Sayın Bayarın Muhalefet lideriyken söylediği "Hata eden hükümet istemiyoruz" sözü son derece doğru bir sözdür. Hata eden, hem sık sık hata eden hükümetlerin bir Stabilizasyon için gerekli "bu sefer de hatalı yolda olunmadığına inanma" duygusunu telkin etmeleri tamamiyle imkansızdır. Ne piyasadan iştira gücü tamamiyle çekilebileceği, ne de piyasaya arzu edilen bütün mallar tükenmez halde sürülebileceği için bu duygu yerleşmeden muvazeneyi temin kabil değildir. Emniyet olmayınca, yarın sistemin değişmeyeceği kafalara kesin olarak yerleşmeyince her gayret dipsiz kuyuya atılmıs bir taş olmaktan ileri gidemeyecektir. Hele, hem Stabilizasyon lâfı edilecek, hem de taşa toprağa milyonlar yatırılmakta devam edilip iktidarın organları "İmar hareketi memlekete yeni bir çehre kazandırıyor" diye başlıklar atacaklar, böyle bir tutumdan hayır beklemek ancak ziyadesiyle safdillerin harcıdır. Muhalefetin sayın liderinin hakkı vardır: İktisadi sıkıntıya çare olarak sadene iki tedbir, zam ve dış yardım bilinirse, bir Stabilizasyon ancak lâfta kalmaya mahkûmdur

Hata eden hükümet gider! Bu, demokrasilerde bir umumi kaidedir ve kaide lâf olsun diye değil, tecrübeler başka çıkar yol bulunmadığını gösterdiği için konulmuştur. Eğer 1957 seçimleri bir iktidar değişikliğini mümkün kılmış olsaydı mesele kendiliğinden halle dilecekti. Şimdi, iktisadi realitelerin yanında siyasi realiteyi de hesaba katmak bir neticeye varmak için zaruridir. Bugün bir Stabilizasyonun başarı şansına sahip olması için iki yol kalmıştır. Sayın Menderes icra organının başından ayrılır, icra organının başına dâhi olmasına asla lüzum bulunmayan, fakat kafası müsbet istikamette işleyen, yapıcı, verimli çalışma metodlarını -bunlar gösterişsiz de olsa- benimsemiş bir siyaset adamı gelir, D. P. içinde ekip faaliyetinin temelini atar ve arkadaşlarıyla elele yaralı vatanın yaraların sarar. D. P. Grubu içinde böyle bir siyaset adamının ve böyle bir ekibin bulunmadığına inanmak pek acı bir şey olur. Bu, yollardan biri, yolların en mantıkisidir.

Fakat bir ikinci yol daha vardır. Eğer D. P. için de Genel Başkandan başkasının kabineyi kurmaması arzulanıyorsa ve Büyük Kongre, beklenileceği veçhile Genel Başkanlığı sayın Menderesin üzerinde bırakır, sayın Menderes de bunu kabul ederse D.P. Grubu keyfi idareye son verip bilhassa iktisadi meseleleri bir ihtisas topluluğuna devreder. Tabii bu, kulağı başın arkasından göstermek demektir. Ama sosyal meselelerde siyasi realiteleri hesaba katmaksızın yollar aramak beyhude bir gayrettir. Ne var ki bu son yolun murakabe sistemini, yani serbest çalışan basınıyla, serbest toplanan muhalefetiyle, sesini serbest yükselten vatandaşıyla ve asla partizan olmayan, nüfuz ticaretine ve tacirlerine yer bırakmayan idaresiyle demokratik rejimi getirmesinin şart bulunduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. D. P. tecrübesinin iflâs etmesinin birinci sebebi, ancak hürriyet içinde gerçekleştirilebilecek bir kalkınmayı otoriter yollardan sağlamanın tercih edilmesidir.

Evet, bütün bu yollar bizi çıkmazdan kurtaracak yollardır. Ama bir tek şey imkânsızdır: Hem bugünkü sistem bugünkü ekiple işbaşında kalacak, hem de Stabilizasyon sağlanacak! Hayır. O takdirde işler biraz daha bozulacak, düzeltmesi biraz daha zor hal alacak, mukadder sukut yarasız beresiz kırtulunamayacak kadar sert olacaktır. D. P. için paraşütü açma zamanı gelmiştir.

şıp diye olağanüstü oturum istedi mi, taktikte üste çıkacak" tı! Demek ki D. P. "C. H. P. nin kolay manevrasını önleyememiş" ti! Kaş yapayım derken çıkarılan bu göz, içinde bulunduğumuz hafta zarfında siyaset adamlarını pek eğlendirdi.

Reddedilen teklif

Ama, doğrusu istenilirse Şerif Arzıkı yanıltan bir red kararı olmuştu.. Yoksa, D.P. nin yüksek çevreleri Meclisin yaz tatilinin 1 Kasıma kadar sürdürülmesinin hakikaten aleyhinde bulunmuşlardı. İstemişlerdi ki, Meclis ağustos sonunda yeniden içtima etsin.

Buna milletvekilleri yanaşmamışlardı. Tatili bölmek lüzumsuzdu. Zira ortada "yeni tedbirler" isteyecek bir vaziyet yoktu. D. P. Grubu senelerden beri icranın arzuladığı bütün tedbirleri, hemen gık demeden kabul etmişti, bunları Meclisten geçirtmiş ve icranın eline vermişti. Daha iyisini bile yapmıştı: İcranın bu tedbirleri nasıl kullandığını, merak saikiyle olsun kontrol dahi etmemişti. Şimdi, bunlar mevcutken Gruptan talep edilecek başka bir şey olmamak gerekiyordu. İcra. işleri düzene sokmak için yeni tedbirlere değil, bizzat kendisini şöyle bir düzene sokmaya muhtaçtı. Bunun için de milletvekilleri Kasıma kadar mühlet veriyorlardı. Kasımda döndüklerinde işlerin arap saçı halini muhafaza ettiğini gördükleri takdirde, kolları her şeye rağmen sıvayacaklardı.

D. P. yüksek çevrelerinin ara toplanma kararı alınması yolundaki arzuları bu yüzden reddedilmişti ve uysal Şerif Arzık D. P. yüksek çevrelerinin bir arzusunun nasıl olup ta milletvekilleri tarafından reddedilebileceğini bir türlü anlayamadığından hataya düşmüştü.

Seçim bölgelerine doğru

Nitekim bu haftanın ortalarında, Bayramın sona ermesini takiben bir çok vilâyet halkı milletvekillerini bağrında buldu. Tabii bazıları her milletvekiline sanki resmi haklarıymış gibi verilen ve Samed Ağaoğlunun son Meclis celsesinde bahsettiği teamüllerden biri haline gelip adeta kanunlaşan üç bin liralık dövizi cebine koymuş ve aklınca en istifadeli bulduğu -Avrupaya veya Suriyeye- seyahate çıkmıştı. Diğer bir kısım "kalantor milletvekili" ise, seçim bölgesi halkının ve ondan da çok İktidarın başının kendisine olan itimadından emin bulunduğu için İstanbul plajlarından ayrılmaya lüzum görmemişti. Ama bunlar bir ekalliyet teşkil ediyorlardı. D. P. milletvekillerinin büyük kısmı, ihtimal "nabız yoklamak" için seçmenlerinin karşısına çıktılar. Karşısına çıktılar ve onun çatık kaşlarıyla karşılaştılar._ Millet, durumdan memnun değildi. Muhalif vatandaş memnun değildi, tarafsız vatandaş memnun değildi, muvafık vatandaş memnun değildi.

Baha Akşit

Basınız imzayı!

D. P. Grubunun bir çok mensubu memnuniyetsizliğin Badece yedi ay içinde bu kadar artmış olması karşısında hayret etmekten kendisini alamadı. D. P. teşkilâtına gelince o, sesinin var kuvvetiyle "Büyük Kongreyi toplayınız" diye bağırıyordu. Bir çok ilde ilçe kongreleri dahi tamamlanmamıştı. Zira D. P. hele 1954'ten bu yana bütün hayatiyetini kaybetmiş ve kendisini, kontrolla vazifeli bulunduğu kimselerin kadife eldiven içindeki demir ellerine terketmişti. Fakat 1957 seçimlerinin, D. P. büyüklerinde bırakmadığı uyarıcı tesiri D. P. küçüklerinde ziyadesiyle bıraktığı milletvekillerinin ilk temaslarında ortaya çıktı. Bu iki sınıf D. P. linin arasında mutavassıtlık yapması gereken Meclis Grubunun da 1955 sonbaharı hadiselerinden sonra icra karşısında teslim bayrağını çekmesi murakabesizlik eklerinin tahribatını ziyadesiyle arttırmıştı.

Fakat bu haftanın ortasında beliren kanaat D.P. Grubunun, Meclisin Kasımdaki -veya önceki- toplantısına değişik bir ruh haleti içinde, -kulağı ve vicdanı vatandaşın hakikaten dayanılmaz ıstıraplarıyla dolu olarak geleceği yolundaydı.

Himmet Ölçmen

Tasvipkâr yardımcı

İlk belirti: Seçimler

Meclisin tatili bittiğinde D. P. milletvekillerinin gördükleri ve işittiklerinden ders alıp almadıkları Gruplarında yapacakları ilk seçimlerde kendisini belli edecektir. Grup, hem kendi Başkanıyla iki Başkan vekilini, hem de Büyük Meclisin Başkanıyla Başkanlık divanını seçecektir. Bu zevatın şahsiyetleri Grubun temayülünün işareti olacaktır. Kasıma daha çok vardır, ama kulis faaliyeti D. P. içinde pek yakın Ur zamanda başlayacağa benzemektedir. Hakikaten yaz ayları D. P. nin çeşitli hiziplerinin gayretleriyle dolu olarak geçecektir. "Seçim bölgesi gezintileri" şüphesiz Yaylacıların adedini arttıracak, tehlike çanlarını pek çok kimsenin ta kulağı dibinde çaldıracaktır. Fakat "muhalif hizip" in derdi daima lidersizlik olmuştur. D. P. de bir çok hayırlı teşebbüs bu yüzden fiyaskoyla neticelenmiştir. Bu sefer vaziyet değişik olacak mıdır? Yaz ayları D.P. ye, en ziyade muhtaç bulunduğu şeyi, Başbakan olmasa bile Başbakan karşısında bir murakabe unsuru rolü oynayacak ve etrafına hiç olmazsa yüzün üstünde milletvekili toplayacak -Muhalefetin de 180 milletvekili vardır- lideri temin edecek midir? Daha mühimi bu lider, safların arasından çıkıp biraz sivrildiğinde eskisi gibi kalmakta devam edecek midir? Yoksa şimdiye kadar başkalarım ayartan çeşitli cazibeler onun da başını döndürecek midir? Meselâ bir zamanların "Muhalif Grup liderleri" Çelikbaş ile Kalafatın, daha sonra aynı role heveslenen Samed Ağaoğlunun, bir ara hakikaten ciddi ümitler veren Nedim Ökmenin zamanla nerelere geldikleri hiç kimsenin meçhulü değildir. D. P. Grubunun bugünkü Başkam Halûk Şamanı da 1955 yılındaki son D. P. Büyük Kongresinde görmüş olanların tanımaları, artık son derece güçleşmiştir.

Bir 1940 Demokratı

Sene 1955, Ankarada Büyük Sinemada D. P. nin Büyük Kongresi toplanmış. Hava son derece elektrikli. Genel Başkan Menderes son kozlarından birini oynuyor. İspatçılar ve onlarla beraber Genel İdare Kurulunun iki kudretli üyesi Fevzi

Lütfi Karaosmanoğlu ile Fethi Çelikbaş partiden atılmışlar. Böylece lidersiz bırakılan muhalifler kongrede seslerini yükseltiyorlar ama, pek tesirli olamıyorlar. Genel Başkan hakim görünmenin verdiği cesaretle meşhur Iskat hakkını Kongreye getiriyor. O zaman, artık canına tak dediği anlaşılan ve kalbinin kovulan İspatçılarla beraber olduğu sezilen uzunca boylu, 4,5 derece miyop gözlüğü takan, topluca, kibar yüzlü, itinalı giyimli, gene bir milletvekili kalkıyor ve itiraz ediyor. Genel Başkan itiraz edenleri haşlıyor, "Partinin. içinde kalan kuyruklar" dan bahsediyor. Fakat bu, daha fazla gürültüye yol açıyor. Nihayet Iskat hakkı tekriri Başkan Tevfik İlerinin nazik elleriyle Kongreden geçiriliyor ama, bu ölü doğmuş bir çocuktur.

Sene 1958. İnanılmayacak derecede acaip mucip sebeplerle ara seçimlerinin yapılmaması takriri Büyük Meclise sunuluyor. Takririn altında üç imza var. İkisini anlamak kabil: Baha Akşit ve Himmet Ölçmen. Fakat üçüncü imza, hani o 1955 Kongresinde kendisinden "içerde kalan İspatçı kuyruğu" diye bahsedilen -o tarihte bu sıfat insana sadece şeref veriyordu- uzunca boylu, topluca milletvekiline, Halûk Şamana aittir.

D. P. Grubunun bugünkü Başkanı, halbuki bir 1946 Demokratıdır. **1910** senesinde İstanbulda Çengelköyde doğmuştur. İlk Türkçülerden, memleketimizin fikir hayatına geçmiş ve Birinci Meşrutiyet Meclisi Mebusanı üyelerinden Bursalı Fahir Beyin torunudur. Ailece Bursalıdır. Babası, Halûk 6 yaşında iken boşanmış, çocuk annesine kalmıştır. 14 yaşında iken dedesini kaybedince, esasen yetim bulunan Halûk, mali sıkıntılar geçirmeğe başlamıştır. Hem tahsiline devam etmek, hem de annesine bakmak zorunda kalmıştır.

Halûk, zor şartlar altında devam ettirdiği tahsilini İstanbulda tamamlamıştır. İstanbulda bitirdiği ilkmektepten sonra Kabataş Erkek Lisesine girmiş, oradan mezun olmuştur. İstanbulda bulunan Mülkiyeyi bitirdiği zaman, sene 1933 idi.

Müteakiben idari bir vazife almış, İstanbul Valisi Muhittin Üstündağa maiyet memurluğu yapmıştır. Bilâhare de imtihan kazanarak Ziraat Bankasına müfettiş muavini olarak girmiş, kısa zaman sonra müfettişliğe, 1938 senesinde de Bursa Şubesi Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Bu tayin 28 yaşındaki genç bankacı **için hakiki** iftihar vesilesi olmuştur. Kendi memleketinde böyle mühim **bir** vazifeye gelmek!. Şaman hayatında ilk defa o sene göğsünün iftiharla kabardığını hissetmiştir. Sonradan aynı memleketin milletvekilliği vazifesini sırtlamak dahi D. P. Grubu Başkanını o kadar sevindirmemiştir.

Halûk Şaman bu vazifede dört sene kaldıktan sonra oradan merkeze alınarak Şubeler Kontrol Müdürlüğüne getirilmiştir. 1943 senesinde Ziraat Bankasından ayrılmış, Tariş Umum Müdürlüğüne tayin edilmiştir. Fakat o zamanki Ticaret ve Ekonomi Bakanı Celâl Sait Siren ile aralarında ihtilaf çıktığından, Tariş Umum Müdürlüğünden ayrılmıştır. 1944 - 49 seneleri arasında İzmirde kuru mevya, hububat ve bakliyat üzerinde ihracatçılık yapmıştır. Bu arada 1946 senesinde, ilk kuruluş günlerinde D. P. ye intisap etmiş ve siyasi hayata atılmıştır. Önce Alsâncak Müteşebbis İlçe İdare, sonra Merkez İlçe İdare, nihayet İzmir İl İdare Kurulunda vazife görmüştür.

1949 senesinde, 1950 seçimleri yaklaştığı için Şaman, kendi seçim şansını daha fazla gördüğü Bursaya gitmiştir. Öyle ki, sırf bu maksatla, daha önce Umum Müdürlük yaptığı halde Yapı ve Kredi Bankasının Bursa Şubesi Müdürlüğünü kabul etmiştir İşte bu sırada, yani 1949 da, "medeni cesur" diye şöhreti olan, samimi görünen bir genç milletvekili. Sene 1954. Bursa gene D. P. ye, dolayısıyla Halûk Şamana itimadını tekrarlıyor. Fakat 1954 sonrası D. P. 1946 soması D. P. den hayli farklıdır. Bursa milletvekili ip cambazlığını başarıyor. Kendisim zedelemiyor, fakat partiden ihracına yol açacak kadar "tedbirsiz" de davranmıyor. 1955 hadiseleri kendisini "kafa tutabilecekler" arasına itiyor. Memleketin de, D. P. nin de ümidi o sınıftadır. Kasımda Meclis açıldığında Grup başkanlığına, -büyük talihsizlik- Burhaneddin Onat getirilmiştir. Vekillerinden biri ise Halûk Şamandır. Meşhur "kabine devirme macerası" ndan sonra, lidersizlik yüzünden -Köprülü ve Ökmen o tarihteki hareketlerinin, daha doğrusu haretsizliklerinin hesabım öteki dünyada bile kolayca veremiyeceklerdir. Demokrasi yolundaki gayretler bir

1955 D. P. Kongresi

Hiddetle kalkan nimetle oturur

Bursada bir Ziraat Bankası muhasebecisinin kızı olan Nermin hanımla evlenmiştir. Şamanların şimdi iki çocuğu vardır: Tahir 6.5, Leylâ 3 yaşındadır. Nermin hanım da, keza Bursalıdır.

Milletvekilliği yılları

Sene 1950. D. P. nin Zaferi. Halûk Şaman, patronu Kâzım Taşkent ile birlikte Meclise girmiştir. Mecliste Bursayı temsil etmektedir. İlk yıllar. Halûk Şaman yeni bir şef idaresinin kurulması değil, demokratik rejimin teessüsü yolunda çalışanların safındadır. Fakat karşı taraf bu hizbi bertaraf etmek için damgayı hemen vurmuştur: "Aferist!" Bir kaç sene sonra Kâzım Taşkent politika hayatından elini, eteğini temizce çekmiş, yeniden hakikaten başarı gösterdiği iş sahasına dönmüştür. Fakat Halûk Şaman politikada kalmıştır. İtibar sahibi, defa daha fiyaskoyla neticeleniyor. Aaa! Halûk Şaman şimdi, öteki saftadır. Hani kuyruktu, hani gidiş iyi değildi? Bütün bunlar unutulmuştur. Medeni cesaret? O da uykudadır. Tabiatın icabı yerine gelmiş, Menderes bir kaç gömlek üstün olduğu kimselerin üzerinde birara sarsılan hakimiyetim yeniden kurmuştur. Halûk Şaman bu hakimiyeti kabul edenler arasındadır. D. P. Grubu Başkanlığında Dr. Namık Gedik ve Hayreddin Erkmen "iki bakanlık arası" devresini geçiriyorlar. 1957 seçimlerinden sonra Erkmen yeniden Çalışma Bakanıdır. Grup Başkanlığına ise Halûk Şaman oturmuştur.

Halûk Şaman o tarihten bu yana, altına imzasını koyarak bir çok takriri Meclise sunmuştur. Fakat herkes bilmektedir ki bunların hepsini şahsen tasvip etmemektedir. Fakat D. P. Grubunun kabul ettiği takrirlerin Grup Başkanı Ve Başkan vekilleri-

Zeyyad Mandalinci
Şerefe iki kadeh

nin imzasıyla Meclise sunulması bir teamüldür, bir zarurettir. Bu takrirlerin en mühimleri C. H. P. aleyhinde 1957 seçimlerine ait tahkikat açılması için takrir, ara seçimlerinin yapılmaması için takrir. Meclisin 1 Kasıma kadar tatile girmesi için, takrirdir.

D. P. Grubundan manen mesul olan Başkan Halûk Şaman -zira, aksi takdirde bir istifa müessesesinin mevcudiyetini Şaman elbette ki bilmektedir- kültürlü bir insandır. Fransızcayı iyi konuşmakta, İngilizceyi anlamaktadır. Bugünkü devlet adamları için elzem iktisat bilgisine sahiptir. Kibardır, adabı muaşerete vukuf ve riayeti fazladır. Görmüş ve geçirmiş bir hali vardır. Memuriyeti ve milletvekilliği sırasında çok dolaşmış, çok yer gezmiştir. Adaylığı her defasında yoklama ile kazanmış, merkezden asla gösterilmemiştir.

Büyüklerle tanışma

Halûk Şaman Celal Bayar ile 1939 - 40 senelerinde kendisi Bursada Ziraat Bankası müdürüyken tanışmıştır. Menderese ise Tariş Umum Müdürlüğü sırasında rastlamıştır. Menderes Tarişin ortaklarındandır. İnönüye gelince, D. P. Grubunun başkanı, eski Devlet başkanıyla milletvekili olduktan sonra görüşmüştür. Briç meraklısı İnönü, iyi briççi Şamanla Anadolu klübünde bir çok defa aynı masa başında maharetini denemiştir. Fakat şimdi, Halûk Şaman Muhalefet liderinin yolu üstünde pek görünmemeye dikkat etmektedir. Her halde Halûk Şamanın hayat hikayesi, politikada nerede başlayıp nerede bitirmek üzere bulunduğu, şu yaz aylarında pek cok Demokrat milletvekilini alâkadar edecektir.

Kuyrukların arkasında ne var?

Bu hafta D.P. milletvekillerini alâkadar eden başka bir husus kuyrukların arkasında nenin bulunduğunu öğrenmek oldu. Seçmenler hiç bir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde anlattılar ki orada bulunan, D. P. Grubunun inandırılmak istendiği gibi bir mesut hadise değildir. D. P. Türkiyeyi sekiz sene içinde, ortada ne harp, ne darp varken, üstelik sekiz yüz milyon dolar yardım alarak ve tam bir bucuk milyar dolar borçlanarak, hazır bulduğu yüz küsur ton altını da yiyerek bir "kuyruk diyarı" haline getirmiştir. Halbuki bu kadar geniş imkân Türkiyenin tarihinde hiç bir İktidara nasip olmamıştır. Bunca paranın altından girilip üstünden çıkılma işinin nasıl olup ta böylesine başarılı şekilde yapılabildiği D. P. milletvekillerinin zihinlerini kurcalasa yeridir.

D. P. için yaz aylarının hayır getirmesi mümkündür. Genel İdare Kurulu, teşkilâttan gelen seslere daha fazla kulak tıkamak imkânına sahip olmadığından kongrelerin süratle tamamlanması yolunda bir tamim çıkarmıştır. Sonbaharda Büyük Kongre, toplanmaya hazır hale getirilecektir. Fakat toplanacak mıdır? Bu, o zamanın siyasi şartlarına bağlı kalacaktır. Dertlerin Meclis Grubundan önce Büyük Kongrede deşilmesi, şüphesiz işbaşındakilerin daha yararına olacaktır. Böylece bir 1955 sürprizinin tekrarlanması önlenecektir. Üstelik Büyük Kongreye hakim olmak da o kadar zor değildir. Kongre, Kurultay gibi toplantılar devamlı hazırlıkların oyuncağı haline kolaylıkla gelmektedir. Bu bakımdan Genel Başkan ve arkadaşlarının Büyük Kongreden, yani Partiden itimat alarak Grup karşısına çıkmaları pek âlâ beklenebilir.

Buna rağmen geçen hafta sonunda tatile giderken dağınık manzara gösteren Yaylacıların -Rükneddin Nasûhioğlu, Zeyyat Mandalinci, Şemi Engin, Atıf Benderlioğlu, hatta Dr. Mükerrem Sarol gibi..- tatilden dönüşte daha teşkilâtlı ve bilhassa taktik bilen bir idareci sınıfa sahip olarak Gruptaki yerlerini almaları

YAZISIZ

kuvvetle muhtemeldir. Her halde Menderese Kasım, sonuna kadar işleri ve etrafınıdüzeltmesi için mühlet verildiği bir hakikattir. Menderes bu yeni şansı iyi kullanacak mıdır, yurtta bilhassa D. P. için en faydalı hava olan yumuşak havayı, Bahar Havasım kuracak mıdır, yoksa 1955 yazındaki gibi "sert usulleri" mi deneyecektir, orasını şimdiden kestirmenin imkânı yoktur. Zira bunu, bizzat Genel Başkan bilmemektedir. Hadiseler, Menderesin asa'bı ve etrafın telkinleri tutulacak yolu tayin edecektir.

C H. P.

Kongreler mevsimi

Bu haftanın sonunda pazar günü, eğer İsmet İnönünün bir manii çıkmazsa seçimlerin C. H. P. tarafından kazanıldığı bir ilçe merkezi heyecanlı saatler yaşıyacak. Muhalefet lideri partisinin Kadıköy ilçe kongresine gidecek ve orada bir konuşma yapacak. Bu, C. H. P. hatiplerine Meclisin yaz tatili sırasında millete verecekleri konserler için bir la sesi yerine geçecek. İstanbulda seçimler D. P. li milletvekillerini Büyük Meclise göndermiştir ama Kadıköy ilçesinde galip C. H. P. dir. Zaten C. H. P. nin Kadıköy teşkilâtı en faal ve canlı teşkilâtlardan biridir.

İsmet İnönü Kadıköyde, milletin bugün için en esaslı meselesi olan iktisadi duruma temas edecektir. Muhalefet liderinin nazarında iktisadi durumun rejim meseleleriyle yakın ilgisi hiç kimsenin meçhulü değildir. Bu bakımdan Muhalefet liderinin, son zamanlarda olduğu gibi gene çok sert, fakat aynı derecede yapıcı ve İktidara el uzatıcı bir konuşma yapmasını beklemek lâzımdır. Kıbrıs davasına gelince, eski Devlet Başkanının dış politika işlerinde ne kadar -ihtiyatlı ve dikkatli olduğu bilinmektedir. Yani o mevzuda kendisinden bir parti kongresinde fazla söz beklemek caiz değildir. Fakat konuşma, hiç şüphe yok bilhassa akisleri bakımından ehemmiyetli olacak ve tatil aylarında muhalif sözcülerin bilhassa parti kongreleri vasıtasıyla millete yapacakları hitaplarda hangi tonu seçeceklerini gösterecektir. Bu tonun, İktidar ileri gelenleri tarafından hiç, ama hiç beğenilmemesi kuvvetle muhtemeldir. Ama dertler ortadayken ve deva ciddi şekilde aranmazken Muhalefetin sesi elbette ki sert çıkacaktır.

Tatil hazırlığı

Bu haftanın ortasında C H. P. ileri gelenleri Ankarada Bayındır sokaktaki Genel Merkezde toplandılar ve vaziyeti aralarında görüştüler. İsmet İnönüye yurdun muhtelif taraflarından alınan bilgiler aksettirildi. Memleketin bir çok yerinde halk, ümit ışığı olarak gözlerini eski Devlet Başkanına dikmişti. Hayatın ucuzlamasını ondan bekliyorlardı, Kıbrıs meselesinin bizim lehimize bir gelişme göstermesini ondan bekliyorlardı, bolluğu ondan bekliyorlardı. Doğrusu istenilirse bu raporlarda belki C. H. P. bakımından aşırı iyimserlik vardı ama, realiteleri aksettirme bakımından fazla mübalâğa yoktu. Hakikaten haftanın başlarında yurdun muhtelif taraflarına dağılmış olan C. H. P. Grubu mensupları kendilerine fevkalâde sempatik muhitler buldular ve biraz da şaştılar. Bu muhitlerin arasında daha yedi ay evvel reylerini C. H. P. den esirgemiş Ege ve Trakya belgeleri de vardı. İktisadi durumun biraz daha bozulması ve bilhassa son zamlar halkın ruh haletini ve temayüllerini Muhalefet partisi lehinde geliştirmişti.

Alınan karara göre C. H. P. milletvekilleri ve Genel Merkez ileri gelenleri Büyük Meclisin kapalı kaldığı aylarda vatan sathını tarayacaklar, İnönünün tabiriyle vatandaşa ümit vermeye çalışacaklardır. Bu faaliyet karşısında D. P. nin parti olarak âciz kalması ve bir ara denendiği gibi hükümet marifetiyle Muhalefetin çalışmalarının önlenmesi ihtimali vardır. Fakat İnönünün son ay içinde bu neviden teşebbüsleri elinin tersiyle itmiş ve yırtmış olması elbette ki Muhalefet mensuplarının yılgınlık göstermesini önleyecektir. Zaten bahis mevzuu teşebbüslerin bizzat D. P. Grubu tarafından asla tasvip görmemesi ve Gedik tnetodlarının benimsenmemesi tatil aylarının belki sert tartışmalı ama inşallah hadisesiz geçeceğinin delilidir. Üstelik D.P. nin sakin havaya şiddetle muhtaç olduğu herkes tarafından bilinmektedir.

Adalet

Hak yerini bulur

1957 seçimlerinin hemen akabinde vuku bulan bir hâdisenin ıstırabı geçen haftanın ortalarında hiç ol» mazsa kısmen kapandı. İstanbulda tevkif edilen ve "orduyu isyana, teşvik", "orduda fesat yaratma" suçlarından sanık dokuz subay aylarca mevkuf kaldıktan sonra parti parti ve son partisi Kurban Bayramından üç gün evvel olmak üzere tahliye edildiler. İçlerinde albayların ve yarbayların ekseriyeti teşkil ettiği ve hemen hepsi de kurmay olan bu dokuz subaydan içerde yalnız muhbir Binbaşı Samet Kuşçu kaldı.

Hâdisenin ilk tahkikatı büyük bir gizlilik içinde cereyan etti. Öyle ki, hâdiseyi halk efkârı ancak yabancı gazete ve ajanslardan öğrenebildi.

İnönü nabız yokluyor

Sonradan da olsa akıl başa geldi

İlk tahkikatın sona ermesinden sonra, İstanbulda eski Harbiye binasında teşkil edilen askeri mahkeme gizlilik kararını kaldırdı. Duruşmalar aleni celselerde yapılmaya başladı. Bu celseler başından sonuna kadar gayet enteresan safhalar arz etti. Muhakemenin aleni olmasına rağmen, neşir yasağının devamı yüzünden gazeteler neşriyat yapmak imkânını bulamadılar. Hâdise, ancak muhakemeyi takip edenlerin anlattıklarından öğrenilebilmektedir. Fakat askerî muhakemeleri dinleyici olarak takip edebilmek de, bir takım formalitelere bağlıdır. Bu yüzden celselerde pek az dinleyici -hazır bulunabilmektedir. Askeri muhakemeleri kadınlar takip edemez. Erkeklerin ise reşit olması ve rüştlerini isbat mecburiyeti vardır. Ordu mensupları bu tip muhakemeleri takip edebilmek için sanıklardan en az bir üst rütbede olmak mecburiyetinde-

dirler. Yani, İstanbulda cereyan eden muhakemeyi takip etmek isteyen bir ordu mensubunun en az tuğgeneral rütbesinde olması gerekmektedir. Zira sanıklar arasında kıdemli albaylar vardır. Bütün bunlar ve bunlara benzer formaliteler yüzünden Harbiyedeki muhakemenin safahatını pek az dinleyici takip edebildi. Bu dinleyiciler arasında bilhassa muhbir binbaşının akrabaları dikkati çekiyordu.

Sanık dokuz subaydan sekizinin -dokuzuncusu Samet Kuşçudur- avukatlarının sayısı yirmibeştir ve bunlar dâvayı münavebe ile takip etmektedirler. Devamlı olarak her celsede hazır bulunan tek avukat İlhami Sancardır. Muhbir Binbaşı Samet Kuşçu daha ilk celselerden birinde yalnız hâkimler heyetini reddetmekle kalmamış, bizzat kendi avukatını da reddetmiştir. Bunun üzerine avukatı Samedi müdafaa etmekten vazgeçmiştir. Samet Kuşçu, kendisinin mahkeme huzurunda hem sanık, hem muhbir, hem de müdafi sıfatıyla bulunduğunu ileri sürmekte ve bu bakımdan üç söz hakkı istemektedir. Halen mevkufiyeti devam eden tek sanık olan muhbir Samedin mahkeme huzurundaki bu ve buna benzer bir takım halleri, sinir hastalıkları üzerinde ihtisas sahibi bazı kimselerce hezeyanı itisafi olarak vasıflandırılmakta ve adil tıbba sevki ile müşahede altına alınması gerektiği ileri sürülmektedir.

Yedi aya yakın zaman mevkuf kalıp, Kurban Bayramının hemen arifesinde tahliye edilen sanık emekli Kurmay Albay, son seçimlerde C. H. P. adayı olan Cemal Yıldırım, bayramı ailesi arasında geçirmiştir. Kendisi ile görüşen gazetecilere Türk askeri adliyesine güveninin sonsuz olduğunu ve bayramı evinde çocukları arasında kalb huzuru içinde geçirdiğini söyleyen Cemal Yıldırım ve diğer yedi arkadaşı bundan sonraki duruşmalara gayri mevkuf olarak katılacaklardır. Bilindiği gibi bu dâvada sanıklardan Cemal Yıldırım ve Samet Kuşçu için "Orduyu isyana teşvik" isnadı ile asgari beş yıllık, geri kalan yedi subay içinse "Orduda fesat yaratmak" isnadıyla azami beşer senelik hapis cezaları talep edilmişti. Dâvanın halen ifadelerine müracaat edilmemiş dört şahidi vardır. Bunlar da Namık Gedik, Şem'i Ergin, Milli Savunma Bakanlığı Hukuk İşleri Başkanı Tümgeneral Arif Onat ve halen Niğde Vali Vekili olan Hayrettin Nakiboğludur. Bu şahitlerin de diğer şahitler gibi İstanbula celp edilerek ifadelerine müracaat edilmesi ileri sürülmüşse de bu talep kabul edilmemiş ve bunların ifadelerinin bulundukları yerlerdeki Askerî Mahkemelerce istinabe suretiyle alınmasına karar verilmiştir.'

Dâvanın umumi seyri, duruşmaların bir aya kadar bir neticeye bağlanacağı kanaatini doğurmaktadır. Adalet er veya geç tecelli edecek, durum aydınlığa kavuşacaktır. Böylece seçimlerle ilgili meşhur "Bâlâ yolu suikastı", "Gaziantep te sivil harbe teşebbüs" ve "İstanbulda orduyu isyana teşvik" gibi dehşetengiz isimler taşıyan hadiselerin mahiyeti anlaşılmış olacaktır. Bunların her biri hakkında seçimleri hemen takip eden günlerde esaslı vaziyet almış olan İçişleri Bakanı Doktorun durumu da bu vesileyle ısıl ışıl aydınlanacaktır.

Cemal Yıldırım ve arkadaşları
Sabrın sonu selâmettir!

Asayiş

Bakan politikaya dalınca...

Bu haftanın başında, Bayram günlerinde, Güney hududunda bir çok köy korkulu günler geçirdi. Köylerin ekserisi Mardine bağlıydı. Diyarbakıra bağlı bazı köyler de tedirgin oldular. Hiç beklenilmedik saatlerde jandarmalar buraları basıyor, ellerinde, emniyetleri açık tüfekler olduğu halde arama yapıyorlardı.' Halk izbelerden dışarı çıkarılıyor, izbelere giriliyor, her taraf alt üst ediliyor, erkekler ve kadınlar ciddi olarak sıkıştırılıyordu. Bizzat İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik, İçişleri Bakanlarının Başbakanların mütemadiyen yanında bulunmak, onlara telkinler yapmak, onların dış dünya ile temaslarım temin etmekten başka da vazifeleri bulunduğunu düşünmüş ve asayişin son derece bozulduğu güneye inmişti. Daha doğrusu, Başbakan tarafından oraya gönderilmişti. Güneyde dört başı mamur çeteler bir müddetten beri cirit atmaya, büyük soygunlara girişmeye başlamışlardı.

Ankarayı telâşa veren hâdise geçen haftanın başında Mardin ile Diyarbakır arasında cereyan etti. Yüzleri maskeli haydutlar şosenin Beyhan köprüsü mevkiinde yer tuttular ve yedi vasıtanın yolunu fütursuzca keserek yüz kişiyi soyup soğana çevirdiler. Sonra da, geldikleri gibi gittiler. Sanki civarda bir kovboy filmi çevriliyordu. Üstelik hâdise mahalli Mardine 25, Diyarbakıra 65 kilometre mesafedeydi, bir buçuk kilometre ötede Jandarma karakolu, üç yüz metre mesafede de Karayolları şantiyesi vardı!

Fakat hâdiseler o kovboy filminden ibaret kalmadı. Gene kovboy filmlerinde olduğu gibi dağlarda yaşıyan bir cani aynı fütursuzlukla Urfaya indi ve haraç almak istediği eski Belediye Başkanını sokak ortasında tabancayla vurup öldürdü. Zaten halk Mehmet Polat adındaki o uyuz eşkiya yüzünden uzun zamandır dehşet içinde yaşıyor, fakat ilk cinayetini bir kan davası uğruna işlemiş olan sıska, tüberküloz haydut bir türlü ele geçirilemiyordu.

Üçüncü kovboy filmi, gene Suriye hududu civarında cereyan etti. Bu sefer atlı kaçakçılar hep o fütursuzluk içinde hududu geçerken askerlerle karşılaştılar, müsademe oldu ve neticede iki askerimiz şehit düştü. Kaçakçıların bir kısmı Suriyeye atladı, diğer bir kısmı Türkiyede kayboldu.

Ankarada tepki

Üç vahim hâdisenin birarada vukuu geçen haftanın ortasında Ankarada tepki yaratmaktan geri kalmadı. Muhalefetle uğraşmak iyiydi ama, asıl eşkıyalarla uğraşmak İçişleri Bakanlığının vazifesiydi. Meydanı boş bulanlar azıtmışlardı. Dr. Namık Gedik büyük bir süratle güneye sevkedildi. Ayrıca askeri birlikler harekete geçti. Bunların tesiri bu hafta içinde göründü. Evvelâ Uyuz eşkiya Mehmet Polat saklandığı mağarada kıstırılıp yakalandı ve. Urfaya getirilip bizzat Bakan tarafından halka teşhir olundu. Urfa o gün bayram yapıyordu. Yol soyguncularının üçü de ele geçti. Ötekiler takip ediliyordu. Suriye hududu sıkı şekilde kapatıldı. Kaçakçıların da peşine düşüldü. Hâdise, senelerdir cereyan eden ve D. P. edebiyatında "Özalp faciası" , "Karaköprü faciası" diye adlandırılan hâdiselerin eşiydi. Haydutlar, kaçakçılar, soyguncular bir takım hudut köylerinde himaye görüyorlar, oralarda besleniyorlar, hazırlanıyorlardı. Yapılacak şey, bu haftanın içinde yapıldığı gibi şüpheli köyleri basmak, şüpheli şahısları fena hakle sıkıştırmaktan başka şey değildi. Nitekim gösterişli şekilde harekete geçilince güneydeki masum halk rahatladı. Urfa Valisi işinin Muhalefet partisi başkanı döğmek, İçişleri Bakanı işinin İnönünün evi civarına polis ve fotoğrafçı sevketmek olmadığını anladıklarında azan eşkiyalar pek âlâ yola geliyorlardı.

Kıbrıs

Hareketten lâfa

Bayramın ilk iki günü Türkiyenin her tarafında pek çok kimse, saat akşamın beşini geçtiğinde radyosunun düğmesini heyecanla çevirdi. İstanbulda Federasyon kupasının finali oynanıyordu. Galatasaray ile Beşiktaş arka arkaya iki gün Mithat Paşa stadyumunda karşılaşacaklardı ve kazanan kupayı alacaktı. Bu kadar mühim bir maçı radyolar elbette ki naklederlerdi. Fakat cumartesi günü de, pazar günü de düğmeye el atanlar hayal sukutuna uğradılar. Radyolar maçı nakletmiyorlardı.

Hâdise itirazlara ve tenkidlere yol açtı. Bir kupa finalini nasıl olur da radyo naklen vermezdi? Böyle şey olur muydu? Gürültü çoğalınca radyo idaresi bir açıklama yapmak zorunda kaldı. "Elde yeter sayıda teknik eleman bulunmadığından yayın yapılamamıştı; teknik elemanların hepsi Kıbrıs mitinglerinin üç radyoda birden naklen yayını işiyle vazifelendirilmişti."

Hakikaten bütün bir hafta, hemen istisnasız her gün, öğleden sonra radyolarını açanlar bir köşede yapılmakta olan bir Kıbrıs mitinginde seslerini Peyami Sefanın bile beğenmediği hatiplerin aynı sözleri tekrarladığını duydular. İşin üzücü tarafı şuydu: İstanbul, Ankara ve İzmirdeki muhteşem mitinglerin insanın hakikaten tüylerini diken diken eden havası bu yüzden kayboldu ve mübalâğa edilen her hareket gibi "miting salgını" da Kıbrıs meselesine karşı olan alâka sanki bezginlik haline gelmiş gibi bir his uyandırdı. Üstelik bir çok yerdeki toplantıya pek az sayıda vatandaş katıldı, bele mitinglerin sonunda, sıcağın tesiriyle meydanların tamamile boş kaldığı görüldü. Bu sırada, "Ya Taksim, Ya Ölüm" parolası bile ciddiyetini kaybederek biraz fazla ağıza düştü. Eğer radyo, geç kalmış bir gayretkeşlikle her toplantıyı aynen vermek hatasına kapılmasaydı bu, elbette ki böyle olmayacaktı.

Açılan müzakere kapıları

Halbuki Kıbrıs meselesinde bu hafta manzara bir kere daha değişmişti. Bu bakımdan bizim de yeni vaziyete uymamız, hadiselerin gerektirdiği tutumu takınmamız lâzımdı. Maalesef hariciyemiz, senelerden beri, bilhassa Kıbrıs meselesinde vitesi zamanında değiştirme işini bir türlü beceremiyordu. Herkesin vitesi üçe takıp süratle yol aldığı sırada biz birden ikiye yeni geçiyor ve uzun müddet orada kalıyor, herkesin vitesi bire takıp yokuşları kolaylıkla aldığı sırada biz üçüncü viteste bocalayıp duruyorduk. Nitekim bu hafta içinde Kıbrıs meselesi gösteri ve miting safihasından çıkıp diplomatik temaslar safhasına girmiş bulunduğu halde harıl harıl meydan toplantılarını teşvik ediyorduk. Buna mukabil siyasi gelişmeler bizi daha az ilgilendiriyor, gazetelerimizde bile baş sütunları ciddi haberlerden ziyade iri laflar işgal ediyordu. Halbuki ortada basiretli davranmamızı gerektiren hadiseler vardı.

Hakiki durum

Geçen hartanın ortasında, Avam Kamarasının Kıbrıs mevzuunda yaptığı umumi müzakere, dünyanın bu ilk parlamentosunun şöhretine layık bir şekilde cereyan etti. Konuşmalar ve tenkitler son derece ölçülü oldu. Gerek İktidar, gerek Muhalefet partisinin Türkiye veya Yunanistanda yeni ümitlere yol açacak sözlerden dikkatle kaçındığı hissediliyordu.

İşçi Partisi sözcüsü Callaghan'ın Yunanlılar lehine yaptığı tenkitler, teferruata taallûk ediyordu. İşçi Partisi, iki ayrı Cemaat Meclisi teklifi, Adalılar ile Yunanistan ve Türkiye arısında bağlar tesisi fikrini pek beğenmemişti. Ama bu noktalar üzerinde fazla ısrar edilmedi ve MacMillan'ın da şükranla belirttiği gibi ihtiyatlı konuşuldu. İşçiler, mazide olan bitenleri zikretmekten kaçınan İktidar partisini müşkül duruma düşürecek eski defterleri karıştırma cazibesine mukavemet etmesini bildiler. "Teferruata müteallik suallere cevap vermiyeceğini" söyleyen MacMillan'ı sıkıştırmaya da kalkışmadılar.

İktidar ve Muhalefetin Kıbrısla alâkalı esas meselede hemfikir oldukları görülüyordu. Her iki parti de Adalıların ve ilgili üç hükümetin menfaatlerini telif edecek bir hal şekline taraftardı. Her. iki parti de 1958 yılının ortasında Yunanistan ve Türkiyeyi tam manasıyla tatmin edecek bir çare bulmanın imkânsız olduğunu teslim ediyordu. Bu durum-

Menderes - MacMillan - Karamanlis
Barika-i hakikat, müsademe-i efkârdan doğar

Okuyucu mektupları

Kıbrıs hakkında

AKİS'in Kıbrıs mevzuundaki tutumunu dikkatle takip ediyirum. Emin olun ki gazetelerin yazdıklarından ve resmi beyanatlardan çok sizin yazdıklarınız bizi ilgilendiriyor. Ta başındanberi meseleyi öylesine vukufla ele aldınız. daha aylarca yıllarca önce öylesine yerinde teşhislerde bulundunuz ki, bu gün bunların birer birer gerçekleştiğini gördükçe Dışişleri Bakanlığımızın ilgili memurları bunları hiç okuyup ders almazlar mı diye düşünüyorum.

Abdullah Korkmaz - Ankara

İsmet Paşanın "Kıbrısa dair Düşüncelerim" başlıklı yazısını okuduk ve büyük bir devlet adamının bir dış meselede bu kadar ince noktalara dikkat ettiğini görerek hayranlık hisleri ile dolduk. Fatin Rüştü Bey de bu yazıyı okumuş olsa bari!

Cumhur Akgül - Bursa

Radyolarımızda hemen gün geç-iyor ki Kıbrıs için yapılan bir mitingin naklini dinlemiyelim. Memleketin dört bir köşesi Kıbrıs için atan bir kalb olmuştur. İyi güzel ama bir zamanlar Kıbrıs için kapalı salon toplantılarına bile müsaade vermeyenlere ne oldu ki bugün artık bu mitinglerin radyolarda yayınlanması için emir veriyorlar?

Güler Konca - İstanbul

İktidar hakkında

İktidarın başı bazı konuşmalarında Muhalefeti milli tesanüd bozmakla itham eder. Sayın Menderes 5. 6. 1958 tarihli Havadis gazetesinin Havadis imzalı yazısını hiç görmedi mi? Şimdi yazının üstüne eğilip düşünüyor ve diyorum kî: Milli birliğin tahrip edilmesinde gayret sarf edenler yukarıda sözü gecen yazıyı yazanlar ve o yazıyı tasvip edenlerdir. Demek İktidara mensup olanlar Muhalefete sahtekâr diyecek, kalpazan diyecek, münafık diyecek buna mukabil Muhalefet sesini çıkarmıyacak ve buna da hukuk devleti denecek. Böyle şey olur mu? İnsaf edin insaf!

Cavit Karaaslan - Nevşehir

B. M. M. deki İktidar çoğunluğu en hayati meselelerimiz capcanlı günün hâdiseleri olarak dururken B. M. M. nin tatile gitmesine karar verdi. Bütün bir kış çok yorulmuşlardı. Kuyruklar, pahalılıklar, yokluklar herhalde sayın. milletvekillerimize de hayli ter döktürmüş olacak ki, hiç değilse yaz aylarını rahat rahat geçirebilmek için tatile girdiler. Hayırlı olsun!

Nedim Kocamemiş - İzmir

Londradan bir görünüş

Sisler de bir türlü dağılmıyor ki..

da, Müstemlekeler Nazırı Lennox - Boyd'un tabiriyle "İngilterenin mesuliyeti altında ileri sürülecek âdil esaslara müstenit bir İngiliz plânı hazırlayıp bütün ilgilileri işbirliğine davet etmek" hususunda İktidar ve Muhalefet arasında tam bir görüş birliği vardı. Muhalefetin çoktan beri arzuladığı "Kıbrıs meselesinin Natolaştırılması" ve oniki NATO devletinin İngiliz Plânını desteklemesi de iki tarafı müştereken sevindiren hususlar arasındaydı. İngiltere şimdi yeni plânın tatbikini temin ve gerekli rötuşları yapmak için gerek Adalılar, gerek Türk ve Yunan hükümetleriyle müzakereler yapmak arzusundaydı. Yalnız bu müzakerelerde, gene MacMillan'ın tabiriyle "ihtilâf halindeki tarafların sertliklerini artıracak derecede uysal olmamak" gerektiği de Avam Kamarasında tasvip edildi.

Hiç şüphe yok ki o gün Avam Kamarası tam bir birlik manzarası gösteriyordu. Muvafık, muhalif milletvekilleri kimseyi boş ümitlere kaptıracak tek kelime söylememişlerdi. Buna rağmen cumartesi günkü Zafer, -neden bilinmez- manşetinde MacMillan'ın Dışişleri Bakanımızın beyanatım "yapıcı bulduğunu" bildiriyordu! Halbuki MacMillan bizimki kadar Yunan tezinin de yapıcı olduğunu söylemiş ve bu yapıcı kelimesinden sonra ufak bir "red" kelimesi eklemeyi unutmamıştı» Yani MacMillan yapıcılıktan değil, fakat "yapıcı unsurları muhtevi bir red" den bahsetmişti. Zaferin keza gene manşette verdiği bir diğer haber de İngiltere Başbakanının 19 aralık -Zaferde bu kazara 9 aralık yazılmıştı, beyanatım teyit ettiği merkezindeydi. Halbuki MacMillan plânla yeni bir devrenin açıldığını, ancak "eğer uzun sürede ümitlerimiz kırılır ve bütün gayretlerimiz boşa çıkarsa, hepimizce arzu edilmeyen başka hal suretleri aramaya mecbur kalırsak, hükümetimin bu durum muvacehesinde vaatlerine sadık kalacağını söylemek isterim. Bu vaatler pek tabii Müstemlekeler Nazırı tarafından 19 aralık 1956'da yapılan beyanatın manasım da şüphesiz İçine almaktadır." demiştir. Yani İngiltere yeni plândan vazgeçerse eski taahhütler muteber sayılacaktır. Halbuki halen İngilterenin Plândan vaz geçmeye niyeti yoktur ve tarafların bir müddet sonra -hiç değilse Adalıların- anlaşmaya yanaşacaklarından emin görünmektedir. Yani Taksim, günün meselesi değildir.

Kıbrıstaki gayretler

Nitekim Vali Foot, Adalılara Plânı kabul ettirmek yolunda bu hafta fevkalâde bir gayret gösteriyordu. Rumları ikna etmek için Vali "Makariosun adaya döneceği, fevkalâde tedbirlerin kaldırılacağı ve hapistekilerin serbest bırakılacağı" gibi vaatlere güvenmektedir. EOKA"-yı susturmak maksadıyla Foot bir taraftan çetecilerin takibi işini hızlandırmış, diğer taraftan Grivası mülakata davet etmiştir. 37 bin askerli Adada kendisini pek rahat hissetmeyen Grivasın fâzla aksilik etmeyeceği sanılmaktadır.

Economist, Observer gibi Adada husûsi muhabirleri bulunan mecmualar da iki cemaatin gerek İngilizlerle, gerek kendi aralarında gayet dostane bir şekilde yaşadıklarım yazmaktadırlar. Newsweek muhabiri Bidon Griffiths, Türklerin ve Rumların bir arada yaşadığı Skyroullas köyünü İngiliz askerleriyle beraber ziyaret etmiştir. Hem Türkler, hem Rumlar, ziyaretçilerin etrafım sarmışlar, köyün Türk ağası sigara bile ikram etmiştir! Kendiside Adanın en mühim meselesinin ne olduğu sorulan bir köylü "su" cevabım Vermiştir. Observer de, Dânâ efendinin oğlu Müftüzadenin, yeni İngiliz Plânının Kıbrısın "son şansı" olduğunu söylediğini, Müftüzadenin plânın muvaffak olması için canla başla çalıştığını yazmaktadır.

Buna mukabil Adadaki Türkler şimdilik sakin durmaktadırlar. Fakat hallerinden memnun olmadıkları muhakkaktır. Lider mevkiindeki Fazıl Küçükün son derece kifayetsiz kalması, vaktinin çoğunu Türkiyede geçirmesi, hadiselerin üstüne çıkacak kudreti gösterememesi Kıbrıs davasındaki en büyük handikaplarımızdan birini teşkil etmektedir. Eğer Kıbrıs Türklerinin başında gündelik küçük hesaplardan ziyade meselenin heyeti umumiyesiyle meşgul olacak, bunu kavrayabilecek kudrette dinamik, kültürlü bir lider bulunsaydı elbette ki durum başka türlü olurdu.

Pazarlık hazırlığı

Bu hafta, diplomatik sahada bir takım hazırlıkların yapıldığı da göze çarpıyordu. Şimdi İngiltere içerde İktidarla Muhalefetin, dışarda NATO müttefiklerinin Kıbrıs Plânını tasyip etmelerinin verdiği kuvvetle müzakerelerin kapısını açmaya çalışmaktadır. İlk günkü sert ve huysuz tepkilerine rağmen Yunanlıların beynelmilel siyasi hava karşısında üçlü olmasa bile ikili görüşmeye derhal yanaşacakları şüphesizdir. Türkiye ise buna hazır bulunduğunu zaten açıklamış ve böylece Atinayı duvarın dibinde bırakmıştır. Bilhassa Amerikanın bu mevzuda İngilterenin yanında olması, tarafları "hiç bir anlaşmaya taraftar değil" vaziyetine düşmemeye zorlayacaktır.

Ankarada haftanın başında Bayram ve sıcaklar dolayısıyla tavsayan faaliyet Başbakanın İstanbulda bulunması dolayısıyla haftanın ortalarında da pek hızlanmadı. Yalnız salı günü İstanbulda bermutat Vilayet binasında -mübarek, sanki Başbakanlığın yazlık şubesi- Başbakanın nezdinde Dışişleri Bakanı Zorlu, NATO daimi delegemiz Selim Sarper ve Londra büyük Elçimiz Muharremi Nuri Birgi buluşup görüştüler. İktidarın, sıkışık vaziyetinden muvakkaten kurtulduğu için çetin **siyasi** müzakerelerin arifesinde **Muhalefetle** istişareyi gene unutmuş olduğu göze çarpıyordu.

T. B. M. M de, İngiliz Parlamentosu kadar uzun bir maziye sahip olmamakla beraber, Türkiyenin Kıbrıs tezini tam bir birlik ve anlayış içinde kabul etmişti. Yalnız şu farkla ki, İngilterede Muhalefetle milli bir meveuda işbirliği için bütün gayret İktidardan gelmişti.. Foot, Plânı İşçi Partisine beğendirmek maksadıyla perde arkasında çok dil dökmüştü. MacMillan, Muhalefet Lideri Gaitskelle'e plânını kabul ettirmek yolunda didinmişti. Muhalefetin desteğini temin için Plânda İşçi Partisinin tezlerine birçok taviz verilmişti. Halbuki bizim İktidar, en sıkışık günlerinde bile Muhalefetin yardımını aramamış, Dışişleri Bakanının her şeyin kaybolduğuna kanaat getirdiği bir anda bütün yaptığı Ulusun bir yazarı vasıtasıyla "Aman, Paşa Churchill'in oğlu olan gazeteciyle konuşurken Taksimin aleyhinde bir şey söylemesin" demekten ibaret kalmıştı. Bu sebeble B. M. M. de birlik, yardımdan müstağni İktidara rağmen Muhalefetin olgunluğu sayesinde gerçekleşmişti.

Şimdi, galiba zorlu diplomatlarımız yeniden istişare için dingilin yeniden kırılmasını bekliyorlardı. Milli Birlik'in faydası henüz anlaşılmışa benzemiyordu. Ama her şeyi mükemmelen anlayan millet herkese notunu vermekle meşguldü.

Bu hafta görünen, Ankaranın Kıbrıs mevzuunda Bağdat Paktı kozunu oynamaya hazırlandığıdır. Bağdat Paktının Başbakanlar seviyesindeki toplantısı temmuz ayı sonlarına doğru Londrada yapılacaktır. Türkiye, Paktın müslüman azalarının İngiltere üzerinde tesir icra edeceği ümidindedir. Fakat Amerikanın İngiltere yanında vaziyet aldığı bir meselede bu tesiri mübalâğa etmek Dışişlerimizi yeni bir hayal sukutuyla karşılaştırabilir. Müslüman aza-

Kıbrısta asayişi teminle vazifeli İngiliz askerleri

Gözdağı vermek kolay mı?

Okuyucu mektupları

Mecmua ***hakkında***

28 haziran **1958 tarih ve 216 sayılı AKİS mecmuasının dördüncü sayfasındaki "Araba sevdası" başlıklı yazıda "Külüstür Ford gibi" ibaresi kullanılmaktadır.**

17 Mart 1958 tarihine kadar 50 milyon adedi imal edilerek dünyanın her köşesinde satılan otomobile "külüstür" sıfatının reva görülemiyeceğine, otuz senelik Ford Bayii olarak biz karşıyız.

Milyonlarca Ford sahipleri gibi sizin de bu hususu teslim edeceğinize emin olarak saygılarımızı sunarız.

Koç Ticaret T. A. Ş.

AKİS — "Külüstür Ford" ibaresi, her marka otomobil gibi Ford' un da külüstür olacağı düsüncesiyle ve Türkiyede otomobil denilince hatıra Ford geldiğinden kullanılmıştır. Yoksa, bu vasıta sıkıntısında mecmuanın her mensubu "Ah, bir külüstür Ford'um olsa" diye can atmaktadır!

Mecmuanızın 21/6/1958 tarih ve 215 sayılı nüshasının 14. cü sahifesinin 3. sütununda (Paparalı telgraf) başlığı altında İçişleri Bakanı imzası ile mahiyet itibari ile son derece sert ifadeli bir yıldırım telgrafı aldığını bildiren bir yazı yayınlanmış bulunmaktadır.

Bana ne bu tarzda ve ne de baş ka ifadeli ve İçişleri Bakanı Namık Gedik imzalı ve hatta başka bir telgraf asla gelmemiştir.

İstanbul Belediye Meclisi D. P. Grup Başkanı Avukat Cevdet Özgür

C. H. P. hakkında

«C. H. P. aldığı reylere layık olmalıdır" başlıklı Metin Tokerin yazısı çok güzeldi. Ama biz de bir teklifte bulunmak isti yoruz: C. H. P. nin mevcut milletvekilleri illere taksim edilmeli, her ilin temsilcisi iki veya üç C. H. P li milletvekili bulunmalı. Her ilin partili partisiz vatandaşlarınca bu milletvekilleri bilinmeli. İllerde cereyan eden olaylar onlara bildirilmeli. Onlar da gerekirse bunları Meclis kürsüsüne getirmelidirler. Evet C. H. P. milletvekilleri seçil dikleri illerle birlikte diğer illerle de ilgileniyorlar. Ancak bu yeter bir ilgilenme değildir. Önümüzdeki ilk seçimde iktidara geleceği katileşen, milletin tek ümidi C. H. P. daha plânlı, daha metotlu çalışmalıdır,

Mustafa Fırat - Sakarya

ların herbirinin kendi meseleleri olduğu hatırdan çıkarılmazsa ve tek müşterek meselenin yardım temininden ibaret kaldığı realitesi göz önünde tutulursa Bağdat Paktı kozunun pek de kuvvetli bir koz sayılamayacağı ortaya çıkar.

Nitekim bu haftanın başında Londradan gelen bir haber uyandırıcı vasıf taşımaktadır. Bilindiği gibi Sir Nuri, geçen hafta Yeşilköy Hava Meydanında Menderesle spektaküler bir görüşme yaptıktan sonra İngiltereye gitmişti. Bir kaç gün sonra Foreign Office'in bir sözcüsü Kuveyt Şeyhliğinin Arap Federasyonu ile "yakın münasebetler" kurmasını İngilterenin iyi karşılayacağını açıklamıştır. Sözcünün bildirdiğine göre İngiltere, Federasyon liderlerinin Kuveyt Şeyhinin Federasyona dahil olacağı ümidini beslediklerinden haberdardır. Halbuki senede 60 milyon ton petrol çıkaran bu şeyhlik İngiliz mandası altındadır ve - dikkat buyrulsuh - Şeyhliğin dış politikasını İngiltere tedvir etmektedir. Irak ise senede Kuveytin ancak yarısı kadar petrol çıkarmaktadır. Bu, dostumuz Sir Nurinin İngilterede hangi meselelerle meşgul bulunduğunu görmeyenlerin dahi gözleri önüne sermektedir. İngiltereyi Türkiye hesabına tazyiki beklenilen aynı Sir Nuridir!

Güvenilen dağlara kar yağmaması için yapılacak en iyi şey meteoroloji raporlarını daimi surette kontrol altında bulundurmaktan ibarettir. Bu kontrolde de "iki el bir baş 'içindir".

Üniversite

Kapılar kapanırken

İri kıyım, gözlüklü ve kırmızı yüzlü hoca önündeki masanın karsısına oturan talebeyi manidar bir ifade ile süzdükten sonra yanındaki asistanına döndü ve istihza ile "Bak, meşhurlardan biri geldi" diyerek takıldı. Devamla "Bu ve Malkoçlar Rektörlüğe gidip istifa et diye bağırdılar, sonra da buraya gelip kafamızı şişirdiler. Buna zor sualler Boralım da aklı başına gelsin!"

Hâdise geçen haftanın sonlarında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsünde cereyan ediyordu. Hoca, Ceza Hukuku Profesörü Naci Şensoy, talebe ise 5-6 sömestr talebelerinden olan ve Kübalı lehine yapılan gösteri ve nümayişlerin elebâşlarından biri diye itham edilen Hulusi Sağlamerdi. Aslında Şensoyun yaptığı şakadan ibaretti. Zor değil, kolay sualler sordu ve not olarak da aldığı iyi cevapların tam karşılığım verdi. Zaten Sağlamer de hocasının adaletinden şüpheyi aklının ucundan dahi geçirmemişti. Elebaşlardan olmakla itham olunan diğer bir Hukukluya ise bir başka imtihanda hoca, D. P. nin meşhur Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununu sordu. Fakat talebe çalışmamış olduğundan hocası kendisine, ekimde tekrar imtihan masasında buluşmak üzere bir randevu verdi. İşte Hukuk Fakültesi hâdiseli, gürültülü, yıpratıcı 1957-8 ders yılını böylece tamamladı ve yaralarım sarmış vaziyette, yaz tatiline girmek üzere Kurban Bayramı ile birlikte kapılarını kapadı. Neredeyse bizzat teşkil ettiği kayalıklara bindirip mahvolma tehlikesi ile karşı karşıya kalan İstanbul Üniversitesi gene öz bünyesi dahilindeki Muhtariyet şampiyonlarının Sıddık Sami, Hıfzı Veldet, Ragıp Sarıca gibi derleyicilerin müdahaleleri sayesinde 1957-8 ders yılı badiresini atlatmasını ve toplanmasını böylece bildi. Eğer ayni yıpratıcı hâdiseler Hukukta değil de bir başka Fakültede konsaydı içinden çıkılmaz bir çok komplikasyonların patlak vermesi işten bile değildi. Fakat. Hukuk Fakültesinde hakiki manasıyla bir müessese ruhu, bir aile havası hâkim kaldı. Öğretim üyelerinin çoğunun yekdiğerlerine olan yakınlıkları sayesinde vaziyet idare edilebildi. Şimdi 1957-8 ders yılı badiresinden kalan, sadece zihinlerdeki silinmesi imkânsız acı bir hatıra ve gazete koleksiyonlarında tarihin malı haline gelen kara haberlerden ibarettir.

Uyuyan Prens

İki hafta önceki cumartesi gecesi, kanser mütehassısı Ord. Prof. Tevfik Berkmanın kızının düğünü vesilesiyle Liman lokantası tıklım tıklım doluydu. Saat 24'e doğru, şöhretli modern komikler Balarıları davetlileri kahkahaya boğuyordu. Ahmet ve Özdemir sinemalardaki dünya haberlerini taklit ediyorlar, sözüm ona bir NATO konferansım tasvire çalışıyorlardı. Ahmet, üç kelime kafadan, beş kelime mideden Fransız delegesinin yaptığı bir konuşmayı ana lisanı ile naklederken cümlelerinin arasına Hüseyin Nail Kübalı ismini de sıkıştırıverdi. 1957-8 ders yılı badiresinin 1 numaralı kahramanının adı geçince Liman lokantasının geniş salonu müthiş bir tezahüratla yıkılacak hale geldi. Uzunca boylu, kırlaşmış saçlı, ince yapılı Anayasa Profesörü zarif refikasıyla o gece hayli eğlendi, talebelerine taş çıkartacak kıvraklıktaki figürlerle bol bol dans etti. Fırtına o denizde de sükûnet bulmuştu.

Kübalı kendine gerek Milli Eğitim Bakanlığı ve gerekse İstanbul Üniversitesi Senatosu tarafından reva görülen muamelelerden sonra bir müddet kabuğuna çekilmişti. Konuşmaktan vaz geçmişti. Şimdi yakınları Kübalıya, Esas Teşkilât Hukukunun Umumi Esasları ile Türk Anayasasını içine alan mükemmel, ve büyük bir ders kitabı yazman İçin telkinlerde bulunuyorlardı. Kubalı bir taraftan da davetli bulunduğu Milletlerarası Varşova konferansına ve Lüksemburgda vereceği takrirlere hazırlanıyordu.

Bu haftanın başında, tatile girildiği sırada İstanbul Üniversitesindeki gerginlik, asabiyet ve kırgınlıklar dağılmış, gruplaşmalar ortadan kalkmıştı. Medenî seviyemizin nihayet bir sembolü olan müessese muhtariyet ve bağımsızlığına kastetmeğe hevesli unsurlara kafa tutabilmek için çıkar yolu gene tesanüt ve istikrarda bulmuştu. Olayların ciddi bir seyir takip ettiği günlerde "Prens" olmağa kalkıştığı inanılman bir hafiflikle Rektör Ali Tanoğlunca ileri sürülen Kübalı, halen Hukuk

İstanbul Üniversitesinin kapısı

Müessese ruhu galip geldi

Fakültesi Dekanı ve Senatörleri ile münasebetlerini düzenlemişti. Otuz senelik yakın arkadaşı Dekan Hıfzı Timurla gene içtikleri su ayrı gitmiyordu. Senatör Abdülhak Kemal Yörük ve Senatör Suphi Dönmezerle pek ahbablık etmese de karşılaştıkça selâmlâşıyorlardı.

Büyüklüğün şanı

Fırtına bir başka denizde daha durulmuştu. Nümayiş hâdiseleri üzerine pek feveranlı şekilde açılan tahkikat da hava yumuşayınca tavsatılmıştı. Şensoyun başkanlığındaki tahkikat komisyonu soruşturmayı uzattıkça uzatmıştı. Bilâhare raporunu hazırlamış, bunu esas kararı verecek Yönetim Kuruluna havale etmişti. Yönetim Kurulu da raporu biraz tozlanması için rafa koymuştu. Tahkikatın, talebelerin imtihanlar için yapmakta oldukları hummalı hazırlıklara sekte vermemesi için azami gayret ve itina sarf edilmişti.

Şimdi imtihanlar bitmiştir. Yönetim Kurulu tozlu raporu raftan indirecek ve inceliyecektir. Fakat kararlar vicdanlarda çok daha önceden verilmiştir. Nihayet tahkikat komisyonu ve Yönetim Kurulu üyeleri de talebelik hayatı yaşamışlardır. Gençliğin heyecanı, davranışları ve düşünüşü hepsinin hem de ziyadesiyle malûmudur. Bilhassa gençliğinde ele avuca sığmaz mizacı malûm olan Timurun o zamanki aklı ile sanıkların tuttuğunun aksine bir yolu terem etmiyeceği muhakkaktır. Kısacası, takriben İki ay devam eden, acı ve eğlenceli muhtelif safhalar gösteren tahkikat neticesinde ya iki ya da en fazla Uç kişiye basit cezalar verilecektir. Çünkü 1957-8 ders yılı badiresinin altına tatlı bir şekilde İki çizgi çekilmesini istiyenler İstanbul Üniversitesinde ezici ekseriyettedirler. Kapalı yarayı deşip üzerine husumet tuzunu serpmek muhakkak ki en elverişli usul değildir. Böylece Üniversite hâdiselerinin geride bir tek kurbanı kalacaktır: Ahmet Özeller, Hüseyin Avni Göktürkler zincirinin esaslı baklalarından Celâl Yardımcı!

Bir dekan seçildi

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi profesörleri geçen haftanın başında bir gün oldukça heyecanlıydılar. Aylardan beri devam eden kulis faaliyeti bitmiş, Fakülteye Dekan seçme saati gelip çatmıştı. Aslında bu normal bir hâdise olmak gerekirdi. Müddetini dolduran Dekan yerini, kendisinden sonra seçilecek arkadaşına -en çok reyi toplayacak profesöre- terkedecekti. Fakat Ankara Tıp Fakültesinin hususiyetini bilenler, devam edegelen çekişmeleri hatırlayanlar yaşanan fevkalâdeliğin boşuna olmadığını kolayca kabul ettiler. Ortada çetin bir mücadele vardı.

Prof. Hüseyin Nail Kubalı
Uyuyan prens!

Sona eren İktidar

Senelerdir Fakülteyi diledikleri gibi idare eden Dr. Kazım Aras -Sabık Dekan- ve arkadaşları, bu defa bütün enerjilerini sarfettikleri halde hiziplerini mağlûbiyetten kurtaramadılar. Kantemirler, Toygarlar, Doğramacılar, Ertuğlar ve yakınları iktidarı muhaliflerine teslim etmek zorunda kaldılar. Profesör Kâzım Arasa bazı dedikodular dolayısıyla geçen sene işten el çektirilmesi, kendi ideal arkadaşlarına birçok imkânı açarken muhaliflerine hırçın muamelesi, şüphe yok ki hizbinin hezimetinde ve bu hizbin karşısında bir kuvvetli blokun teşekkülünde önemli rol oynadı. Nitekim seçim günü büyüklere yakınlığıyla şöhret yapan bir ekip, selâhiyetlerini fakültenin sevilen genç profesörü Zafer Paykoça devretti.

Yeni Dekan şimdi bir çok problemle karşı karşıyadır. Evvelâ, fakülteyi siyasi tesirlerin dışında, muhtariyetin esaslarına göre idare edecek,.kayırmalara iltifat etmiyecek ve fakültede samimi bir birlik havasının teessüsüne gayret sarf edecektir. Enerjik ve genç ilim adamı Dr. Paykoç, rakibi Profesör Ertuğu -geçenlerde maaşı hususi kanunla arttırılan Başbakanlık doktoru- çok az farkla yenebilmiştir. Ahmet Salih Korurun telefonlarına rağmen bir burun farkla da olsa kazanılan başarı kıymetlidir ve ancak dikkatle yapılacak ciddi bir mesai ile devam ettirilebilir. Tıp Fakültesinin bütün mensupları bir şeyi şimdi çok arzu etmektedirler: İktidarı devreden ekip, centilmenlikle Dr. Zafer Paykoça yardım etsin, onun başarısı için çalışsın. Zira bahis mevzuu olan, Tıp Fakültesinin yükselmesidir, gelişmesidir.

Çalışma

(Savcılık eliyle, Çalışma Bakanı Hayrettin Erkmenden aldığımız 30 Haziran 1958 tarihli tekziptir.)

Akis Yanlış Aksettiriyor

Mecmuanızın 14/Haziran/1958 tarih ve 214 sayılı nüshasının 15 ve müteakip sayfalarında "Çalışma" başlığı altında intişar eden yazı tetkik edildi.

Teknik bakımdan olduğu kadar, ihtiva ettiği haberler bakımından da ciddiyetten mahrum ve hatalı görünen mütalâalarınız hakkında aşağıdaki tavzihin yapılmasında fayda mülâhaza olundu.

"Zoraki emlâkçi" olarak vasıflandırdığımız İşçi Sigortaları Kurumu, Kanunu mahsusla kurulmuş ve amme hizmeti gören bir devlet teşekkülüdür. İhtiva ettiği sigorta kollarına ait fonların ne suretle işletileceğine dair hükümler 6900 saydı Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanununda gösterilmiştir.

Kanunun 40 ıncı maddesi aynen;
" Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları için ayrılacak karşılıklar;
a) Milli Bankalara,
b) Devletin çıkardığı veya kefil olduğu tahvillere,
c) Gayrı menkullere,
d) Sigortalılara mesken inşası için ve bu meskenleri ipotek etmek suretiyle gayrimenkulun değerinin % 90 ı karşılığı olarak,
yattırılmak suretiyle işletilir" denilmektedir.

Görülüyor ki, İşçi Sigortaları Kurumunun gayrimenkul iktisabı (satın almak veya inşa ettirmek yollariyle) Kanunun emrettiği bir husustur ve binaenaleyh Kurumun emlâkçilikle bir gûna alâkası yoktur.

Yine bu madde metninden anlamanız gerektiği üzere, İşçi Sigortaları Kurumunun sahip olması lâzım gelen gayrimenkuller ile. Sigortalılar için ipotek karşılığı inşa edilen meskenlerin hiç bir alâkası mevcut değildir. Birincisi, Sigorta Kurumu mülkiyetinde ve binaenaleyh intifâı Kuruma ait gayrimenkuller; İkincisi ise, mülkiyeti ve intifaı sigortalıya ait meskenlerdir.

Bu cihet böylece belirtildikten sonra, simdi İstanbul'da Atatürk Bulvarında inşa edilmiş bulunan apartmanlar mevzuuna geçebiliriz.

Tamamiyle indî ve maksatlı mütalâalarınızın taallûk ettiği İstanbul Atatürk Bulvarı, Bozdoğan Kemeri

civarında kâin apartmanlar, İşçi Sigortaları Kurumunun, yukarıda izah edildiği veçhile, fonlarını kısmen yatırmakla mükellef bulunduğu gayrımenkuller katagorisindendir. Mülkiyeti ve intifaı tamamen Kuruma aittir. Seksen Üç daireden müteşekkil bu iki blokun ihtiva ettiği dairelerin İşçi Meskenleri mevzuu ile hiç bir alakası bulunmadığı gibi, Kurum memurlarına tahsisini gerektiren bir hüküm de mevcut değildir. Yani bu daireler. İşçi Sigortaları Kurumunun Ankarada veya başka şehirlerimizde mevcut emsali gibi kira mukavelesi mevzuudurlar. Kiraları mevzuatımızın emrettiği veçhile mahalli Belediyeler tarafından tesbit olunmuştur. Kiracılarının tayininde tamamen serbest olan Kurum, kendi memurlarının iskânı gibi sosyal bir düşünceye uyarak, sahip olduğu gayrımenkullerin tercihan camia mensuplarına kiralanması hususunda bir karar ittihaz ederek Vekâletin tasvibini almış ve Vekâletçe tasdik olunan bir Talimatname dairesinde hareket etmekte bulunmuştur.

Bahse mevzu seksen üç daireden sadece yedi daire camda mensubu olmayan hakiki ve hükmî şahıslara kiralanmış durumdadır. Bu yedi daireden ikisi komşu bir memleketle dostluğumuzu geliştirmek gayesiyle kurulmuş bir Cemiyete, üç daire camiamıza dahil bulunmayan fakat memur vasfında olan şahıslara, diğer ikisi de memur vasfını haiz olmayan iki şahsa kiralanmıştır.

Netice:

1 — Gayrimenkul iktisabı, İşçi Sigortaları Kurumu için kanuni bir mükellefiyettir.

2 — Kurum, gayrımenkullerinin iktisap ve işletilmesinde hususî hukuk hükümlerine tâbidir.

3 — Mülk sahibi hakiki veya hükmî bir şahsın malik olduğu gayrimenkulu, kira mukabilinde, istifadelerine terk ettiği şahısların isimlerini her isteyene bildirmek mecburiyetinde olmadığı gibi Kurumun da böyle bir mecburiyeti yoktur.

4 — Kurum memurlarının kiracı olarak tercih edilmeleri Vekâletimizce tasdik olunan bir Talimatnameden başka hiç bir kanuni müeyyideye bağlı değildir.

5 — İnşaat sırasında Vekâlete tefrik olunmuş bir kontenjan bulunmadığı gibi bilâhare bunun artırılmış olması da varit değildir.

6 — Bahis mevzuu dairelerin kiralanması hususunda Vekâlete vaki bir kısım müracaat, ait olduğu daire, yani İşçi Sigortaları Kurumu *Umum* Müdürlüğüne intikal ettirilmiştir.

7 — Cem'an seksen üç daireyi muhtevi iki blok yüzde doksanın üstünde bir nisbette memurlarımıza kiralanmış olup sadece iki daire memur olmayan şahıslara Belediye râiçleri dahilinde kiralammıştır.

Hakikatleri tahrife çalışmanın kısa ömürlü bir muvaffakiyet sağlaması cazibesine tekrar kapılmıyacağınızı umar, karilerinize karşı böyle müşkül durumlara düşmemenizi tavsiye ederiz.

Çalışma Vekili
Hayrettin Erkmen

Basın

Nice bayramlar ama...

Geçen haftanın sonundan bu haftanın başına kadar en çok ziya*

Nihat Subaşı
Bu da geçer yahu!

ret edilen yerlerden biri hiç şüphe yok ki Ankara Merkez Ceza ve Tevkifevi oldu. Ankaranın hemen bütün gazetecileri, C.H.P. teşkilâtının muhtelif kademelerinden heyetler, milletvekilleri ve içerdekilerin yakınları, aileleri erkânı, çocukları, eşleri bayramın birinci gününden itibaren yakıcı, kavurucu bir güneş altında demir parmaklıklar arkasındaki arkadaşlarım, dostlarım, akrabalarını görebilmek - için saatlerce sıra beklediler. Hapishane talimatnamesi gereğince içeriye ancak üç kişinin alınması, bu ziyaretçilerin pek çoğunun birer kart bırakıp geri dönmelerine sebeb oldu.

Dışardakilerin içerdekileri görebilmek için eziyet çektiği saatlerde içerdekiler de ayrı bir üzüntü içindeydiler. Hele Bayramın birinci sabahı, yıllardan beri ilk defa çocuklarından, evinden uzak bir bayram geçiren Nihat Subaşının yüzündeki derin elem çizgilerine bakıp da üzülmemek mümkün değildi. Gerçi Şinasi Nahit daha eski ve tecrübeli bir hapishaned olarak aldırmaz görünüyordu ama onun da yaşlı annesini, kardeşlerini düşündüğü ve çok zaman espriler arasına sıkıştırmağa çalıştığı halde üzüntüsünü gizleyemediği görülüyordu. Ankara Cezaevi nin malûm ve maruf 10 numaralı koğuşu, Bayramın birinci sabahı bir bayrama girer gibi değil de içerden bir cenaze çıkmış gibi sessiz ve sıkıntılı idi. Diğer mahkûmlar da basın mahkûmlarının haleti ruhiyesi içindeydiler. Hepsi de gözleri saat yelkovanlarında, dışardan içeri vuran ziyaretçilerin uğultulu konuşmalarını dinleyerek, kendilerinin ziyaretçileri ile görüştürülecekleri saati bekliyorlardı. O gün her zamankinden de erken uyanılmış, traş olunmuş, giyinilip kuşanılıp bayramlaşılmıştı. Meydancı çayları tazelemiş, sigaralar peş peşine yakılmış, yüreklerde bir eziklik, bir kırgınlık hemen hiç kimse konuşmadan karşılıklı oturulmuş dakikaların dakikaları kovalayışı seyredilmişti. Gerçi zaman zaman Hiltonun bu sessizliğinden sıkılan Şinasi Nahit ortaya eğlenceli lâflar atmıştı ama hemen hiç kimse başka zaman olsa kahkahalarla güleceği bu sözlere gülmemiş ufacık tebessümler bile yüzleri aydınlatmamıştı. Herkes o saatlerde dışarda olup bitenleri, babasız ağabeysiz, kardeşsiz kutlanan bayramları düşünüyordu. Herkesin yüzü askın cam sıkkındı. Sonra ziyaret saati gelmişti. Koğuşta isimler yüksek sesle bağırılmış. ziyaret hücrelerinde kendilerini bekleyenleri olanlar hücrelere gönderilmişti. Bir an evvel oğlu ile' kızını görmek isteyen Subaşı bu hücreye en heyecanla gidenlerden biri olmuştu. Hücrenin bir tarafında Subaşı görüldüğünde tel ve camla ayrılmış öbür taraftaki iki çocuk "baba, baba" diye seslenmişlerdi. Subaşının heyecandan sesi kısılmış, çatallaşmıştı. O, çocuklarını teselli etmek niyetindeydi ama biri kız biri oğlan olan çocukları ve eşi onu teselli etmeğe başlamışlardı. Subaşının ziyaretçilerini kabul ettiği hücrenin numarası 3'tü. Berkerinki ise 5. Şinasi elinde siyah bir tesbih, güneşten iyiden iyiye yanmış durmadan komik şeyler anlatıyor, ziyaretçilerine "bacanak" la karışık hitaplarla dışardan haberler soruyordu. En çok merak ettiği şeylerden biri de Karpiçin akşamları gene kalabalık olup olmadığıydı. Hatta bir aralık dayanamadı ve "nasıl biralar soğuk soğuktur değil mi ?" diye sordu. Ziyaretçilerle mahkûmlar ancak beşer dakika konuşturulduğundan ayrılışlar çok kere son cümleler, son kelimeler tamamlanamadan vuku buluyor, içerdekilerin de dışardakilerin de gözleri birbirine takılı katıyordu.

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin iktisadî Kalkınması Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır?"

-I-

Mehmed VARLIK

Ulusları meydana getiren çeşitli sosyal sınıfların en düzenli ve ideale en yakın bir şekilde, birlikte yaşamalarını sağlayacak tek rejim demokrasi olduğuna, bu ise ancak insan hak ve hürriyetlerinden Örülmüş bir temel üzerinde kurulup geliştiğine göre milletlerin • iktisadî kalkınması da yalnız hürriyet ve demokrasi içinde tam olarak gerçekleşebilecektir. Bunun nedenini ve niçinini incelemiye girişmeden önce, demokraside hürriyet anlamını bir az olsun açıklamamız lâzımdır.

Demokraside hürriyet hiç bir zaman sınırsız, anlamsız ve başıboş bırakılmış değildir. Her insanı» hürriyeti, çevresindeki öteki insanların hürriyetleri ile sınırlı ve ilgilidir. Böylece kişi hürriyeti Ur anlam kazanmış, toplum esinliği biçimine girmiş ve toplum yararına yönelmiş bulunuyor. Toplum dışında bir insanın gelişi güzel esildikten dem vurması bir mana ve değer taşımaz. Böyle sipsivri dağ başı hürriyetinin, yabani hayvanların her ne pahasına olursa olsan yaşama hasında biriken yırtıcı ve egoist esinliğinden büyük bir farkı yoktur. Aslında demokrasiyi ulusların eşit ve esin olarak yaşamaları içki gerekli tek rejimi yapan da, bu toplumu meydana getiren kişilerin ve sosyal sınıfların birbirlerinin hak ve eskiliklerine karşılıklı saygı göstermeleridir. Demokrasinin ana prensibi, başkalarının hak ve hürriyetlerine saygı göstermektir. Çünkü insan kendi hak ve hürriyetlerine de ancak bu sayede sonuna kadar sahip olabilir.

Demokraside söz, yazı, yayın, gezi, çalışma, yuva kurma, seçim, v . s . gibi temel insan hak ve hürriyetlerinin yanında bir de ekonomik esinlik vardır. Demokrasiyi ayakta tutan, ona bütün öteki rejimlerin en ilerisi, en olgunu, eh üstünü ve en verimlisi yapan da insanlara ve toplumlara sağladığı ekonomik esinlik ve eşitliktir. Ekonomik esinlik olmadan hakiki demokrasiden söz açılamaz. İnsanın öteki temel hak ve hürriyetleri bulunmadan demokrasi var olamıyacağı gibi.. Nasıl betonarme yapıda kum ve çimento karışımının arasına demir çubuklar yerleştiriliyor ve bu türlü yapıların dayanıklılık ve sağlamlığını bu demir çubuklar sağlıyorsa, demokrasi rejiminin de gücünü temel insan hak ve hürriyetleri sağlar. Bu hak ve eskilikler ise ekonomik hürriyete sıkıca bağlıdır. Ekonomik eskilikten yoksun bir . toplum, kısa bir zaman için sahip balansa bile, çok geçmeden, bütün öteki' temel hak ve hürriyetlerini kaybeder. Ekonomik esinliksiz düşünülen bir demokrasi, Eflâtunun ütopik cumhuriyeti gibi ancak hayal edilebilir. Pratik olarak kurulmıya zorlanınca da özentiden, korkuluktan ileri geçemez. Kısacası ekonomik esinliksiz, demokrasi kuşa döner.

Ancak burada ekonomik eskilikle, ekonomik eşitliği birbirine karıştırmamak gerekir. Hemen insanın aklına "ekonomik eşitlik olmaksızın, ekonomik esinlik tam olarak bulunabilir mi?" şeklinde bir soru gelebilir. Bunun karşılığını "evet" diye bir çırpıda verebiliriz. Sosyal sınıflar karşılıklı olarak ekonomik esinliklerini savunurken o sınıfları meydana getiren insanlar arasında da öyle müşterek menfaat bağları kurulur ki, bunu karşı kampın bozmıya çoğu zaman gücü yetmez. Bir tarafın mal ve paraca üstünlüğüne -endüstri araçlarına- karşılık, öteki tarafın insan emeğini elinde bulundurması denkliği sağlar. Bu düzenin bozulmadan sürüp gitmesi için iki tarafın da ekonomik esinliğinin bulunması şartta*. Sendika hürriyeti, grev hakkı gibi demokratik rejime has hak ve esinlikler, ekonomik hürriyetin sonuna kadar savunulup korunulmasını sağlar. Sendika hürriyeti ve grev hakiki işçi sınıfının emniyet süpabıdır. Bunlarsız demokrasi olmaz. Demokraside diyalektiğin bütün incelikleri ve kılı kırk yararcasına düzeni vardır. Başka bir deyişle demokrasi, ezeli ve ebedi zıtların ahengi prensibini gerçekleştiren tek rejimdir.

Ulusların toplu olarak kalkınabilmesi her şeyden önce kafa, kol ve menfaat birliğine bağlıdır. Bunun en kestirme yola ise, toplumu yapan insanların yarınlarından emin olmaları ve karşılıklı ekonomik esinliğe sahip bulunmalarıdır. Ulusları meydana getiren çeşitli sınıfların karşılıklı menfaat çatışmalarını düzenleyip, onları inanç ve güvenç içkide birlikte yaşatabilen biricik idare şekli demokrasidir. Şüphe yok ki milletlerin iktisadi kalkınması, onları meydana getiren kişilerin ve sosyal sınıfların ekonomik kalkınmalarına sıkıdan sıkıya bağlıdır. Bu bağın en verimli ve en kusursuz bir şekilde gelişmesi için insanların temel hak ve hürriyetlerine -kesinti ve kısıntısız- sahip olmaları şarttır. Şalısın elinden geldiği kadar toplumsal kalkınmıya katılması için, işlerin yolunda gidip gitmediğini açıkça bilmesi ve kalkınmanın kendi yararına gelişip ilerlediğini görmesi lâzımdır. Ulusun kontrol ve murakabesi dışında yürütülen ve ondan gizli tatulan bir kalkınma hareketinin, sonunda milletin yararına olabileceğini insanın aklı almaz. Asıl sahibine sorulmadan ve onun İhtiyaçları hesaba katılmadan girişilen her türlü kalkınma, neticede ulusal bir yıkım ve felâket olur. Kalkınma her rejimde yapılır. Ama demokrasiden başka rejimlerde girişilen kalkınmalar, o rejimlerdeki hakim sınıfın yararına yürütülür. Kalkınmanın bütün' yükünü ve sıkıntısını yine de halk dediğimiz çoğunluk çeker. Fakat neticede parsayı başkaları toplar.

Toplumda en küçük sosyal ünite aile olduğuna göre, örnek olarak bir aileyi ete alalım. Bir aileyi meydana getiren insanlar aralarında iyi anlaşmıyorlarsa, bu yuvanın ömrü kısa olur. Aileyi toptan ilgilendiren işlerde, alınan tek yönlü kararlar daima eksik ve yanlış sonuç verir. Ailenin serpilip gelişmesi için, fertlerin hak ve sorumluluğu aralarında paylaşmaları gerekir. Mensuplarına hiç bir hak tanımıyan despot aile reisleri, etraflarındaki bütün yavruların palazlanır palazlanmaz yuvayı terk ettiklerini görecektir. Toplumun en küçült sosyal çekirdeği sayılan ailede hal böyle olunca sayısız ailelerin sosyal ve ekonomik dokunuşundan meydana gelen milletlerin ekonomik kalkınmasının da, ancak ve ancak hürriyet ve hakikî demokrasi rejimi içinde gerçekleşebileceği tabiidir.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Fiyatlar

Resmi rakkamlar ötesi

Geçen haftanın sonuna doğru İstatistik Umum Müdürlüğü Türkiyenin muhtelif şehirlerinde muhtelif tarihlerde tesbit edilen perakende eşya fiyatlarının bir listesini yayınladı. Bu liste hamam Ücretinden tutun da, Yeni Rakı fiyatına kadar, her ailenin istihlâk ettiği malları ve hizmetleri ihtiva etmektedir.

AKİS bu resmî rakkamlara dayanarak, 1950 ve 1957 yılları arasında İstanbul için fiyatlardaki artış nisbetini hesapladı. Fiyatlardaki en büyük artış ev kiralarında görülmektedir. İstanbulun ikinci sınıf bir semtinde 1950 de kirası 27 lira olan dört odalı bir ev için 1957 de 206 lira öde-ek lâzım gelmektedir. Diğer bir deyişle yedi sene zarfında ev kiraları 7,5 misli artmıştır.

Ev kiralarından sonra en büyük yükselme meyve ve sebze fiyatlarında vuku bulmuştur. Fasulye, lahana, pırasa, kabak, domates, patlıcan, biber, portakal, elma v.s. fiyatlarında 1950 ye nazaran 2 - 3 misli bir artış vardır.

Fakat şeker, yağ, pirinç, buğday, et v.s. gibi temel gıda maddeleri, resmî istatistiklere göre pek az artmıştır. Bu maddelerdeki artış bir buçuk misli kadardır.

Gelgelelim bunlar resmi rakkamlardır. Bu rakkamlar İstanbul'da 1957 yılında koyun etinin kilosunu 390, sütün 89,. sadeyağın 740 kuruş olduğunu söylemektedir! Üç odalı bir evin kirası 140 liradır! Bir saç traşı 85 kuruştur!

Herhalde birçok okuyucu, bu rakkamlarla her gün rastladığı fiyat etiketleri arasında bir uçurum bulunduğunu düşünmekten kendini alamıyacak ve bu ucuz malların hangi pazarda satıldığını öğrenmek istiyecektir.

Acaba İstatistik Umum Müdürlüğü, resmî fiyatlarla alışveriş yapmayı arzu edenlerin taleplerim nasıl cevaplandırabilecektir ?

Ama Umum Müdürlüğün bu kadar dikkatli davranması bile "rakkamlar üzerinde oynamasını sevmeyen" Umum Müdür Şefik İnanın hışma uğramasını önliyemedi. "Rakkamların lisanından zerrece hazzetmeyen İktidar "elzem adam" olmasına rağmen İnana ilk ihtar niyetine iki aylık mecburi izin verdi. Galiba Umum Müdür İktidarın lisanı ile Rakkamların lisanı arasında bir tercih yapmaya mecbur bırakılacaktır.

Piyasa

Bankalardaki kuyruklar

Geçen haftanın ortasında İzmirde çıkan Ticaret gazetesinde çerçeve içinde, vatandaşa hitabeden şöyle] bir yazı vardı: "Vatandaş, yılların emeği ile bankada topladığın tasarruflarını heba etme. Onu bugün bankadan çekmiş olman, sadece sana zarar getirir. Paranın eriyiverdiğini görürsün. Yüz milyonları sizlere bir haftada ödiyen bankalarımız, itimâdınıza ne kadar lâyık olduklarını isbat etmişlerdir."

Hakikaten, geçen ayın ikinci yarısına doğru, vatan sathını umumi bir itimatsızlık dalgası kaplamıştı. Kulaktan kulağa aslı olmıyan bir sürü haber fısıldanmaktaydı. Kıbrıs dolayısıyla harpten, devalüasyondan ve hatta bankalardaki mevduatın muayyen bir nisbetine el konacağından bahsediliyordu. Tabii ki bütün bunlar, ipe sapa gelmez lâflardır. Ama bu haberler, bankalarda hesabı bulunanların gişeler önünde kuyruk yapmalarına sebeb olmuştur. Ticaret Gazetesinin de yazdığı gibi, Kurban Bayramı arifesine kadar, bankalar mevduatında yüzlerce milyonu aşan bir eksilme görülmüştür. Tabii ki bu bankaları çok sıkışık bir durumda bırakmış ve kredi muameleleri sekteye uğramıştır.

Bu hücuma rağmen, bir iki mahalli bankanın "tamirat dolayısıyla"

İstanbulda Perakende Eşya Fiatları (kgr/kuruş)

Gıda maddeleri	1950	1957	Endeks 1950=100
Ekmek (ikinci)	36.28	48.00	132
Buğday unu	58.53	96.00	164
Pirinç	183.77	233.59	174
Bulgur	65.55	106.00	182
Makarna	70.12	130.20	188
Patates	21.17	75.00	354
Kura fasulye	63.27	160.00	253
Nohut	61.87	123.00	198
Kuru soğan	2196	63.00	287
Kesme (eker	186.26	248,00	133
Toz seker	157.97	213.00	135
Tuz (mutfak)	12.00	20.50	171
Taze fasulye	54.44	127.80	235
Lahana	20.01	67.20	336
Pırasa	21.15	65.70	311
Kabak (dolmalık)	27.41	74.20	270
Domates	27.08	92.60	342
Patlıcan	81.82	97.81	807
Bamya	81.67	161.31	197
Biber (dolmalık)	28.03	80.80	289
Koyun eti	234.03	390.00	167
Sığır eti (kemiksiz)	226.13	299.00	132
Yumurta (tane)	8.90	18.70	219
Zeytin tanesi	143.03	393.00	275
Zeytin yağı	231.09	470.81	204
Süt	60.00	89.42	149
Sadeyağı (erimiş)	612.8S	740.73	121
Kaşar peyniri	357.21	620.80	174
Edirne ve Buna beyaz peyniri	220.18	346.50	158
Yoğurt (süzülmemiş)	107.09	200.30	190
Yaş Üzüm	61.42	141.39	230
Elma	91.24	220.10	241
Portakal (tane)	8.93	17.80	199
Limon (tane)	10.52	20.20	192
Çay	1610.00	2500.00	156
Yeni Bakı	650.00	916.67	141
Bira (50 cl).	41.67	65.00	156
DİĞER MADDELER			
Odun	8.23	10.80	131
Odun kömürü	18.85	32.00	169
Somikok (ton)	4500.00	8200.00	182
Petrol (litre)	22.00	30.80	140
Havagazı (m^3)	13.67	24.00	176
Elektrik (kw)	25.98	24.00	93
Ismarlama erkek elbise dikişi	5008.92	10946.75	218
Serj	1367.05	2341.86	171
Basma	88.00	181.00	295
Kaput bezi	54.89	144.17	263
Patiska	228.94	349.20	153
Erkek ayakkabı tamiri (pençe)	547.68	755.09	138
Su bardağı	27.69	53.05	193
Berber (erkek saç)	62.38	85.21	136
Hamam (erkek)	80.41	98.75	123
Sabun (Kg.), beyaz, kokusuz	165.09	368.28	223
Çay (bir bardak)	15.00	17.41	116
Mahalle doktora (vizite)	400.50	750.00	187
Nakliye (2. mevki tramvay)	10.00	15.00	150
EV KİRASI (lira) (İkinci derecede semtler)			
— 4 oda bir mutfak	27.33	206.00	754
— 3 oda bir mutfak	21.73	139.89	842
— 2 oda bir mutfak	19.25	119.00	608

Paralarını çekmek için banka gişelerine yığılanlar
Bu paraları ne yapacaksınız?

birkaç gün kapalı kalması istisna edilirse, bankalar tasarruf sahiplerinin taleplerini derhal is'af etmişlerdir.

Bankaların fırtınaya sonuna kadar göğüs germesi, tehlikeli neticeler doğurabilecek olan bu âni itimatsızlık havasını çok şükür değiştirmiş ve Kurban Bayramının arifesinde durum nisbeten de olsa normalleşmiştir. Hatta birçok açıkgöz, piyangoda isabet şansının arttığını düşünerek, bankalarda yeni hesaplar açtırmaya başlamışlardır. Yalnız, ucuz atlatılan bu tehlike, yeni iktisadi tedbirler alacağı rivayet edilen iktidarı düşünceye sevk edebildiği takdirde, bir işe yarıyacaktır. Zira devamlı fiyat artışları, vatan sathında kolay kolay silinemiyecek bir enflâsyon psikozu yaratmıştır. Eğer iktidar, enflâsyonla mücadele etmeye hakikaten kararlıysa, her şeyden, evvel binbir şekilde tezahür eden bu enflâsyon psikolojisini yenmelidir. Bunun için de teknik bakımdan lüzumlu radikal tedbirlerin yanında, şimdiki gidişin değiştiğine inanması için, halkın muhayyilesine hitap eden psikolojik kararların alınmasına ihtiyaç vardır.

Zamların kötü psikolojik tesirlerini önlemek için ağzını açmak lüzumunu duymıyan iktidarın, son hâdiselerden ders aldığını yine de ümit etmek lâzımdır.

Hem var, hem yok

Geçen haftanın sonuna doğru, bu yakınlarda işi başından aşkın Dışişleri Bakanlığında benzin hakkında bir basın toplantısı yapıldı ve Ticarî Anlaşmalar Dairesi Umum Müdürü benzin kuyruklarının sebeplerini açıkladı.

Memleketimizdeki "sistemi" bilmiyenler, Dışişleri Bakanlığında benzin toplantısı yapılmasını pek anlayamadılar. Bir Dışişleri Bakanlığının kuyruklar hakkında beyanat yapması görülmüş şey değildi. Bu olsa olsa Ticaret Bakanlığının vazifesiydi.

Çok şükür, hem iktisatçı hem diplomat bir devlet adamının iktisadî meselelerde söz sahibi olduğu günden beri, Dışişleri Bakanlığının iktisadî sahadaki nüfuzunun çok genişlediğini bilen gazeteciler, böyle ufacık bir protokol meselesinin üzerinde durmak lüzumunu hissetmediler. Zaten memuriyetten yetişmiş mütevazı bir siyaset adamı olan Abdullah Aker de, "bu iş benim işim, senin işin değil" gibi çocukça iddialarla mesele çıkartacak bir adam değildi.,

Ticarî Anlaşmalar Dairesi Umum Müdürü Oğuz Gökmen Türkiyenin yıllık petrol ihtiyacı ve bunun finansmanı hakkında uzun izahat verdi.. Son sıkıntıya, bir takım teknik ihtilâflar yüzünden Amerikan yardımının bir ay gecikmesinin kısmen sebep olduğunu söyledi. Demek ki bu gecikmenin Kıbrıs meselesinin patlak verdiği günlere rastlaması sâdece tesadüf eseriydi. .

Gökmen, bundan sonra, ICA'dan petrol için iki milyon dolarlık bir tahsisat alındığım, 10 milyon dolarlık bir müsaadenin de verilmek üzere olduğunu bildirdi. Hâlen bilhassa Ankara ve İstanbula ihtiyâcının çok üstünde benzin veriliyordu. Gelgele--im buna rağmen kuyruklar önlenememiş ve benzin vesikaya bağlanmıştı.

Ticarî Anlaşmalar Umum Müdürünün de söylediği gibi, hâlen Ankara ve İstanbula, hakikaten ihtiyacının üstünde benzin tahsis edilmektedir. Bu durumda benzin bulunamamasının bir tek izahı vardır: Halkın resmî sözler karşısında itimatsızlığı!

Ekmeğe zam!

Zam bombardımanının diğer maddelerin fiyatlarına tesiri, bu haftadan itibaren, kendini hissettirmeye başlamıştır. Vatandaşı en yakından ilgilendiren ekmek fiyatları bile son zamların elinden kuttulamamıştır: Buğday fiyatları, geçen yılki gibi sabit kalmakla beraber, tren fiyatlarına yapılan zamdan sonra nakliye ücretlerinin artması dolayısıyla, ekmek fiyatları bir miktar yükselecektir. Bu yolda ilk adımı, İzmir fırıncıları atmıştır. Belediyeyle yapılan müzakerelerden, sonra ekmeğe zam yapılması kararlaştırılmıştır. Tabii ki bunu diğer şehirlerde de fırıncıların zam talepleri takip etmiştir.

Maamafih belediyeler,. ekmek fiyatlarındaki artışın yükünü vatandaşlara hissettirmemek için ellerinden gelen gayreti göstereceklerdir. Bunun için artık "klâsik" ler arasına giren gramaj indirmesine başvurulacağı şüphesizdir: Ekmekler biraz daha ufalacak, ama fiyatlar sabit kalacaktır.

Kristof Kolomb aklıyla bin yaşasın!

Benzin kuyruğuna girmiş vasıtalar
İmdat zorlu bir bakanlıktan gelecek

Lübnan

Dag Hammerskjoeld
Başı dertte bir adam

Ümitler Marko Paşada

Geçen haftanın sonuna doğru, ciddî çehresini artık herkesin tanıdığı Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Mr. H.'ın Beyruttan kalkan hususi uçağı New York'a inerken bütün dünyanın gözleri üstadın üzerindeydi. Acaba yeryüzünün dört bucağındaki kavgacıları ayırmakla vazifeli Mr. H. Lübnandan hayırlı bir haberle dönüyor muydu? Gazeteciler bu sualin cevabını beyhude yere araştırdılar. Genel Sekreteri konuşturmak mümkün değildi. Üstelik onun bir. kaya gibi sert yüzünde en ufak bir ümit veya ümitsizlik işareti görmek de mümkün olmuyordu. Mr. Hammerskjoeld sadece, Birleşmiş Milletler müşahit grubunun Lübnana bundan sonraki silâh kaçırmalarını önliyeceğini ümit ettiğini söyledi. Lübnanlıların "Mr. Sükut" ismini taktıkları modern zamanların Marko Paşasının ne gibi haberlerle döndüğünü. Nasırla ve Lübnanlılarla neler konuştuğunu öğrenmek için biraz beklemek lazımdır. Maamafih Lübnandaki Birleşmiş Milletler müşahit heyeti, huduttaki sızmaların yavaş yavaş önlendiğini ve Suriyeden gelen yardım tamamen durdurulduğu zaman, Lübnanlıların aralarındaki ihtilâfı kendi kendilerine halletmeleri gerektiğini açıklamıştır.

Şimdiden kafiyetle belli olan bir şey varsa, o da dünyanan en güzel ve asil çehreli Cumhurbaşkanı olan Chamoun'un, Mr. H.'ın ziyaretinden pek de memnun kalmadığıdır. Zira Chamoun geçen Salı Mr. H.'ın ve Birleşmiş Milletlerin mevcudiyetine aldırmadan, isyanı bastırmaya muvaffak olamazsa, İngiliz ve Amerikan kuvvetlerini çağırmakta tereddüt etmiyeceğini söylüyordu. Türkiyede birçok insanın Londraya Kıbrıs için gittiğini hayal ettiği Orta Doğunun Metternich'i haline gelen Sir Nuri de, kırk yıllık dostu İngiltereyi, Lübnanda statükoyu silâh kuvvetiyle muhafazaya teşvik etmektedir. Nuri Saidin Lübnanda Irak kuvvetlerinin kullanılması fikrini ortaya attığı söylenmektedir. Hatta âsi liderlerden eski başbakan Abdullah Yâfinin sözlerine inanılırsa, Lübnanda şimdiden "Ordu üniformalarını taşıyan 300' den fazla Ürdünlü ve Iraklı asker" bulunmaktadır.

Bağdatlı dostumuz, MacMillan'ı ikna etmeye kalkışmadan evvel Yeşilköy hava meydanında Başbakan Menderese, Chamoun'un mutlaka kurtarılması lüzumunu bir defa daha hatırlatmış ve bu işte "acele edilmesi" gerektiğini bildirmiştir.

Halbuki Sir Nuri bu hatırlatmayı yaparken hemen ayni anda Londra ve Washington herhangi bir müdahalenin Birleşmiş Milletler bayrağı altında yapılabileceğini bildiriyorlardı. Hatta Amerikan kongresindeki birçok temsilci. Dulles'ı Kore tipi bir müdahaleden bile vazgeçirmeye çalışıyordu. Dulles, Kongreden gelen bu tazyik karşısında, Lübnanda müdahale ihtimalinin azaldığım söylemek zorunda kalmıştır.

Başkan Eisenhower, meşhur VI. Filoya hareket emri vermeden evvel hiç şüphe yok, Mr. H.'ın âsiler ve Chamoun arasında bir anlaşma zemini bulması için elinden geleni yapacaktır. Genel Sekreterin, âsileri aklı selime davet için Nasır nezdinde yaptığı teşebbüs bile, Washington'da memnuniyetle karşılanmıştır. Tabii ki böyle bir teşebbüs, ne İsanın, ne Musanın hoşuna gitmiştir. Nitekim asi şeflerden Nasırcı Saeb Salem, Birleşik Arap Cumhuriyeti Başkanını arabuluculuktan vazgeçirmek için "Nasır bize karşı vaziyet alırsa, bu bizim için ağır bir manevi darbe olacaktır. Fakat hiçbir şekilde gayemizden uzaklaşmıyacağız" demiştir. Lübnan hâdiselerinden tamamiyle Nasırı mesul tutan Chamoun'a gelince, Kahireli Albayın bir hakem rolünde sahneye çıkması, yakışıklı devlet adamı için büyük bir hezimet teşkil edecektir.

Amerikanın bu tereddütleri karşısında Chamoun, geçen çarşamba günü yaptığı basın toplantısında, Lübnana Birleşmiş Milletler Polis Kuvvetlerinin gönderilmesine rıza gösterdiğini bildirmiştir. Aynı gün, Türkiyenin çelebi tavırlı Washington Büyük Elçisi Suat Hayri Ürgüplü, Amerikanın Orta Doğu işleriyle meşgul Dışişleri Bakam Yardımcısı William Rountree'yi ziyaret ediyordu. Ürgüplü ve Rountree, tahminlerin hilâfına Kıbrıs işini değil, Lübnandaki durumu görüştüler. Orta Doğu meselelerinde hemen hemen daima Bağdat Paktı dostumuz Irakla aynı fikirlere sahip olan Cumhuriyet Hükümetinin temsilcisi, Ankaradan gelen son talimata uygun olarak Rountree'ye Türkiyenin görüşünü açıkladı. Lübnanda son derece mutedil bir siyaset takibine taraftar olan Rountree'nin yanından çıktıktan sonra da Ürgüplü, "Birleşmiş Milletler talep ederse, Lübnanın hudutlarını korumak için Türkiyenin asker vermeye hazır olduğunu" söylüyordu.

Tediyesi istenmiyen çek

Rountree - Ürgüplü mülakatı, dünyanın en yakışıklı devlet adamı Chamoun'un mutlaka kurtarılması hususunda birleşen iki hükümetin, takip edilecek siyaset hakkında ayrı görüşlere sahip olduğunu gösterdi. Türkiye daha enerjik bir siyasete taraftar olduğu halde Amerika müteredditti. Amerikanın tereddütleri kolayca anlaşılıyordu. Zira Arap halk efkârını ve diğer nötralist memleketleri kızdırmayı göze alsa bile Sam Amca, Rusyanın reaksiyonunu hesaba katmak zorundaydı Acaba Rusya, velev ki Birleşmiş Milletler bayrağı altında olsun. VI. Filonun Lübnanda yapacağı "tahlisiye" ameliyesine seyirci kalacak mıydı? Washington hükümetini bu sualin cevabı korkutuyordu. Amerika, Lübnanda yeni bir Kore harbine başlamayı asla istemiyordu..

Rusyaya gelince nihayet o da geçen haftanın ortasında, Lübnan ha-

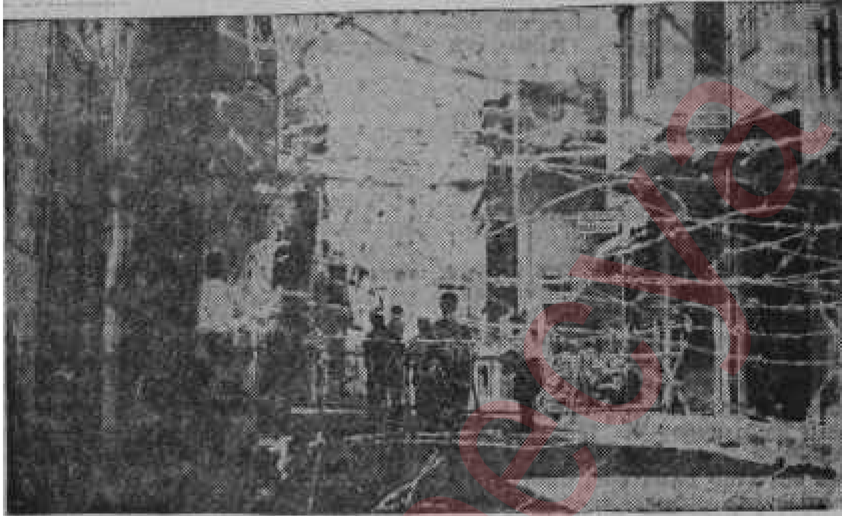

Suat Hayri Ürgüplü
Dünya sulhu adına!

diseleri karşısındaki tutumunu açıkladı. Geçen Perşembe, orkestra şefinin işareti üzerine bütün Sovyet basını, Lübnan marşını çalıyordu. Komünist Partisi Genel Sekreteri Kruçefin tasvibi olmadan sayfalarında bir virgül bile çıkmıyan Parti gazetesi Pravda, "Orta Doğunun sulh ve emniyetinin tehdit altında" olduğunu yazdıktan sonra, "Rusya dahil bütün sulh aşıklısı memleketlerin kamufle bir şekilde bile olsa Lübnanda bir dış müdahalenin hazırlıklarına seyirci kalamıyacaklarını" ilâve ediyordu. Hükümet gazetesi İzvestia ise daha açık bir ifadeyle, "Amerikanın Lübnandaki Birleşmiş Milletler müşahitlerini bir polis kuvveti haline getirmeyi tasarladığının kimse için bir sır olmadığını" bildiriyordu. Bu gazeteye göre "Birleşik Arap Cumhuriyetine karşı girişilen ithamların gürültüleri arasında, Birleşik Devletler, Lübnan halkını tenkil için, açıkça İngiliz ve Amerikan kıt'aları göndermek suretiyle, Birleşmiş Milletler kuvvetlerini çoğaltacağını ümit etmektedir." İzvestia böyle bir teşebbüsün, "müdahaleciler için bir trajediye döneceği" ihtarıyla yazısını bitirmektedir. Ordu gazetesi Kısıl Yıldız, "Lübnanın müdafaası için Sovyetler Birliğinin sesini yükselttiğini" yazıyordu. Tass Ajansının yayınladığı resmî bir tebliğde de aynı dil kullanılmıştır. Tebliğ "Lübnana karşı girişilecek silâhlı bir müdahele hazırlıklarına, bunun için ileri sürülen bahaneler ne olursa olsun, Rusyanın seyirci kalamıyacağını" bildirmektedir.

Rus basınının tehditkar bir dil kullanmaya başladığı perşembe günü akşam üstü, Ankaradaki Rus Sefiri Nikita Rijor bir ay zarfında dördüncü defa olarak Fatin Rüştü Zorluyu ziyaret etti. Bir saat süren görüşmede Rijor'un Türk Dışişleri Bakanına, Rug gazetelerinde çıkan lâfları tekrarladığını tahmin etmek için, falcı olmaya lüzum yoktur... Zorlunun bu tehditleri ne dereceye kadar ciddiye aldığı bilinmemektedir. Ama Sam Amcanın, Rusyadan gelen sese kulak verdiği muhakkaktır. Moskovanın ihtarı, ikinci bir Kore Harbi istemiyen Sam Amcayı, Birleşmiş Milletler bayrağı altında bile yapılsa, silâhlı bir müdaheleye girişmeden evvel, uzun uzun düşündürecektir.

Maamafih Sam Amca, Orta Doğunun Metternich'inin küçük krallarını ve Chamoun'u kurtarmayı hayatî bir mesele saymaktadır. Askerî bir müdahele Washington'da çok tehlikeli bir iş olarak karşılandığına göre, Amerika bu belâlı işten yüzünün akıyla nasıl çıkabilecektir? Şimdilik bütün ümitler Mr. H.'tadır, Modern zamanların Marko Paşasının Nâsırın da yardımıyla, Chamoun ve âsiler arasında bir anlaşma şekli bulunacağı ümit edilmektedir.

Beyrut sokaklarında tel örgüler
Kaynayan kazan!

Meşhur gazeteci Joseph Alsop'un tabiriyle, hâlen Mr. Dulles, üzerinde "Batılıların müdahalesi uygundur" yazılı çekin Chamoun tarafından tediyesinin istenememesi için Cenabı Hakkın niyazına sığınmıştır.

Fransa

Büyük hayaller

Fransanın ümidi olan adam, bu haftanın ortasında üç günlük bir ziyaret için yeniden Cezayire geldi ve bir ay evvel olduğu gibi muazzam bir coşkunluk içinde karşılandı. Büyük tezahürat yapılmaması için emir verilmesine rağmen yollara dökülen binlerce müslüman "Yaşasın de Gaulle" diye haykırıyordu. Kurban Bayramı arifesinde karılarınla talebi üzerine, Fransız hapishanelerindeki bazı müslüman siyasî sanıkların serbest bırakılması, coşkunlukları daha da artırmıştır.

General de Gaulle, bu sefer Cezayire halkla temas etmekten çok, durumu incelemek gayesiyle gelmiştir. Cezayirin başşehrinde kısa bir müddet kalacak, daha çok Batna, Setif gibi civar şehirleri dolaşacak ve savaşa hız veren Cezayirli Milliyetçilere karşı takip edilecek olan hareket tarzını çizmek gayesiyle toplanan mühim bir askerî konferansa başkanlık edecektir.

"Yaşasın de Gaulle" şeklindeki tezahürata rağmen Cezayirde hâlen büyük bir endişe hüküm sürmektedir. Zira hiç kimse, bu çok az konuşan adamın Cezayir hakkındaki plânlarım sarih olarak bilmemektedir.

Geçen haftanın ortasında Generalin "Söz Nazırı" Andr6 Malraux'nun, La Pérouse sokağındaki bir sinemanın beyaz perdesi önünde yaptığı basın toplantısı da, De Gaulle'ün Cezayir hakkında söylediklerine pek fazla bir şey ilâve etmedi. Salona yirmi dakikalık bir gecikmeyle giren her zamanki gibi zayıf, solgun ve sinirli Malraux, gazetecilerin suallerini toptan cevaplandıracağını bildirdi. Başını ellerinin içine alarak sualleri dinledikten sonra, Valmy harbinden, Fransız ihtilâlinden, Nasırdan, Haçlı Seferlerinden bahseden bir konuşma yaptı.

Bir zamanlar Franco'ya karşı dövüşen büyük sanatkâr Malraux, Cezayirdeki müslüman ve Hıristiyanlar arasındaki son kardeşlik tezahürleri üzerinde uzun uzun durdu ve General de Gaulle'ün seyahati sırasında, bir buçuk milyon müslümanın yollara dökülmesinin bir tertip eseri olamayacağını belirtti. Malraux'ya göre "İlk defa olarak İslâm Dünyasında bir ihtilâl Batıya karşı değil, Batı adına yapılmaktadır. Pakistan İngilizdir diye bağrılmadığı halde, ilk defa bir müslüman memleket Cezayir Fransızdır diye haykırmaktadır." Malraux, "Cezayir Fransızdır seslerini işittiği zaman, Çinin yeniden doğması kadar muazzam bir tarih! hareket karşısında bulunduğumuzdan" emindir.

Söz Nâzırı Cezayir realitelerinden çok bir inancı aksettiren bu ateşli cümlelerden sonra De Gaulle'ün Cezayir hakkında evvelce söylediği, Müslümanların Fransızlarla eşit haklarla katılacağı seçimlerin yapılacağı, seçilenlerle birlikte Cezayir meselesinin mütebaki kısmının halledileceği formülünü tekrarlamıştır.

Basın konferansının getirdiği tek yenilik, Malraux'nun Cezayirde "örnek bir şehir" kurulacağını açıklaması olmuştur. Fransa hiçbir fedakârlıktan kaçınmıyarak, muhtemelen halkın ekseriyetini müslümanların teşkil ettiği Tlemcen şehrini bir cennete çevirecektir.

Herkes gayri memnun

Gelgelelim bu güzel lâflar ve büyük projeler, ne istiklal için dövüşenleri, ne müstemlekecilerle işbirliği yapan Cezayirdeki Albayları memnun etmektedir. Hindi - Çini harbi sırasında Çinin komünist lideri Mao'nun halkı sürüklemek ve tam bir disiplin çemberi içine almak için başvurduğu Lenin'den miras teknikleri öğrenen Albayların Cezayir hakkında sarih fikirleri vardır. Psikolojik harbin mütehassısı kesilen Albaylar, De Gaulle'ün çizmeden yukarı çıkmamalarını ihtar etmesine rağmen, Umumi Selâmet Komitelerini idarî taksimata muvazi olarak, Cezayir sathında bir örümcek ağı teşkil edecek şekilde genişletmektedirler. En alt kademesinde hücrelerin bulunduğu bu teşkilât sayesinde, arkadaşlarının beyni haline gelen Albay Lacheroy, halkı istediği gibi kullanabileceğinden emindir. Bu sebeple Albaylar, Umumi Selâmet Komitelerine rakip bir teşkilât ortaya çıkartacak olan De Gaulle'ün emrettiği belediye seçimlerinin yapılmasına karşı koymuşlar ve bunda muvaffak olmuşlardır. Ancak, Selâmet Komiteleri teşkilâtını tamamladıktan ve demir bir disiplin içine alınan halkın "'beyni yıkandıktan" sonra umumi seçimlere gidilecektir. İşte De Gaulle ve Malraux'nun lâf ettiği seçimler hakkında Albayların düşüncesi budur ve otoriter General bu adamlara karşı harekete geçmemektedir. Bu hareketsizlik karşısında Albaylar, değil Cezayirde, Fransada bile cüretlerini arttırmışlardır. Pau şehrinde paraşütçü birlikleri Sendika binasını yağma etmiş ve birçok kişiyi yaralamışlardır. Keza Auxerre'de paraşütçüler bir Cumhuriyetçi gruba saldırmışlardır. Toulouse'de radikallerin organı meşhur bir gazetenin bulunduğu binaya bomba koymuşlardır. Birçok mahallî askeri şef, paraşütçülerin hareketini tasvip ettiklerini açıkça söylemektedir.

Disipline son derece düşkün General De Gaulle'ün bu hadiseleri görmemezlikten gelmesi, affedilmez bir zaaf eseri olarak tefsir edilmektedir. Daha Fransadakilere lâf anlatamıyan General de Gaulle, metodik Albaylara, asıl karargâhları olan Cezayirde nasıl lâf anlatacaktır?

Ya istiklal, ya ölüm!

Bu hadiseleri yakından takip eden ve Fransaya karşı amansız bir mücadeleye girişen Cezayirli Milliyetçiler, iyi niyetlere sahip olsa bile General de Gaulle'ün işbaşına gelmesiyle hiçbir şeyin değişmediğini düşünmektedirler. Hele Generalin ve "Söz Nazırının" benimsediği "Cezayir Fransızdır" sloganı Milliyetçi şefleri güldürmektedir.

Nitekim geçen haftanın ortasında bir Fransız gazetecisine beyanat veren, milliyetçi liderlerden Kerim Belkasım, Generale itimat etmeleri için ortada müsbet hiçbir şeyin bulunmadığım ve Cezayirin istiklâli tanınmadıkça meselenin çıkmazda kalacağını söylemektedir. Belkasım'a göre De Gaulle hakikaten bu meseleyi halletmek istiyorsa, Fransız halkına hakikati söylemeli, "Cezayirlilerin Cezayirli olmak istediklerim" anlatmalıdır. Aksi halde harp eskisinden daha merhametsiz bir şekilde devam edecek ve bütün Kuzey Afrikaya yayılacaktır.

Böyle bir taktiğe talihsiz Süveyş Seferi ve Sakiet bombardımanından evvel, Sosyalist Dışişleri Bakanı Pineau da başvurmuş, ama bu tecrit fikrinin hayal olduğunu tecrübeyle öğrenmişti. Zira Atlantik Okyanusundan Basra Körfezine kadar bütün Arap halkı Cezayirli Milliyetçilerin safındadır. Bu sebeple halkın tapındığı bir Arap lideri bile, Cezayir davasında yan çizmeye cesaret edemiyecektir. Nitekim Fransız - Tunus anlaşmasından sonra De Gaulle hakkında methiyeler söyliyen Burgiba, Cezayirin istiklâlinden bahsetmeyi unutmamıştır. Cezayirli Milliyetçileri ilk, defa, bir hükümet temsilcileriymiş gibi, Tunus ve Fas devlet adamlarıyla masa başına oturmuşlardır. Mısırdan gelen haberler de, Kahirede bir Cezayir Hükümetinin kurulmak üzere olduğunu bildirmektedir. 28 Asyalı ve Afrikalı devlet, Cezayir meselesini yeniden Birleşmiş Milletlere getirmeye karar vermişlerdir. Bu şartlar altında ilhamını Makyavelderi alan kısa görüşlü bir siyasetin hüsranla biteceği şüphesizdir.

Cezayir hakkındaki plânını sarih bir şekilde açıklamamakla beraber, General de Gaulle'ün Cezayirlileri Fransız vatandaşı yapmak gibi hayalî bir fikre saplandığını gösteren bir sürü delilin mevcudiyeti, Kuzey Afrikanın istikbali hakkında iyimserliğe kapılmaya imkân bırakmamaktadır.

Mao - Tse - Tung
Söz dinlemeyen dost

Doğu - Batı

Kızışan soğuk harp

Geçen haftanın sonuna doğru Rusyadan gelen haberler, yüksek kademe konferansının hayal olmak üzere bulunduğunu göstermektedir. Rusların evvelce kabul ettikleri, zirve konuşmalarına doğru zayıf, bir ümit kapısı açan Cenevre teknik konuşmaları da neredeyse suya düşmek üzeredir. Zira Ruslar, Amerikaya verdikleri son notada, nükleer silâh denemelerine derhal son verilmedikçe, Cenevre Konferansına yanaşmıyacaklarını açıklamışlardır. Batılıların ise bu, şartı kabul etmeleri imkânsızdır. Amerika nükleer denemeleri durdurmayı canı gönülden istese bile, müttefiklerinin ısrarı üzerine bu teşebbüsten mecburen vazgeçecektir. İngiltere çoktan beri denemelerin durdurulmasının aleyhindeydi. Amerikanın atom sırlarını İngiltereyle paylaşmayı kabulü üzerine bu itiraz önlenmişse de, şimdi Fransa sesini yükseltmektedir. General de Gaulle'ün Fransası, atom bombasına sahip olmak, bunun için de gerekli tecrübeleri yapmak azmindedir ve Amerika müttefiklerine söz geçirecek durumda değildir.

Son gelen haberler, Rusyanın da kocaman dostu Çine meram anlatamadığını göstermektedir. Kruçef'in "Kızıl Çini doğrudan doğruya ilgilendiren meselelerin o olmadan zirve konferansında konuşulmıyacağını" söyledikten sonra geçen hafta, *"Çinin menfaatlerine zarar verecek meseleleri münakaşa etmek niyetinde olmadığını"* açıklaması bunun delilidir.

Batılı tefsirciler, Rusyanın sertleşmesinin Çinin isteği üzerine vuku bulduğunu yazmakta müttefiktirler. Bazı tefsirciler, bunun dışında, Kruçefin yakınlaşma teşebbüslerinin, Batıda aksi seda bulmamasını

Syngman Rhee

Benim koltuğum ne olacak?

da Rusyadaki sertleşmenin sebepleri arasında saymaktadırlar. Fakat temel güçlük Çinden gelmektedir. İktisadi kalkınmasını gerçekleştirmek zorunda bulunan Çin, Komünist blokunun şimdilik içine kapanmasına taraftardır. Kruçefin Mısıra, Hindistana v.s. ye asıl dostlar yardıma muhtaçken kredi açmasını Mao - Tse Tung hoş karşılamamaktadır. Zirve konuşmalarında bir koltuğa sahip olmaması da Çini, -dolayısıyla Rusyayı- sertlik siyasetine sürüklemektedir.

Bu durumda günlerden birgün iki dev başbaşa verip dünya meselelerini halletmeye niyetlenseler bile, müttefikleri yüzünden bunu gerçekleştiremiyeceklerdir. Bilhassa Amerikanın müttefikleri ne bir, ne ikidir. Sam Amcanın Uzak Doğudaki dostları Çan Kay Şek, Syngman Rhee ve Diem, Çin - Amerikan münasebetlerinin düzelmesine şiddetle muhaliftirler. Hatta büyük dostlarını, Çinle anlaşmaya yanaşırsa, kızıllarla harbe kalkışacaklarını söyliyerek tehdit etmektedirler. Orta Doğuda Nuri Said ve kralları, iktidarda kalabilmek için yegâne şanslarının soğuk harbin devamında olduğunu bilmektedirler. Sam Amca Nasır ile hafiften flörte başlar başlamaz Nuri Said, ihanete uğramış bir zevce gibi kıyameti koparmakta tereddüt etmemiştir. Avrupada Almanya meselesinin halli Adenauer'ın vetosuyla karşılaşmaktadır.

Bu dostlar sağ oldukça, Doğu ve Batı arasındaki askıda meselelerin nasıl bir hal şekline bağlanacağını kestirmek çok güçtür. Sayısız müttefike meram anlatmak zorunda kalan Dulles cidden iki cami arasında kalmış beynamaz durumundadır.

Ç A L I Ş M A

İşçiler

Dertlere deva,

Haziranın sonlarına doğru bir gün İstanbul Elektrik, Tünel ve Tramvay İşletmesinin Şişlideki deposunda çalışan işçilerden -işçi temsilcisi sıfatını da taşıyan- İhsan Balcanın işine işveren tarafından son verildi. İşçi temsilcisinin işine son verilmesinin sebebi son derece garipti. İhsan Balcan işçi mümessili olarak, işverenin sırlarını kötü niyetlerle basına aksettirmişti!

İ. E. T. T. nin Şişlideki deposunda uzun zamandan beri bir huzursuzluk hüküm sürmektedir. İşçilerin asgari ücret, fazla mesai zammı gibi taleplerinin yanında işletmenin kendilerine verdiği yemeklerin bozukluğu da başlıca şikâyet mevzularından birini teşkil etmektedir. Yıllardan beri Şişlideki bu depoda işçilerin içme suyu bile bulamamaları ise son günlerde büsbütün feci bir hal almış ve yemek yenen kaplar dahi yıkanmaz olmuştur. İşçilerin yemeklerden ilk şikâyetleri yemeklerin Çok zaman kokmuş etle yapılması yüzünden meydana çıkmıştı. Sonra bunu martta bir gün bir öğlen yemeğinde yerilen balıkların içinde cam kırıklarının bulunması yüzünden bir işçinin damağının ve dudağının kesilmeni takip etti. İ. E. T. T. nin Şişli deposunda yemekler son derece dikkatsiz ve son derece gayri sıhhi şartlar altında pişiriliyordu. Derken işçiler kendilerine verilen aşurenin yenmeyecek halde olduğundan şikâyet ettiler. Nisan ayının 24' ünde verilen kıymalı makarnanın kokmuş olduğu ve yenemiyecek halde bulunduğu işverene bildirildiği halde alınan cevap kapıdan terslenmek oldu. Bu kıymalı makarnayı yiyen işçilerden altmış tanesi zehirlenerek hastahaneyi boylayınca da işverenlerin bütün hiddeti işçi mümessillerine döndü. Zira İ. E. T. T. nin Şişli deposunda altmış işçinin yedikleri kıymalı makarnadan zehirlendikleri haberi gazetelerde çıkmıştı. İşverenler için dertlerin basına aksetmesi işçilerin zehirlenmesinden çok daha mühimdi. Bu haberlerin basına aksetmesindeki bütün kabahat de işçi temsilcilerindeydi! İşçi temsilcileri kötü niyetle hareket ediyorlardı! Ama bu arada işçi temsilcileri de boş durmuyorlar, susuzluktan yemek kaplarının yıkanmadığım, buna bir çare bulunması gerektiğini işverene duyurmağa çalışıyorlardı. Temekler ise devamlı halde yenmeyecek kadar bozuk çıkıyordu. Nitekim 21 mayıs günü işçiler verilen patates yemeğini yemediler. Zehirleneceklerinden korkuyorlardı. Nitekim, korktukları da başlarına geldi. Herzeye rağmen aç kalmamak için önüne konan patatesten bir lokma alan bir işçi midesi bulandığından masadan kalkmak istemiş fakat gözleri kararарak yere düşmüş ve kaşı patlamıştı. Bu hadiseden bir iki gün sonra ise İbralhim Yüksel adında bir işçi yediği yemekten zehirlenerek öldü.

Bütün bunlardan sonra İstanbul Elektrik, Tünel ve Tramvay idaresinin yaptığı, yemekleri düzeltmek için çareler aramak değil, 16 haziranda işçilerin bir defa daha kokmuş etli fasulyeden şikâyet etmeleri üzerine işçi temsilcilerinden İhsan Balcanın işine son vermek oldu. Zira iddialarına göre İhsan Balcan, işverenin ve işyerinin sırlarını kötü niyetle etrafa yayıyordu! Bu esbabı mucibeye kurbağalar bile gülerdi ama nedense İ. E. T. T. idarecileri buna gülmemişler ve işi pek ciddi tutmuşlardı. Bayramın pek yaklaştığı bir günde İhsan Balcanın işletme ile ilişiği kesildi.

Dert bir mi?

İşveren mümessilleri sadece İ. E. T. T. işçi mümessillerinden mi şikâyetçiydiler? Hayır, hemen her büyük işyerinde aynı şikâyetler, ayni anlaşmazlıklar çeşitli sekil ve kılıklarla karşılarına dikiliyordu. Meselâ Salihli İplik Dokuma Fabrikasının işçi mümessilleri de pek mümkündü ki bugünlerde işlerinden atılmak tehlikesi ile karşı karşıya kalacaklardı. Zira yedi yıllık bir mazisi olan bu fabrikanın işçileri de çeşitli şikâyetler içinde kıvranıyorlardı. İplik Dokuma Fabrikasında 20 bin liralık hisse senedi olan hissedarlar ayda ortalama 2500 - 3000 lira temettü alıyor ve 20 bin liralık hissilerini yüzbin liraya bile satmağa yanaşmıyorken işçilerin en kabadayısının eline ayda üç yüz lira geçiyordu. Fabrika da, dokuma fabrikalarında bulunması gereken her türlü sıhhi tesisattan mahrumdu. 14-20 yaş arasında çocuklar çalıştırılıyordu ve bunlar son derece ağır şartlar altında hırpalanıyordu. En fazla para verilen iş çapaydı ve çapa işçilerine günde 10 - 11 lira veriliyordu ama buna da herkesin gitmesine imkân yoktu. Zira kadın ve kızlarla çocuklar bu işin üstesinden gelemiyorlardı.

İşe ilk girene 40 kuruş saat ücreti veriliyor ve bu ücret yıllarca da ayni bırakılıyordu. Bu fabrikada zam alabilmek hemen hemen imkânsızdı. 50 kuruş saat ücreti adeta büyük bir ücret gibi görülüyordu. Koca fabrikada topu topu 46 kişi ayda eline 300 lira alıyordu. 24 makinaya birden bakan bir masaracı bile saatte 40 kuruşa çalışmak zorundaydı. Buna karşılık şefler 2500 lira ücret alıyordu. Fabrikada duş, soyunma yeri, yemek, yemekhane yoktur. Son derece havasız olan çalışma yerlerinde vantilatör diye bir nesnenin varlığından kimse haberdar değildir ve çok zaman seksen doksan derece hararette çalışmak zorunda kalınıyor-

du. Pazar ve bayram günleri de fabrika faaliyette olup geceli gündüzlü çalışılmaktadır. Sekiz saattik mesai içinde yemek paydosu bile verilmez. Şayet kazara makinalardan biri arıza yapar da işçi boş kalırsa o saatlerin yevmiyesi de işçiden kesilir. Elbise ve yemek verilmediği gibi ikramiye de bu fabrika işçileri için bilinmeyen bir şeydir. Yatakhane olmadığından 75 kuruş otel parası ödenmektedir. Ama buna karşılık en ucuz otel 125 kuruştur.

Salihli büyükçe bir işçi muhiti olmasına rağmen İşçi Sigortaları da buraya bir dispanser açmak lüzumunu duymamıştır. Bir tek doktor vardır o da hastahane doktoru. Salihlide olmadığı gibi Turgutluda da Sigorta doktoru olmaması hastalanan işçilerin İzmire gitmesi mecburiyetini ortaya çıkarmaktadır. Ambulans olmaması ise ayrı bir derttir. O kadar ki Salihlide bir İşçi Sigortaları memuru bile yoktur. Tabii bütün bu yokların basına aksetmesinin ise tek sorumlusu işçi mümessilleri sayılacağından -zihniyet İstanbulda da aynıdır Salihlide de- kabak bunların başına patlayacaktır.

İşçilere Yapılan Vaadler

Adil AŞÇIOĞLU

Geçen hafta içinde C. H. P. Araştırma ve Dokümantasyon Bürosu tarafından yayınlanan bir broşür işçilere yapılan vaidler serisine bir yenisini daha ekledi. C H. P. tarafından yayınlanan broşürde gerçekleştirileceğine söz verilen hususlar yeni değildir. Bunların hemen tamamı Genel seçimlerde C. H. P. hatipleri tarafından yurdun her tarafında tekrarlanmıştır.

Buna rağmen C. H. P. Araştırma Bürosunun bu yolda bir broşür çıkarması elbette sebepsiz değildir. Bu sebepleri üç nokta etrafında toplamak mümkündür. Herşeyden önce unutmamak gerekir ki işçi sigortaları konusunda yapılan bazı değişiklikler dışında, Türk İş Hukuku 1950 yılından bu yana tamamen aynı kalmıştır. Bu demektir ki Türk İşçisinin grev, kollektif akit, ücretli izin, sendika hürriyeti gibi temel haklarının gerçekleştirilmesi yolunda kanunlarda ve tatbikatta herhangi bir değişiklik olmamıştır. Aksine işçi haklan ile işçi hareketlerine ve sendika hürriyetlerine karşı sert bir politika güdülmüştür. Halbuki 1946'dan 1950 yılına kadar D. P. nin işçi haklarını benimseyip savunduğunu hatırlamayan yoktur. İşte şimdi de C. H. P. işçi haklarını benimsemekte ve büyük bir anlayışla bunları gerçekleştireceğine İnönünün ağzı ile söz vermektedir.

Adı geçen broşürün yayınlanmasının birinci sebebi işçi hak ve hürriyetlerinin sekiz yıldan beri bir adım ileriye gitmediğini hatırlatmaksa, ikinci sebebi de seçimler sırasında C. H. P. tarafından verilen sözlerin unutulmadığını belirtmektir. Muhalefet partileri iktidara geçebilmek için cemiyetin çeşitli sınıfları arasında kendilerine müttefikler aramak zorundadırlar. Demokrat parti de muhalefette iken diğer sosyal sınıflardan başka işçi sınıfının da desteğine muhtaçtı. Bu bakımdan işçilerin menfaatlarını haklı ve isteklerini kutsal buluyordu. Fakat iktidara geçen bir partiyi muhalefette iken verdiği sözleri yerine getirmeğe zorlamak mümkünse de, bu sözleri yerine getirtmek kolay değildir.

Bugüne kadar memleketimizde halkın ve bu arada işçilerin edindikleri kanaat seçimler sırasında verilen sözlerin seçimlerden sonra tutulmadığı yolundadır. Bu sebeple işçilerin siyasî partilere olan güvenlerinin kaybolduğu C. H. P. nin gözünden kaçmamıştır. İşte işçi meseleleri hakkında bir broşür yayınlanmasının ikinci sebebi kanaatımızca işçilerin siyasi partilere karşı güvenini yenilemekten ibarettir.

Burada broşürün gayesine erişip erişemeyeceğini incelemek istemiyoruz. İşçiler için asıl önemli olan nokta siyasî partilere söz dinletebilmenin yolunu bulmaktan ibarettir. Bugün için memleketimizde işçi vatandaşların hak ve menfaatlarını koruyacak sosyalist partiler veya işçi partileri yoktur. Esasen dünyanın birçok yerinde de işçi partilerinin kuruluşu pek kolay ve çabuk olmamıştır. Bu yüzden bizde de, hiç olmazsa şimdilik işçiler diğer birçok sosyal sınıf gibi hak ve menfaatlerinin korunup gerçekleştirilmesini mevcut partilerden beklemek zorundadırlar. Çeşitli sosyal tabakaları aynı görüş etrafında toplamağa çalışan bizdeki gibi siyasî partilere sosyal tabakaların söz geçirebilmeleri bunların müessiriyet derecelerine bağlıdır. Siyasî partilere bazan köylünün, bazan tüccar ve esnafın tesir ettikleri görülmüştür. Fakat bugüne kadar Türkiyede mevcut siyasî partilerden birine işçilerin müessir olduklarını görmek mümkün olmamıştır. Tabiatiyle bu arada, siyasî partiler tarafından işçiler lehine kabul edilen ufak tefek bazı tavizleri işçilerin partiler üzerindeki müessiriyetlerine bağlamağa imkân yoktur. Sadece grev gibi ekonomik bir mücadele vasıtasıyla bile siyasi partiler üzerine müessir olmağa imkân görülmeyen bir devirde, işçiler için siyasî mücadele kaçınılmaz bir zorunluluk halindedir. Bununla beraber bugün böyle bir mücadeleye elverişli, şartlara sahip bulunmayan Türk işçisi için ekonomik mücadele yolunun dahi kolay olmadığı ortadadır. Şu hale göre bu gün için işçilerin yapabilecekleri biricik hareket, mevcut siyasi partilere müessir olmağa çalışmaktan ibaret kalmaktadır. Siyasî partilere işçilerin tesir edebilmeleri için de teşkilâtlanmaktan ve toplu olarak hareket etmekten başka çıkar yol yoktur.

Teşkilâtlanmış, kendi arasındaki uyuşmazlıkları gidermiş ye ne istediğini bilen bir sosyal sınıfın siyasî partiler üzerinde varlığını duyurabileceği muhakkaktır. Bununla beraber bu yolda başarı elde etmenin diğer bir şartı da siyasî partilere karşı nasıl bir tavır takınılması veya nasıl bir politika yürütülmesi gerektiğini iyice tesbit etmektir.

Kanaatımızca işçiler için kurtuluş yolu, ister İktidarda ister Muhalefette olsun bütün siyasî partilere karşı şahsiyet ve bağımsızlıklarını korumaktan ibarettir. İşçilerin partilerden taviz koparacak yerde, bazılarının yaptığı gibi partilere taviz verme yolunu tutmaları belki günlük işlerimi yürütülmesini mümkün kılar, fakat böyle bir hareket tarzı bilhassa sendikaların varlığı için büyük bir tehlike doğurur ve işçileri yeni yeni hayal kırıklığına uğratır. İşçilerde ve sendikalarda, menfaatlerine ve bağımsızlıklarına partilerce yönetilen teşebbüslere karşı bir "direnme ruhu"nun doğması lâzımdır. Aksi halde işçiler ve sendikalar partileri işçi hak ve menfaatlarının gerçekleşmesi yolunda kendilerine vasıta edecekleri yerde, partilerin siyasî emellerinin vasıtası haline düşerler ve zayıflarlar. Halbuki işçiler ve sendikalar gayelerini gerçekleştirmek ve içinde bulundukları durumdan kurtulmak istiyorlarsa kuvvetlenmek zorundadırlar. Çünkü tarih göstermiştir ki işçiler ve sendikalar zayıf oldukları zaman kanundaki haklarından bile faydalanamamışlar, kuvvetlendikleri zaman ise kanunlardaki yasaklara rağmen partiler ve devlet işçilere karşı müsamahalı davranmışlardır.

Kongreler

"Paraya yazık olur!"

Onbin kadar azası olan Türk Tabibler Birliğinin iki gün tehirle açılan yedinci Büyük Kongresinde, başkanlık divanı henüz yerini almıştı ki uzunca boylu, esmer, yarım asrı geçkin yaşlı, ince yapılı bir delege usul hakkında konuşacağını ileri sürerek söz istedi. Mikrofonun başına gelerek devlet büyüklerine bağlılık ve teşekkür telgrafları çekilmesinin karar altına alınmasını talep etti. Ama bu taleple birlikte de arka sıralardan protesto gürültüleri başladı. Bir takım delegeler, "paraya yazık olur!", "esbabı mucibesini anlatsın!", "takrir versin!" diye bağırıyordu. Neticede Büyük Kongrenin Genel Başkanlığına seçilmiş olan Ankara Tabib Odası Başkanı, Adana Milletvekili Dr. Suphi Baykam hatipten bir takrir hazırlamasını istedi.

Hazırlanan takrirde, şiddetli, muhalefet karşısında talep değiştirilmiş, yedinci Büyük Kongre mukarreratının devlet büyüklerine arzı için seçilecek bir heyetin Ankaraya gönderilmesi istenmişti. Diğer bir delegenin esbabı mucibeyi anlatırken "arzı tazime, şükrana veya hürmetlerimizi arz etmeğe değil" diye şerh yermesine rağmen bu takrir de taraftar toplayamadı. Oylamada delegelerin ekseriyetinin memur olmasına rağmen, takririn lehinde sadece iki oy çıktı.

Hâdise, geçen haftanın ikinci yarısında, arifenin arifesinde, İstanbul Tabib Odasının Cağaloğlundaki köhne binasının üçüncü katında loş bir holde cereyan ediyordu. Türk Tabibler Birliğinin bu kongresinin aslında geçen haftanın başında salı günü toplanması gerekiyordu. Fakat salı günü bir türlü nisap temin edilememiş ve kongre iki gün sonraya talik edilmişti. Bunun sebeplerini, hekim veya diş doktorlarının lâkaydisinde değil, daha ziyade Merkez İcra Konseyinin muhafazakârlığında, hareketi ve mücadeleyi tercih yoluna gitmemesinde, pasifliğinde aramak lâzımdı. Mademki ortada bir lâkaydi mevcuttu, nasıl olur da Ankara Tabib Odası, değil yıllık kongrelerinde, ara toplantılarında dahi iki üç yüz üyesini bir araya getirebiliyordu ?

Dr. Lebit Yurdoğlu Kongrede konuşuyor

Dost acı söyler!

İnkiraza sürüklenen teşkilât

Yedi yıldan beri hemen her yıl bir takım aksaklıklar olagelmiştir, ama, Türk Tabibler Birliği hiç bir zaman bu yılki hale düşmemişti. Memleketin dört bir köşesine dağılmış 23 Tabib Odasının ancak yarısından azı umumî heyetlerini toplayabilmiş ve Büyük Kongreye delege gönderebilmiştir. Kongrede bunlar belirtildi ve denildi ki: Türk Tabibler Birliği, azalarının tam itimadını artık haiz sayılamaz. Halle mecbur olduğu dâvalara neşterini vurup tedavisini bulma imkânlarını kaybetmiş bir hüviyete bürünmekte ve inkiraza sürüklenmektedir. Yapılacak ilk iş, kangren halini alan bir takım dâvaları hal için mücadele edecek hareketli bir ekip iş basına getirmektir. Fakat, buna imkân bulunamadı.

Kongrede konuşan hekimlerin dertleri tahminlerin de fevkindeyii. Buna rağmen Türk Tabibler Birliğinin ataleti; azaları kanun zoru ile ödemeğe mecbur oldukları aidatı -senede mütehassıslar için 24, pratisyenler için 12, memurlar için 6 lira- ödeyip başka birşeye karışmamaya sevkediyordu. Sadece elde istatistikleri bulunan dertler şunlardı: Mütehassısların % 7.2, pratisyenlerin ise % 82 si tasarruf yapamamaktadır. Mütehassısların % 75, pratisyenlerin ise % 88'i mülksüzdür. Mesleğe intisaptan mütehassısların % 48, pratisyenlerin % 58'i memnun değildir. Onbin kişiye 3.3 hekim düşmektedir. Avrupâda ise en düşük nisbet 6.6 yani Türkiyenin iki mislidir. Bütün bunlara rağmen, Türk Tabibler Birliğinin yedinci Büyük Kongresine -hem de tehirli olanına. 88 delegenin ancak 35 tanesi katıldı. Saatler ilerledikçe bu rakam daha da azaldı. Ertesi gün arife olduğundan çalışmalar tek güne sıkıştırıldı ve yapıcı hiç bir karar alınamadan, Kongre dağılıp gitti.

Tevazuun böylesi...

Türk Tabibler Birliğinin yaşlı ve gedikli başkanı Dr. Ahmet Rasim Onatın yaptığı açılış konuşması, Kongre delegelerini en fazla neşelendiren konuşma oldu. Onat, oniki daktilo sayfalık konuşmasının yedisini. Merkez Konseyinin geçen seneki en büyük faaliyeti olarak vasıflandırdığı İstanbuldaki Dünya Tıb Birliği İkinci Genel Assamblesi dolayısıyla şahsına gelen ve muazzam bir dosya teşkil eden teşekkür mektuplarına hasretmişti. Baştan aşağı methüsena ile dolu ve maalesef hiçbirinin İkinci Genel Assamblenin ilmi programından bahsetmediği teşekkür mektuplarını heyecanlı bir tonla okuyan Onat, bu mektupların kendisinden başka hiç kimseyi ilgilendirmediğini ve delegelerin bayıltıcı sıcakta gözlerini yumduklarını fark etmedi. Bu teşekkür mektuplarında neler yoktu ki! Assamblenin turistik ciheti bir yana, şahane Türk misafirperverliğinin tezahürlerine temas eden birkaç pasajda şöyle cümleler vardı: "İkramlarınız tarif ve tavsifin çok üstünde...", "Hususî yazılı sigara ve kibritler, harikulade bir hediye olarak likör, Türk lokumu, seramikler ilâh.. gibi hudutsuz dostluk emareleri... ", "Hilton Otelindeki neşeli kokteyl parti, Deniz Klübündeki mükellef akşam ziyafeti, Lidodaki muhteşem eğlence...", "Türkiyeden hediyelerle yüklü, siz ve arkadaşlarınızın alicenaplığı ile mahmul olarak ayrıldım.."

Sonra, bizzat Onatın şahsına teşekkürler: "Dr. Onat, bu tarihi toplantıyı, en kuvvetli olduğu kadar na-

Okuyucu mektupları

Mimari hakkında

Fikir ve politika dergilerimizde olsun, sanat ve edebiyat dergilerimizde olsun nedense mimari, şehircilik konularına hiç önem verilmez. Mimari ve şehircilik meseleler ri, sanki halkın hattâ meslekten olmayan yüzlerce aydın kişinin aklının eremiyeceği kadar yüksek, çapraşık, mahrem bir mevzu imiş gibi meslek dergilerinin inhisarında kalmıştır. Edebiyat, spor, tiyatro, sinema, moda bahislerinin yanısıra şimdi AKİS mimari ile halk arasında bir köprü kurmağa başladı. Buna en çok sevinen hiç şüphesiz benim. Abdullah Kuranın faydalı, başarılı çabası inşallah öteki fikir yayınlarının da bu alanda öğretici, aydınlatıcı olmasına yol açar.

Tahir Pamir - İzmir

Tiyatro hakkında

Sanat Sevenler Kulübünde yaptığım konuşmaya ilgi duyan AKİS'e teşekkür ederim. Ancak bu konuşmayı yapmamdaki maksad ve bir sözüm yanlış aksettirilmiş.

İlk toplantıda bulunanların hemen hepsi "Türk tiyatrosunun hâlâ yazarsız olduğunu" iddia etmişlerdi. Hâlbuki kısacık mazisi olan modern Türk tiyatrosunda yazar vardır. Fakat çok çabuk unuttuğumuz, kendi değerlerimize dudak bükerek baktığımız, hele hiç araştırmadığımız için, bu isimler. Çok yakın geçmişin karanlıklarına karışmışlardır". Unutulan ve inkâr edilen tiyatro yazarları değil de, meselâ ilim adamları yahut sporcular yahut müneccimler olsaydı, yine konuşacaktım. Benim karşı durduğum bir zihniyettir: Her yerli malı tapon diye küçümsemek, made in Ausland her malı. değer diye, eser diye, örnek diye kabullenmek.

Türk Tiyatro tarihi, bir kaç eksik deneme hâriç, araştırılmamıştır. 50 yıl önceki metinleri bilmiyoruz. Unutulup gitmiş yüzlerce yazarı tanımadan, bilmeden, incelemeden —süregelen bir hükme dört elle sarılarak— toptan inkâr etmemiz düpedüz lâubaliliktir. Üstelik bu arada Vefik Paşa gibi, Musahipzade gibi, Necib Fâzıl gibi ortalama seviyeyi çok aşmış isimleri atlıyoruz. Batılı bir kafa, kulaktan dolma bilgi ile, başkalarının kanaati ve zevki ile hüküm vermez. Dava budur.

Son olarak bir hususu da belirtmek isterim. Konuşmamda Goldoni ile Vefik Paşayı değil, Musahipzade Celâli mukayese etmiştim.

Turgut Özakman — Ankara

zik bir şekilde de idareye muvaffak olmanız dolayısıyla tebriklerimi lütfen kabul ediniz..." , "Bunun yalnız sizin şahsî meziyet ve liyakatiniz sayesinde tahakkuk ettiğini hazır bulunanların hepsi gibi ben de takdir etmiş bulunuyorum-., "Müessir ve adil şekilde riyasetiniz..." Ve nihayet bir tane daha: "Çok muhterem meslektaşım Bay Onat, ümit ederim ki tam sıhhat ve afiyete kavuşmuşsunuzdur..."

Gerçekten tevazuun böylesi de görülmüş ve işitilmiş değildi!

Dertler, dertler, dertler...

Açılış konuşmasını Cumhurbaşkanından başlayıp protokol sırasına göre şekerci Hacı Bekire kadar teşekkürler sıralayıp tamamlayan Onatı en fazla hırpalayan konuşmayı, İzmir Tabib Odası Başkanı Dr. Lebit Yurdoğlu yaptı. Yurdoğlu diyordu ki: Merkez konseyinin faaliyet raporunda Allahlık İşçi Sigortaları Kurumunu ıslah, enseye dayanan tabanca namlusu haline gelmiş ilâç ve sıhhi malzeme buhranını gidermek için yapılmış tek bir teşebbüsten dahi bahis yoktur. Modern Türk tıbbı, hastayı büyücüden ve sofudan kurtarmıştı. Fakat şimdi hasta "nasıl olsa yazdığı ilâç eczanede bulunmuyor" diyerek artık hekime gelmiyor, yeniden softa ve büyücüden medet umuyor. Bir adam bir başkasını çakıyla yaralasa mahkeme mahkeme sürünüyor. Halbuki memleketteki ilâç buhranı binlerce, milyonlarca insanin hayatım tehdit altında tutuyor, Türk Tabibler Birliği, yedek parça isteyen şoför, ham madde isteyen kalaycı kadar dahi sesini duyuramıyor. Hekim veya diş doktoru, bürokrat ve idareci zihniyetin elinde memurlaştırılmakta, devlet kapısına muhtaç edilmektedir. Bir takım zenginler en basit bir safra kesesi ameliyatı için binlerce liralık dövizle Avrupalara, Amerikalara giderken, 25 milyon Türk burada ilâç ve sıhhi malzeme buhranı ile başhaşa ecel teri döküyor. İşçi Sigortaları Kurumunda hastalar tedavi değil idare ediliyor. Hasta hekimi, hekim de hastasını seçebilmelidir. Bürokrat ve idareci zihniyetten cemiyeti ve hastayı kurtarmak lâzımdır.

Dr. Ahmet Rasim Onat
Kokteyle buyurmaz mılsiniz?

Yurdoğlundan sonra konuşan hatipler ise, "Ölü gözünden yaş, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığından iş çıkmaz, kendi dâvalarımızı bizzat halledelim" dediler. İşçi Sigortaları Kurumunun hekimleri, istismar ettiği, meselâ bir idrar tahlilini 75 kuruşa yaptırdığı ileri sürüldü. Böyle bir mevzuatı hazırlıyanların acaba on liraya idrar şişesini elleriyle tutup tutmayacakları soruldu. Baykam, her zamanki gibi. aleniyet meselesi üzerinde durdu. Türk Tabibler Birliği dâvalarını açık bir şekilde cemiyete mal edememişti. Büyük Kongrenin yapıldığı binanın kapısının önünde bir tek kırmızı plâkalı arabanın bile bulunmaması iddiaların en. bariz deliliydi. Problemler cemiyete mal edilince hal çaresi bulmak kolaylaşırdı. O zaman bilhassa B. M. M. deki 63 hekim milletvekili başta olmak üzere idareci ve politikacılar cemiyete mal edilmiş tıb dâvaları üzerine eğilmeğe mecbur kalacaktı.

Baykam, Büyük Kongrenin öğle yemeği tatilini altmış dakika olarak ilân edince itiraz sesleri yükselti. Sefaletten, yokluk ve ıstırap çemberinden bahseden delegeler arasından biri "efendim, en yakın lokanta Konyalı, oraya da sadece buradan gidiş geliş altmış dakika sürer" diye bağırınca, hemen herkes, hassaten Büyük Kongreyi takip eden gazeteciler, bu lüks sınıf âşevinin adını sarf eden dudakların sahibini gözleri ile aradılar. Ama aradıkları sürprizle karşılaşamadılar, zira dudakların sahibi Dr. Onattı.

Onat ve arkadaşları mevkilerini bir sene daha işgal edeceklerdir. Böyle bir mazhariyete, Türk Tabib Odaları Kanununun himmeti ile erişmişlerdir. Çünkü Türk Tabib Odaları, mevzuata göre her sene büyük kongre toplar, fakat Merkez Konseyini iki senede bir yeniler. Yoksa altıncı Büyük Kongre mukarreratını bile tatbik edemeyen Onat ve arkadaşları, çoktandır Merkez Konseyinde misafir haline gelmişlerdir.

Yedinci Büyük Kongrenin bir avuç delegesi meyus, ümitsiz kongreyi terk etti. Zira dertlerine deva bulması gereken Türk Tabibler Birliği alemdarlarında değişen taraf yoktu. Aynı sistem, prensip ve zihniyetin acıları oniki ay daha çekilecek, yazışma yoluyla icraat devam edip gidecekti!

K A D I N

Sosyal Hayat

Yalnız kadın

Her ne kadar bekârlık sultanlıktır denirse de bekârlık, aslında kadın için de, erkek için de cazip değildir ve kadının hayatında da erkeğin hayatında da çeşitli problemler yaratır. Kadın meslek sahibi olduktan ve dış hayatta birçok faaliyet sahaları bulduktan, bilhassa hayatını kazanır duruma geçtikten sonra bekârlık kadın için eskisi gibi feci addedilmemektedir. Hattâ yeni bir görüşe göre bekâr erkek bekâr kadından daha bedbahttır. Bunun sebebi de gayet basittir. Kadın kendisine heryerde bir yuva kurabilir. Erkeksiz kadın, tıpkı evli. bir kadın gibi temiz, tertipli, sıcak ve mesut bir eve sahip olabilir. Sevgisini dostlarına, bir kimsesiz yavruya hatta hayvanlara verebilir. Kendi kendine yeter olmaya çalışır. Bekâr erkek yalnız bir kadından değil umumiyetle ottan ocaktan mahrum bir kimsedir.

'Kendisine sıcak atmosferli bir muhit dahi yaratamaz, daima huzursuzdur. Belki bu yeni görüşte, bu kıyaslamada bir hakikat payı vardır ama hayatta yalnız bir kadın olmak, gene de göründüğü gibi kolay değildir. Vaziyeti cazip hale getirebilmek için yalnız kadının maruz olduğu tehlikeleri, güçlükleri iyice bilmek, tedbirli, iradeli olmak lâzımdır.

Hayal ve hakikat

Yalnız kadının mesut olabilmesi İlk evvelâ hayalden hakikate dönmek, hakikati olduğu gibi görebilmek şartına bağlıdır. Niçin evlenmemiştir veyahut niçin evlenememiştir? Evet her kadın, kendine göre güzeldir, zekidir, hoş ve caziptir ama bu evlenenlere karşı garez beslemesi, hayata küsmesi için bir sebep teşkil etmemelidir. Muayyen bir yaşa kadar yalnız kalmışsa, muhtemelen artık yalnız kalacaktır. Bunun neden ve niçinini araştırırken, en mühimi bunu kabul etmektir. İşte yalnız kadının mesut bir hayat programı çizerken hareket edeceği nokta bekârlığı kabullenmektir. Bu, işin en ıstıraplı en güç tarafıdır. Çünkü her genç kızın hayalini dolduran ebedi sevgili, hayat arkadaşı elbette ki bu kadınların da kalplerinde ve kafalarında yer almış, belki de zamanla fikri sabit haline gelmiştir. Bunlardan kurtulmak, güzel hayalleri yıkıp hakikate bakmak ve bu hakikati güzelleştirmeye çalışmak lâzımdır ve bu mümkündür.

Ev hayata

Yalnız kadın bu yalnızlığın belki ebediyen devam edeceğini kabul ettikten sonradır ki, tıpkı evli bir kadın gibi, kendisine hakiki bir yuva kurmayı düşünebilir. Tabii ilk yapacağı iş hayatını iyi bir şekilde

Yalnız kadın
Marifet eğlenmesini bilmekte

kazanmaya çalışmak ve bir sığıntı gibi oturduğu pansiyon köşelerinden hatta aile yanından uzaklaşıp, kendi evini bilmektir. Yalnız kadın tıpkı evli kadın gibi iyi bir ev kadını olmasını bilmek, yemek pişirmek, tertipli hareket etmek zorundadır. Ev dediği yer yalnızca yattığı ver değil, yaşadığı yer olmalıdır. Neden

Gelin - Güveyi
Gönülde yatan aslan

insanlar yalnızca evlenirken zevkli ve güzel eşya sahibi almaya çalışırlar?. Ev dekorasyonu bekâr için de, evli kadar elzemdir.

Eğlence

Yalnız kadın evine bir mabede kapanır gibi kapanmamalı, kapısını eşe dosta daima açık bulundurmalıdır. Yalnız kadın gezmeye gitmeyi, arkadaş ve ahbap, çemberini genişletmeyi de ihmal etmemelidir. Kulüpler, yardım dernekleri, sanat toplulukları yalnız kadının boş saatlerini faydalı ve cazip şekilde doldurabilir ve onu tehlikeli bir yalnızlık hissinden kurtarır. Yalnız kadın arkadaşlarını ve ahbaplarım her iki cinsten seçmeli, ne yalnızca kadınlarla iktifa etmeli ne de yalnızca erkeklere iltifat etmelidir

Emniyet hissi

Yalnız kadın hayatını rahatça kazandığı taktirde dahi, istikbale daima korku ile, huzursuzlukla bakabilir. Kuvvetli bir hayat arkadaşına, bir erkeğe dayanamamanın en güç taraflarından bir tanesi, kadın için işte budur. Bunun çaresi istikbali garantiye alacak tedbirlere baş vurmaktır. Para tasarrufu, yattı kooperatifleri, sigortalar yalnız kadının aradığı kuvvettir. Yalnız kadının da bir evli kadın kadar ve ondan çok tasarrufa riayet etmesi, tutumlu bir şekilde hareket etmesi lâzımdır ve saadetinin bir şartı da budur.

Cinsi hayat

Yalnız kadının en büyük problemi muhakkak ki, cinsi hayatıdır. Evlenmemiş kadının biyolojik bakımdan bir erkeğe ihtiyacı olacağı da muhakkaktır. Ancak, fizik aşkın kadının hayatında şefkat ve sevgi kadar mühim olmadığını da bugün tıb kabul etmiş vaziyettedir ve fizik aşkın mevcudiyeti yalnız başına kadını hiçbir zaman tatmin etmemiştir. Bilakis yalnızlıklarım unutmak için bu çareye baş vuran kadınlar en bedbaht olanlardır. Çünkü şefkat ve his hayatını tatmin etmeyen cinsi arzular ve cinsi tatminler, kadını hakiki bir bedbahtlığa; huzursuzluğa sürüklemektedir. Demek ki yalnız kadın ruhi ve fiziki ihtiyacı bir arada karşılayabilecek erkeğe tesadüf etmedikçe gelişigüzel maceralardan ve bilhassa evli erkeklerle aşırı ahbaplıklar yapmaktan çekinmelidir. Bu konuda da kadının bilmesi icab eden mühim bir nokta vardır: Tabiat erkeği daima bir kadını elde etmeye sevkeder. Erkeğin o anda gösterdiği zaaf kafiyen hissi bir zaaf değildir ve erkek çoğu zaman, tabiate uyarak, bilerek veyahut bilmiyerek, elde etmek istediği kadını kandırma yoluna gider. Medeniyet ilerledikçe bu kandırma şekil değiştirmiştir ama esas itibariyle zaaf anlarından sonra erkek uzaklaşır, kadın yaklaşır. Çoğu zaman kadını bekleyen hayal kırıklığıdır. Bir erkek ve bir kadın birbirlerine çok yakın olurlarsa prensipleri, münasebetleri ne olursa olsun bir

bakış, bir yanlış hareket, bir düşünce yüzünden biyolojik hâdise meydana gelebidir. Birbirlerini arzulayabilirler. Yalnız kadın bu tehlike ile daima karşı karşıya kalabilir. Zamanı gelince hayır demesini bilmek, zannedildiği gibi kolay da değildir. Zamanı gelmeden hayır demek, zemin hazırlamamak, boş ve ümit kırıcı maceralara sürüklenmemek, ruh ye vücut birliğine götürecek olan hakiki mesut hadiseyi sabırla ve irade ile beklemek lâzımdır. Dikkat edilecek nokta kasılmamak, ciddiyeti taassupla korkaklıkla karıştırmamaktır. Yalnız kadının çok mühim meselesi erkeği seçmektir, erkekten kaçmak değil!

Hayâtını tanzim etmesini bilmiş olan yalnız kadın tertipli ve şirin evinde huzur içinde ve mesut yaşıyabilir. Bunu başardıktan sonra da hayata inanarak bakmaması ve ümitlenmemesi için hiçbir sebep yoktur.

V A Z İ F E

Jale CANDAN

Kıbrıs meselesinde Büyük Millet Meclisinin Muhalifi ve Muvafığı ile birletmesi, muhakkak ki, hem içerde hem dışarda iyi tesirler yarattı. O sabah gazetesini okuyan vatandaşın içini sevinç kapladı. Ufukta yeni bir ümit belirmişti. Bu ümit, tıpkı Kıbrıs meselesi gibi çıkmaza giren birçok memleket meselelerinde, siyasi partilerin görüş birliği yapmasına dayanıyordu. Birleşmekten kast edilen şey elbette ki Muhalefetin sus pus olup Büyült Meclisi dikensiz gül bahçesine benzetmesi değildi. Bu hususta Türk milletinin görüşü çoktan, tespit edilmiş bulunuyordu. Muhalefet elbette ki, birçok şeylere meşru yollardan Muhalefet edecek, İktidar aynı meşru yollardan tuttuğu yolu müdafaa edecekti. Arada çatışmalar olacaktı. Bu tabii idi. Milli Birliğe bundan zarar gelmeyeceği artık biliniyordu ve aksini iddia edenler bizzat Milli Birliğe çok zarar verecek olan bir yolun tutulmasına boşuna gayret edenlerdi. Bilâkis ancak kuvvetli bir Muhalefet, vazifesini bilen ve vanan bir Muhalefet milli davalarda İktidarı destekliyebilirdi. Sesi çıkmayan bir Muhalefetin, hükümeti desteklemesi ise ne dışarda bir tesir yaratabilirdi, ne de Kıbrıs meselesinde olduğu gibi memlekette böylesine müspet bir netice doğurabilirdi.

Birleşmekten kast edilen şey, herşeyden evvel milletin arzusuna uyarak, bugün inkâr kabul etmez birçok meseleleri Büyük Meclise getirip soğukkanlılıkla, itidalle bunları tartışmak ve davaları halle çalışmaktı. Birleşmekten kast edilen şey gene herşeyden evvel siyasi partilerin birbirlerini menfaatperestlikle itham etmeden, kaçamak yollara sapmadan, demagojiye kaçmadan, tabii bir şekilde vazifelerini yapmaları ve ara seçimlerde olsun, büyük seçimlerde olsun kendisini gösterecek olan milli iradeye intizaren sükûnetlerini muhafaza etmeleri, demokratik bir zihniyeti benimsemek hususunda tereddütsüz anlaçmaları idi.

İşte bir sabah, gazetelerde Büyük Millet Meclisinin, Hükümetin Kıbrıs siyasetini ittifakla desteklediğini okuyan vatandaşın ümidi bu idi. O Kıbrıs dâvasının çok daha evvel Büyük Meclise getirilip ittifak kararının alınmasını beklemişti. Zamlardan, Kuyruktan, Nurculardan kurtulmanın yegâne çaresini de meselelerin olduğa gibi Büyük Meclise getirilmesinde arıyordu. Meclis tatile girmeden onun dertlerine el atacak mıydı? Maalesef ümit kapısını açan gazete havadisleri yalnızca Kıbrıs dâvamıza inhisar etti kaldı. Meclis böylece tatile girmiştir. Şimdi vatandaşın yapabileceği en iyi şey seçim bölgelerinde dolaşacak olan milletvekillerine sesini duyurmak, derdini anlatmaktır. Gelecek seçimlerde kazanacak elan milletvekilleri muhakkak ki, milletin sesini Büyük Meclise ulaştıran milletvekilleri olacaktır.

Moda

Empirmenin **zaferi**

Empirme plaj kıyafeti
Zamanın sesi

1958 yaz modasının en büyük hususiyeti empirmelere verdiği önemli yerdir. Vücut batlarım pek az gösteren yeni modellere isyan eden en müşkülpesent münekkitler dahi, yeni empirmelere hayran olmuşlardır. Yeni empirmeler kadına zamanın görüşünü belirtmek için büyük bir fırsat vermiştir. Sürrealist desenli empirmelerle kadınlar çok yeni biçimde tayyörler, yaz mantoları, yalancı döpiyesler yaptırmaktadırlar. İpekli ve hattâ pamuklu üzerine yapılan bu desenler kadar hiçbir şey zamanımızı ifade edemiyecektir. Eldiven ve şapka ile beraber giyildiği zaman bu empirme takımlar yaz için, öğleden sonra kıyafeti olmaktadır. Bir nikâha, herhangi bir resmi toplantıya gitmek için bu kıyafetler hakikaten biçilmiş kaftandır.

Uçucu ve şeffaf kumaşlar üzerine yapılan empirmeler ise aksine romantiktir ve makine devrinin, atom devrinin eskiye olan hasretim belirtmektedir.. Karışık çiçekli bu empirmelerle nefis dang ve gece kıyafetleri yapmak mümkündür. Bu empirmeler gül, karanfil gibi çiçekleri sık sık tekrar etmekte eski empirmeleri hatırlatmaktadır.

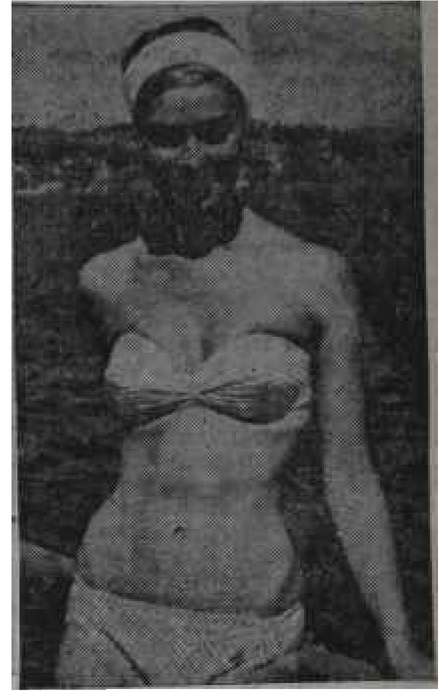
Plaj kıyafetleri için de koton empirmeler çok revaçtadır. Pantalon üzerine giyilen şömizye bluzlar ekseri desenli yeni kumaşlardan yapılmıştır. Empirme modası ayakkabıya kadar gitmiştir ve elbiseyle eş empirme iskarpinler ince bir şıklık teferruatı addedilmektedir. Düz elbiseleri dahi keten empirme yarı spor ayakkabılar, empirme kloş şapkalarla daha cazip hale getirmek moda olmuştur.

C E M İ Y E T

Yakası satenli siyah kurvaze bir smokin giymiş asık çehreli, kırlaşmış saçlı adam, muayyen bir teşebbüsten çok fazla kâr sağlamayı hayal edip de, sonradan masrafı dahi kurtaramamanm asabiyet ve telâ--ı içinde önündeki mikrofonu unutarak yüksek sesle "Ver şu vazoyu be kardeşim, ver şu vazoyu" diye konuşunca birden yükselen bir kahkaha tufanı ile karşılaştı. Hadise geçen haftanın sonunda cumartesi gecesi saat 23.30'da Açık Hava Tiyatrosunda onbeş memleketin güzellerinin katıldığı Avrupa Güzellik Müsabakasında cereyan ediyordu. Smokinli adam, Avrupa Güzellik Komitesi Türkiye Temsilcisi İzzet Aykol'du. Aykol yükselen kahkahalara aldırmadan devam etti: "Efendim, şimdi Gazeteciler Cemiyeti İkinci Başkanı Osman Nebioğlu, Türkiye temsilciliğinin hediyelerini derece alan güzellere dağıtacak. Birinciye bir gümüş şekerlik. İkinciye bir bakır vazo. Üçüncüyeee..." İzzet Aykol cümlesini bitirememişti ki hazurundan biri oturduğu yerden bağırdı: "Yok daha neler, bir Şakir Zümre sobası!" Açık Hava Tiyatrosu bir defa daha kahkahalara boğuldu. İkinciden Definciye kadar derece alan güzellere de ikinciye verilen vazonun birer eşi veriliyordu. 17.5 lira kıymetinde hiç bir sanat ve hatıra kıymeti olmayan alelade bakır vazolar!

Türkiyede ikinci defa yapılan Avrupa Güzellik Kraliçeliği müsabakası, zincirleme organizasyon fiyaskoları halinde cereyan etti. Yüklü ve yıpratıcı program daha ilk gününden bir kenara atıldı. Ama bu 19 yaşındaki Yeşilköylü güzelimiz Ezel Olcay kadar, muhtelif iklimlerden şenlenen İstanbula gelen ondört dilberin de* baş şikâyeti oldu. Müsabakanın gerçek gayesi unutulmuş, organizasyon bir teshir şekline dökülmüştü. Aslında Avrupanın onbeş en güzel kızı olması gereken güzeller, mayoları koltuklarının altında İstanbulda semt semt, Anadoluda şehir şehir dolaştırılarak bir ticaret seyahatine çıkarılmışlardı. Fakat bu gayretkeşlik hiç de müsbet bir netice vermemiş, astronomik duhuliye ücretleri -20, 25, 30 ve 40 lira- insanların kazıklanmağa müsait bir psikoz içinde bulundukları Kurban Bayramına rağmen ancak bin kişilik bir kalabalık toplayabilmişti. Açık Hava Tiyatrosunda toplanan bu bin kişinin ekseriyetini de bakkal, kasap, manav gibi devrin en fazla kazanan zümresine mensup insanlar teşkil ediyordu. O gün Açık Hava Tiyatrosunda tek fikir işçisine bile rastlanmadı. O kadar ki İstanbul sosyetesi dahi bu müsabakaya rağbet göstermemişti. Davetiyesi tek kişi için 80 lira olan Hilton Oteli havuzu kenarındaki baloda ise sadece 65 kişi bulundu.

Huri misali güzeller, İstanbula ayak bastıkları dakikadan Türkiyeyi terkettikleri dakikaya kadar yakışıklı züğürtler, zengin geçkinler tarafından bir abluka altına alındılar. Buna rağmen çapkınların ellerine geçen, hüsrandan başka birşey olmadı. Zira her güzele İstanbulun maruf Ahlâk Zabıtasına taş çıkartacak derecede başarılı temsilciler refakat ediyordu. Çapkınlar arasında en büyük başarıyı şöhretli, hem de Eldorado tipi 1958 modeli Calillac'lı Ankaralı genç avukat Ferda Kahraman elde etti. Fakat onunki de göz banyosundan veya el sıkışmasından ileri gidemedi. Güzellere yapılan sayısız kokteyl parti davetlerinden sadece Kahramanınki kabul edildi. Genç avukatın İstanbulda iken ikameti adet edindiği Hilton otelinin günlük ücreti -servis hariç- 350 lira olan. Karadeniz dairesinde verdiği kokteyl hem kendisine pek sükse sağlamış hem de pek muhteşem olmuştu. Diğer çapkınlarsa soluğu müsabakada alarak gözlerini "cilalamakla" iktifa etmeğe mecbur kaldılar.

Fransız güzeli

Avrupayı temsil edebilirdi..

Müsabakanın maksadının çok taştığını gören bazı güzeller programa itiraz ettiler. Sırf bu yüzden programın İzmir faslı iptal edildi de İzmirlilerin gözleri nurlanmaktan mahrum kaldı. Aykol, merkantilist bir tasarruf zihniyeti yüzünden nazeninleri İzmire ve Ankaraya otobüsle götürmeğe kalkışmıştı. Fakat temsilciler Aykolu canlarına kastetmekle itham ettiler de otobüs yerine uçak yolculuğunda karar kılındı.

Güzellerle Aykol arasında ilk ihtilâf, İstanbula ayak basıldığı akşam patlak verdi. Güzeller, Aykolun sağlayacağı reklâma karşılık tenzilâtla kiralanan kuytu mahaldeki bir otelde odalarda ikişer ikişer yatmak istememişlerdi. Otel o kadar kuytu bir mahaldeydi ki, güzelleri hava alanından getiren otobüs buraya girememiş de güzeller köşe başından otele kadar ellerinde bavulları ile yürümek zorunda kalmışlardı.

Nihayet cumartesi olmuş ve müsabaka günü gelip çatmıştı. Açık Hava Tiyatrosunda yapılan konuşmalar, mikrofondan B. M. M. Başkanı Refik Koraltana yapılan iltifatlar, güzellerin tuvaletlerle geçişi fasıllarının bulunduğu müsabakanın sıkıcı ve fuzuli tarafları da mazi olduktan sonra sıra mayoyla geçişe geldi Nefesler tutulmuş, gözlükler

Güzeller Lidoda

Seçmesi güç

parlatılmış, dürbünler faaliyete geçmişti. Bu sırada "güzele bakmak sevaptır" tasavvuf felsefesinin taraftarlarından olan Koraltan şeref locasında ailesinden kalabalık bir grupla oturuyordu. Seyirciler arasında dikkati çeken diğer birisi de, tanınmış bir Kuranı Kerim tefsircisi ve dini mevzular muharririydi!

Tuvaletle gayet cazip görünen bazı güzeller, mayoları içinde seyircileri hayal sukutuna uğrattılar. İngiliz güzeli için ise durum tam tersine oldu. En fazla alkış toplayan güzel göğüsleri, nefis kalçası ve balık eti vücudu ile Sophia ile Gina'ların memleketlisi. İtalyan Güzeli oldu. En açık mayoyu giyen -bikini hiç yoktu-, en sere serpe dolaşan güzel Olcaydı. Türkiye güzelinin maharetli annesi; zekice bir plân hazırlamıştı. Diğer güzeller lasteks mayoları ile etlerini iyice toplarken Olcay, siyah ve bol saten bir kıyafet ile lâtif vücut hatlarını meydana koyuyordu. Plân o kadar muvaffak olmuştu ki, seyirciler arasından bir delikanlı kendini yere atıp Olcayın ayağını öptü. Müsabaka bu tip hafiflikler içinde devam ederken İspanyol güzeli de seyircilerle hafif el şakaları yapıyordu. En ön sırada bulunan D. P. li komik Aziz Basmacı tam resim çekilirken güzellerin yanına fırladı ve bir çok filmin heba olmasına sebep oldu.

Jüri kararını çok daha önceden vermişe benziyordu. Müsabakada sadece güzellik değil bunun yanı başında giyinmek, konuşmak, hal ve tavırlardaki asalet de nazarı dikkate alınacaktı. Neticede beynelmilel jüri 19 yaşındaki Viyanalı bir sekreter olan Avusturya güzeli Hanni Ehrenstrasser'e birinciliği verirken böyle bir kompleksin ziyadesiyle tesiri altında kalmıştı. Almanca ve Portekizce dillerini konuşan Ehrenstrasser mavi gözlü ve sarı saçlıdır. Boyu 1.76, göğsü 94, beli 57, kalçası ise 94 santimdir.

İkinciliğe harikulade bir tuvalet giymiş olan Batı Almanya, üçüncülüğe Avrupa Güzellik Kraliçeliğine en fazla lâyık olan Fransa, dördüncülüğe onbeş müsabıkın en umulmayan güzeli Hollanda, beşinciliğe de şirin Fin güzeli seçildiler.

Neticelerin ilanını müteakip, büyüleyici bir güzelliğe sahip geçen yılkı Avrupa güzeli Hollandalı Corine Bottschaffer, Ehrenstrasser'e tacını devretti. Bu arada Vali yerine hazır bulunan muavini Nazım Başlamıştı sahneye davet edildi. Adanalı Başlamıştı, Kraliçelik pelerinini giydi lirken yeni Kraliçenin yanağından veya elinden, -hiç olmazsa elinden - bir öpücük almamakla esaslı bir ananeyi bozdu ve İstanbullulara psikolog Gökayın hasretini bir kere daha duyurdu.

Neticelerin ilânı üzerine ilk yaygarayı da İtalyan güzeli Elisabette Bota kopardı. Programın -daha dört günlük bir faslı varken kalktı memleketine döndü ve büyük bir fiyaskoya sebeb oldu.

T İ Y A T R O

Ankara

Muammer Karaca
Kahkaha tüccarı

"Masif İskemle"

Sahnede hafif kırlaşmış saçlı, esmer bir adam Demokrasi devrinde fasulyanın nimetleri üzerine bir konferans çekerken seyirciler arasındaki orta boylu, kibar tavırlı beyaz saçlı bir adam kahkahalarla gülüyordu. Kahkahaları öylesine yüksek sesle atıyordu ki etrafta oturanlar gayri ihtiyari gözlerini sahneden çevirip bu beyazlanmış saçlı adama baktılar. Doğrusu adam hiç de yabancı değildi. Seyirciler arasında politika ile uzaktan yakından biraz alakası olanlar birden bu adamı tamdılar. Beyaz saçlı adam D. P. Genel İdare Kurulu azası Atıf Benderlioğlu idi.

Sahnede bir İktidar partisi Genel Başkam edası ile fasulyenin kayıplara karışmasının bir politika icabı olduğunu izah eden aktör ise Muammer Karacaydı ve hemen her yıl olduğu gibi bu yıl da Ankaraya gelmiş, yaz boyunca seyircilerine neşeli dakikalar yaşatıyordu. Temsil ettiği oyunun adı "Masif İskemle"ydi

Karacanın temsilleri D. P. iktidarım hicvederken bite iktidar mensubinine sevimli gelmekte, Karacayı Gençlik Parkında her akşam Muhalif Muvafık binlerce kişi ayni kahkahkahalar içinde alkışlamaktadır.

Dön baba dönelim

Yıllardan beri Muammer Karaca adı, büyük şehir insanının" dilinde dolaşır. Anadolunun küçük şehirlerinde tiyatro diye bellenen tuluat kumpanyalarının yerine büyük şehirlerde Karaca Tiyatro geçmiştir.

Yaz gelince Karaca Tiyatro, İstanbuldan büyük şehirlere çıkar. Yaz sıcağında gerçek tiyatrodan dışarıya uğrayan halk, Karacaya koşar. Nitekim şimdi Ankarada da Karaca Tiyatro her gece binlerce seyirciyi güldürmektedir.

"Masif İskemle" İstanbulun bir gecekondusunda dokuz ay kirayı vermeden yaşamasını beceren bir memurun valilikle biten hikâyesini anlatmaktadır. Hüseyin memurluk hayatında bir türlü ilerliyememiştir. Bir gün de ev sahibi icra memurunu gönderir. Fakat Hüseyin resmi makamların verdiği bir belgeye göre hayatta değildir. Ölmüş bir adamın kira borcunu ödemesinin imkânı olmadığını söyliyerek icradan yakasını kurtarır.' Bundan sonra da Hüseyin, ne zaman ve nasıl öldüğünü anlamak için doğduğu kasabaya gider. Kasabanın Belediye Başkanı, nüfus memurunun yanlışlıkla öldürdüğü adamı karşısında görünce telâşlanır. Türlü formalitelerden sonra kendisine yeni bir kimlik cüzdanı uydurulur ve Hüseyin ölümünün yıldönümünde kasaba halkına kaymakam olarak bir nutuk çeker.

Sahte kaymakam Hüseyin, halkın dertleri ile yakından ilgilendiği için çok sevilmiştir. Belediye Başkanının ve daha başkalarının yolsuzluklarını ortaya çıkarır. Vali olur.

Beğendiğiniz gibi

Muammer Karaca İtalyan yazarı Nicola Manzari'niri peş perdelik komedisini kendi anlayışına göre yeniden yazıvermiş. Tabii bu beş perdelik piyes, Karacanın siyasi, ahlâki, içtimaî hicivlerinin hatırı için ters yüz edilip üç perdeye indirilmiş. Şehir Tiyatrosunda bu mevsim "Ölüler Vergi Ödemezler" adiyle oynanan piyes Karaca Tiyatroda "Masif İskemle" olmuş.

Karaca için tiyatro seyircinin kahkahası, alkışı için bir vasıtadır. Bu bakımdan eserin hiçbir önemi yoktur. Seyircinin tutmadığı espriler çıkarılır, her oynayışta eser yeniden yazılır. Muhakkak ki tuluat tiyatrolarının bu özelliği ağırbaşlı tiyatro ile hiçbir zaman bâğdaştırılamaz. Bu görünüşü ile Karaca gerçek tiyatro anlayışının en büyük düşmanıdır. Keza oyuncular da sırf sözleri nakleden birer vasıtadan ibarettir. Hoş endamlı kızlar, kaynana kılıklı hanımlar, züppe delikanlılar sahnede arz-ı endam ederler. Sahnede hoş görünmekten başka hiçbir kaygıları yoktur. Bu yönüyle de Karaca sahnesi, sahne sanatının en büyük düşmanıdır.

Denilebilir ki, Karacanın gerçek tiyatro ile hiçbir ilgisi olmıyan, aksine bu memlekette iyi tiyatroyu yerleştirmeye çalışanların gayretlerini baltalayan bu kusurları aynı zamanda en büyük meziyetleri olmaktadır. Gerçekten her devirde, her memlekette olduğu gibi halk ucuz zevk alma vasıtalarına alışmıştır. Bu arada eski tuluat geleneğimizi daha modern yollar içinde devam ettiren tek müessese olarak Karaca Tiyatro alkışlanabilir.

M U S İ K İ

Sanatçılar

Vatana dönüş

Piyanist Artur Rubinstein, bir Chopin Polonaise'inin son akorlarını çaldıktan sonra, ağarmış saçlı başını kaldırdı. Alkışlara cevap vermek için ayağa kalktı. Dinleyiciler de onunla birlikte ayağa kalktılar. Bir yandan da "yüz yıl yaşa" diye bağırıyor, durmadan alkışlıyor, hatta ayaklarını vuruyorlardı. Piyanist, halkı selâmlamak için on defa sahneye çıktı. Böylece. 69 yaşındaki piyanist Rubinstein, doğduğu şehir olan Varşovada 20 yıldan beri ilk konserini vermiş oluyordu. Ömrünün ilk konserini de orada vermişti. O zaman henüz 6 yaşındaydı.

Anavatanından ayrıldıktan sonra Rubinstein, İkinci Dünya Savaşına varana kadar, Polonyada defalarca konser vermişti. Amerikan uyrukluğuna geçmişti ama Polonyalılar onu hâlâ kendilerinden sayarlardı. Bir yazar "Piyanistlerin en iyisi olduğuna göre, Polonyalıdır" demişti. Fakat harp esnasında Almanlar, Rubinstein'ın Lodz şehrinde yaşıyan ailesini öldürmüşlerdi. Rubinstein, harpten sonraki turnelerinde ne Polonyaya, ne de Almanyaya uğramıştı. Nihayet Polonyaya dönmiye karar verdi. Konserlerinin biletleri derhal satıldı. Provalarında bile binden fazla dinleyici vardı. Son konserinde, Rubinstein sahneye çıktığında bütün dinleyiciler ayağa kalktı. Böyle bir hareket o zamana kadar ancak bir başka Polonyalı musikişinasa, piyanist Jan Ignace Paderewski'ye lâyık görülmüştü.

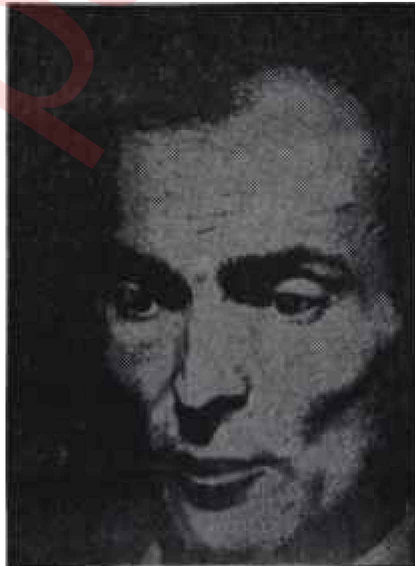
Bestecilikten şefliğe

7 Nisan 1933 tarihli New York Herald Tribüne gazetesinin musiki sayfasında garip bir yazı başlığı çıktı: "Küçük İgor Amerikada". Yazıda, İgor Markeviç adlı, 19 yaşında bir bestecinin "Hayali Bir Bale İçin Orkestra Musikisi" adlı eserinin tenkidi yapılıyordu. Eser bir gün önce, Sergey Kusevitzki idaresinde Boston Senfoni Orkestrası tarafından çalınmıştı. Bu hayalî balenin bir adı daha vardı: "Rebus". Küçük İgor, Amerikan halkına bir dahi olarak tanıtılmıştı. Fakat Herald Tribune tenkitçisi, 10 yaşındaki bestecinin dehasından şüphe ediyordu. Ona göre, "Rebus" kısır, önemsiz bir eserdi. Sakın bale yerine, bu gencin dehası hayal mahsulü olmasındı!

Aradan geçen 25 yıldan sonra bugün, Küçük İgor'ün dehasının bestecilikte değil, orkestra şefliğinde olduğu anlaşılmış bulunuyor. İgor Markeviç genç orkestra şefleri arasında en çok ilgi ve saygı görenlerden, en çok plâk; yapanlardan ve en çok seyahat edenlerden biridir. Son on yıl içinde orkestra şefliğinde ki yükselişi baş döndürücü bir hızla olmuş, 1933 yılında Amerikan halkına "dahi bir genç besteci" olarak kabul ettirilmek istenen İgor Markeviç'in orkestra şefliği dehasını bütün dünya bugün, zorlamaya lüzum kalmadan kabul etmiştir. Sekiz yıl süreyle yalnız "misafir şef" olarak çalışan, hiçbir orkestranın devamlı şefliğini yapmıya yanaşmıyan Markeviç, Avrupada, Orta Doğuda, Güney ve Kuzey Amerikada devamlı olarak konserler vermekte, bu yüzden uçak tarifelerini cebinden hiç eksik etmemektedir. Markeviç'e göre bir orkestra şefi mesleğine iyice hâkim olabilmek için çeşitli zihniyetleri, çeşitli orkestraları tanımak zorundadır. Çünkü Viyana ile Santiago'da musiki anlayışı aynı değildir.

Rus - İtalyan - İsviçreli

Bugün İgor Markeviç 46 yaşında, zayıf, sinirli, heyecanlı bir adamdır. Rusyada doğmuş, ömrünün büyük bir kısmım Pariste geçirmiştir. Halen İtalyan vatandaşıdır; fakat evi İsviçrededir. 1912 yılında Kiyefte doğan Markeviç, iki yıl sonra ailesinin İsviçreye hicret etmesi üzerine, harika çocuk olarak ilk şöhretini orada yapmış, ilk piyano derslerini Alfred Cortot'dan almış, ondört yaşındayken Parise gitmiş ve orada, günümüzün birçok bestecisi ve "dehası" gibi, Nadia Boulanger ile kompozisyon çalışmış, daha sonra ünlü bale emprezaryosu Sergey Diyagilef'le tanışmıştır. Markeviç'i "bir dahi" diye reklâm eden de Diyagilef olmuştur; hem de ona birçok bale musikisi. sipariş etmiş, aynı zamanda da bir piyano konçertosunun Londrada Covent Garden'de çalınmasını sağlamıştır.

İgor Markeviç

İhtisası: ihtisassızlık!

Fakat Markeviç'in besteciliği çabuk unutulmuştur. Onun orkestra şefliği mesleğini seçmesine İkinci Dünya Savaşı tesir etmiştir. Savaş boyunca Markeviç İtalyadaydı. Orada bir yeraltı mukavemet teşkilatı kurmuş, yarımadayı işgal eden müttefik kuvvetleriyle radyo teması sağlamış, Floransa şehrinin kurtarılmasında büyük rolü olmuştu. Amerikalılar İtalyayı işgal edince, kendilerine büyük yardımı dokunan bu gence, orkestra konserleri ve radyo musiki programları idare imkânı sağlamışlardı. Vaktiyle, Hermann Scherchen'den aldığı dersler sayesinde zaten orkestra şefliğine hazır bulunan Markeviç için de böylece yeni bir meslek hayatı başlamıştı.

Plâkların faydası

İgor Markeviç'in orkestra şefi olarak ihtisası, hiçbir ihtisas sahası olmamasındadır. Ona göre komple bir musikişinas olmak için ihtisastan uzaklaşmak gerekir. Markeviç'in repertuarı, Purcell'den Dallapiccola'ya kadar hemen, hemen bütün bestecileri kapsar. Markeviç, bu bahiste şöyle düşünüyor: "Oysa bugün orkestra şeflerinin temayülü, bunun aksinedir. Kimi yalnız opera idare eder; senfonilere ve oratoryolara aldırmaz. Kimi, yalnız bir çağın musikisini bilir. Ne var ki, Stravinki'nin Bahar Ayini gibi, geçmiş yüzyılların mahsulü sayılabilecek bir eseri idare edebilmek için, musiki tarihini çok iyi tanımak gerekiyor."

Markeviç'e göre plâklar yalnız dinleyicilerin kulaklarım ve musiki iştahlarını açmakla kalmamış, aynı zamanda musikişinaslara da büyük faydalar sağlamıştır. Sanatçı bu bahiste şunları söylüyor: "Plâk doldurmuş bir orkestra, hiç plâk yapmamış orkestralara nisbetle, en az bir misli daha iyi çalar. Plâkçılığın gelişmesi, orkestra icralarının kalitesini inanılmaz derecede yükseltmiştir. Bundan başka, iç detaylardan Ziyade, umumi tesir için musiki yazmış oldukları iddia edilen ondokuzuncu yüzyıl bestecileri bile, bugünün ilerlemiş plâk kaydetme teknikleri sayesinde eserlerinin kazandığı vuzuha ve aydınlığa herhalde hayran kalırlardı. Berlioz gibi bir besteci idealini ancak plâklarda bulabilirdi. Meselâ bu bestecinin (Harold İtalyada) adlı viyola sololu senfonisini konserlerde doğru olarak icra etmenin imkânı yoktur. Şu bakımdan ki, orkestra partisi bazı yerlerde solo viyolayı kapar. Oysa gelişmiş mikrofon teknikleri sayesinde plâkta, viyola ile orkestra arasındaki gerçek muvazeneyi sağlamak mümkün olmuştur. Wagner'in musikisinde de bu çeşit muvazenesizlikler vardır. Fakat plâk alma usulleri sayesinde bunları düzeltmek imkân dahiline girmiştir. Böylece plâklar, konserlerden çok daha fazla, bir bestecinin gerçek çehresini aksettirmiye muvaffak olabilmektedirler. Plâk alma sanatının büyük başarısı asıl buradadır."

Filmler

Ruslar insanlaşınca

Geçen haftanın sonunda bir akşam Ankaradaki Sovyet Büyük Elçiliğinin salonu ağzına kadar doluydu. Dış kapının önüne sırayla otomobiller yanaşıyor, bayraklı ve bayraksız bu arabalardan bir insan kalabalığı içeri doğru akıyordu. Doğrusu istenilirse gelenler büyük bir kalb huzuru içinde değillerdi. Zira zavallı Imre Nagy'nin ve onun kahraman arkadaşı General Maleter'in hatıraları henüz pek tazeydi. Her türlü insanlığın dışında, kelimenin tana manasıyla kahpece vurulup öldürülen Macar vatanseverleri dünyanın dört bucağında olduğu gribi Türkiyede de kalbleri Sovyet metodlarına karşı biraz daha fazla kin, biraz daha fazla nefretle doldurmuştu. Ama işte, grene de, salonda ver alan kalabalık, Rus Büyük Elçisinin davetine icabet etmişti. Bunun sebebi o gece Sovyet metodlarının değil, Rus sanatının bir örneğinin gösterileceğiydi.

Elçilikte bir film oynatılıyordu. Elçinin davetiyesini alanlar filmin adı olan "Leylekler Geçince" yi yadırgamadılar. Daha bir kaç ay evvel bütün sinema dünyası bu filmin ve onun genç kahramanı Tatiana Samoilova'nın adıyla çalkalanmıştı. Zira Cannes Festivalinde jüri birinci mükâfatı robotlar değil, insanlar tarafından oynanan bu Rus filmine vermişti. Filmin orada ilk gösterildiği gece jüri azaları ve davetliler kurdela bittiğinde, gözleri yaşlar içinde, gene gözleri yaşlı bir genç kızı, Tatiana Samoilova'yı coşkun tezahürat yaparak, hararetle alkışlamışlardı. O gece sinema salonuna Moskova dram sanatı mektebinin henüz iki film çevirmiş basit bir mezunu, bir Rus yıldızcığı olarak giren Tatiana sinema salonundan 1 numaralı Sovyet yıldızı olarak çıkıyordu.

Gündelik hayattan sahneler

Leylekler Geçince, harbin insan hayatı üzerindeki acı tesirlerini, verdiği ıstırabı anlatıyor. Film, nişanlısını, sevgilisini savaş yüzünden kaybeden saf, taze, güzel bir genç kızın hikâyesi. Her şey şafak sökerken Moskova sokaklarında başlıyor. Henüz uyuyan şehirde sevgililer, iki yaramaz çocuk gibi elele dolaşıyorlar. Birbirlerine muziplikler yapıyorlar, bir arazöz Veronikayı ıslatıyor, bir köpek Borisi kovalıyor. Sevimli, cana yakın sahneler. Bu esnada gençler gökte uçan bir leylek sürüsü görüyorlar, onu seyrediyorlar. O günü takip eden günlerde Veronikanın ve Borisin ailelerini görüyor, tanıyoruz. Orta halli kimseler. Basit Rus şehirlileri. Dünyadaki bütün şehirliler gibi kimseler. Hayatları aynı, gaileleri aynı, neşeleri ve sevinçleri aynı.

Sonra birden harp gelip çatıyor. Borisin yeri cephededir. Film, tahminin aksine malûm propagandayı gö-e batarcasına yapmıyor. Savaş, beraberinde felâketleri getiriyor. Bir hava hücumunda Veronikaların evi yıkılıyor, genç kızın annesi ve babası ölüyorlar. Veronika için gidecek, sığınacak yer Borisin ailesinin yanıdır. Bir başka hava hücumu bir başka felâket getiriyor. Patetik bir sahne sonunda genç kız Borisin bir piyanist akrabasına teslim oluyor. Onunla evleniyor. Fakat kalbi, cephedeki sevgilisi için çarpmaktadır.

Zaman geçiyor. Bir serseri kurşun Borisi öldürüyor. Genç kızın haberi yoktur. Bir hastahanede çalışmakta, yaralıların yarasını sarmaktadır. Piyanist kocasıyla münasebetini kesmiştir. Bir gün, çamaşır yıkadığı sırada bir asker Borisin öldüğünü haber veriyor. Demek artık Borissiz, sevdiği adamsızdır. Cevap vermiyor, hatta ağlayamıyor. Dünya başına yıkılmıştır.

Harp sona eriyor. Zafer kazanılmıştır. Bandolar çalıyor, bayraklar dalgalanıyor. Trenler harp meydanlarından askerleri geri getirmektedir. Veronika da karşılayıcılar arasındadır. Oradan oraya dolaşıyor, boşuna Borisi arıyor. Elleri Borise verilmek üzere çiçeklerle doludur. Fakat Boris bir daha gelmiyecektir. Bir daha Borisin elele Moskova sokaklarında dolaşamıyacaktır. Genç kız çiçekleri tanımadığı askerlere veriyor, kendini onlara bırakıyor.

Bu sırada gökten bir leylek sürüsü geçmektedir.

Tatiana Samoilova

Meçhul girdi, meşhur çıktı

Tatiana nın Cannes da çizilen gözleri

Kalbe giren bakışlar

İnsanların oynadığı film

Ankaradaki Rus Büyük Elçisinin davetlileri filmin zevkine tam manasıyla varamadılar. Kurdelada rusça konuşuluyordu ve söylenenlerin tercümesi yoktu. Bu yüzden bir çok şey anlaşılamadı. Fakat filmin Cannes festivalinde niçin birinci mükafata layık, görüldüğü ortaya çıktı. Filmi insanlar, sizin, bizim gibi insanlar oynuyor. Bilhassa küçük Tatiana Samoilova, gözleri, bakışları, , hali ve tava ile seyirciyi derhal cezbediyor. Viktor Rozovun senaryosu bir hikâyeyi anlatmaktan çok, bir hikâyeyi muhtelif tablolarla yaşatıyor. Başarılı operatör Sera Urusevski de zaten senaryonun o tarafından faydalanmış ve hakikaten unutulmaz bir kaç sahne yaratmış. Veronikanın evinin yıkılması, genç kızın bir kapıyı açınca karşısında sokağı bulması, piyaniste teslim olduğu bombardıman gecesi, Borisin sevgilisini hatırlayışı.. Bu sahneler insanı ta yüreğinden sarsıyor. Filmi idare eden Mikhail Kalatozov imkânları mükemmel şekilde kullanıyor. Her şey hissettiriyor ki Ruslar Cannes festivaline insani bir kurdelâ göndermek azmiyle çatışmışlardır ve bunda muvaffak da olmuşlardır. Veronika, Boris.. İsimler Rustur ama, aslında perdede oynanan bir insanlık dramıdır. Zaten filmin dünyada kazandığı başarı da bu meziyetlerinin neticesidir.

Leylekler Geçince, tabii Rus sinema ekolünün hususiyetlerini taşıyor. Bilhassa yakın plânlar karakalemle çekilmiş çizgilere benziyor. Belki,biraz kaba, fakat söylemek istediğini hemen söyleyen çizgiler. Ayrıca, rejisöre hâkim olan patetik sahne merakı uzun bir mazinin tesirini belli ediyor. Söylenenler bu yüzden, filmdeki tek ifade yolunu teşkil etmiyor. Belki de rusça filmin güç te olsa nihayet anlaşılmasının sebebi bu!

Filmcilik

Yeni sezona hazırlık

Avrupada beynelmilel film festivallerinin bütün heyecanı ile devam etmekte olduğu şu günlerde, dünya stüdyoları yeni sezonun hazırlıklarına başlamış bulunuyorlar.

Bu mevzuda Avrupa filmciliği Amerikadan daha hamarat çıkarak yeni sezonun yeniliklerini açıklamaya başladı. Her geçen yıl Hollywood'a biraz daha tehlikeli bir rakip olan Cine Citta, Romadaki geniş faaliyeti yanısıra Avrupanın diğer bâzı memleketleri ile de "co - production" lar hazırlamaya devam etmektedir. Nitekim yeni sezonda Cine Citta mamulâtı filmlerin yanında geniş ölçüde "co - production" lar da yer alacaktır. Bunların arasında bir franco - italienne mamulâtı olan "Toto Pariste" ve italio - espagnole karması olan "Ekmek, Aşk ve Endülüs" baş mevkii işgal etmektedir. İkinci filmin rejisörü ve başaktörü bundan evvel "Ekmek ve Aşk" serilerinde olduğu gibi yine meşhur Vittorio de Sica'dır. Açıklanan listeye göre, İtalyan filmciliği bu sezon Alman, Fransız, Yugoslav ve İspanyol stüdyoları ile müşterek 25 kadar film çıkaracaktır.

Diğer taraftan Cine Citta, bu haftanın başında sezonun ilk büyük filmini çevirmeye başlamıştır. Haricî sahnelerinin çevrilmesi ile işe başlanan "La Legge - Kanun" filminde baş rolleri Gina Lollobrigida, Marcello Mastroianni ve Yves Montand oynamaktadır. Dilber Gina bu kordelâda "Ekmek. Aşk ve Hayal" filminde kine benzer bir rol ve kıyafetle görülecektir.

Yeni "Romeo ile Guilietta"
Su gibi harcanan para

İtalyanların yanı sıra İngilizler de faaliyete başlamış bulunuyorlar. İngiliz filmlerinin başında büyük aktör Laurence Olivier'in rejisörlüğünü yapıp başrolünü oynadığı "Macbeth" yer almaktadır. "Hamlet" in başarılı aktörü, William Shakespeare'in beyaz perdeye naklettiği bu ikinci eseri ile yılın "Oscar" ında. iddia sahibi olabilecek.

Yılın diğer "Shakespeare" i İtalyanlar tarafından filme alınmaktadır. Bu şöhretli yazarın meşhur eseri "Romeo - Jüliyet" i bu sefer de beyaz perdede Vittorio Gassman ile Anna Maria Ferrero canlandıracaklar. Piacenza'da çevrilmekte olan bu film için tam 20 milyon liret sarfedilecekmiş. Romeo'yu oynayan Vittorio Gassman ise 4.5 milyon liret almaktadır. İtalyanlar, kendilerine aid olmasıyla iftihar ettikleri Veronalı âşıklar Romeo ile Giulietta'nın hazin macerasını beyaz perdede en mükemmel şekli ile canlandırma azmi içinde çalışıyorlar.

Alman stüdyoları ise Avrupa filmciliğindeki eski durumlarını tekrar ele, geçirebilmenin gayreti içindeler. Yeni sezona oldukça geniş bir programla hazırlanan Almanlar bilhassa "Sibirya Meleği" kordelâsı üzerinde duruyorlar.

Bizden yana...

Her yıl yığınla film piyasaya süren Türk filmciliği, güneşin şu bol günlerinden bilistifade paçaları sıvayıp faaliyete geçmiş, bulunmaktadır. Tamamı haricî sahnelere dayanan filmlerde tabiatın binbir güzelliği dururken, dahilî sahnelere: elektrik ve dekor masrafına ne lüzum var? Dağ, tepe, dere, nehir, bulut, harman yeri ve bir de mezarlık bulundu mu, her şey tamam demektir. Dayan gitsin...

Çok para getiren az masraflı ve bilhassa göbekli, davullu - zurnalı bu filmlerin yanında şüphesiz ki bazı hayır erbabının iyi niyetler ve fedakârlıklarla hazırladıkları bir kaç kordelâ da mevcut. Fakat ne çare ki bunlar "devede kulak" bile olamayacak kadar mahduttur.

Büyük emek sarfı ile ve masraftan kaçınılmıyarak çevrilen filmlerin arasında merhum Reşat Nuri Güntekinin "Yaprak Dökümü" de yer almaktadır. Şehir Tiyatrosunda hayli rağbete mazhar olan bu eseri heyaz perdede tamamen Şehir Tiyatrosu artistleri canlandıracaklar. Filinin rejisörlüğünü ise Suavi Tedü yapmaktadır. Çevrilmesi sona eren bu kordelânın dublaj, ve montajı ile meşgul olunduğu söyleniyor.

Diğer taraftan Cevat Fehmi Başkutun, İstanbul radyosunda büyük bir alâka uyandıran "Bizimkiler" ini de bu yıl beyaz perdede seyredeceğiz. Yine müellifi tarafından hazırlanan senaryosu tamamlanmış bulunan filmin çevrilmesine pek yakında başlanacak. "Bizimkiler" i beyaz, perdede Şehir Tiyatrosu artistlerinin canlandıracakları söyleniyor.

Yıldızlar

Dedikodu tatlı şeydir...

Beyaz perdenin yıldızlar âleminde gün geçmiyor ki ortaya yeni bir dedikodu çıkmasın. Bilhassa bu günlerde birbirini takip eden festivaller bu dedikoduların menbaı olmaktadır. Yıldızların yeni yeni aşk maceraları yanında boşanmalar da ayrı birer dedikodu mevzuu teşkil ediyorlar.

Hollywood'un güzel yıldızı Kim Novak'ın Dominik Cumhurbaşkanının 29 yaşındaki oğlu Trusilio ile aşk macerası yanında, Fransızların seksapel kraliçelerinden Martine Carol'un mâruf rejisör kocası Christian

Rainarier Frank Sinatra ile

Renkli rüyalar ülkesinde

Jaques'dan boşanması, İtalyan yıldızı Silvana Pampanini'nin evli ve çoluk çocuk sahibi bir adamla sevişmesi, nihayet İngiliz artisti Deborah Kerr'in oniki yıllık mesut bir izdivaçtan sonra iki çocuğunun babası olan kocasından ayrılmaya kalkması sinema âleminin en dedikodulu hâdiselerini teşkil etmektedir.

Bütün bunların yanında Monaco Sarayında verilen muhteşem bir balo da bir peri masalı gibi ağızlarda dolaşmakta ve gazete sütunlarını kaplamaktadır. Prenses Grace (Kelly) nin verdiği bu baloda hazır bulunan Frank Sinatra'nın Prensesin ricası üzerine tatlı sesi ile şarkılar söylemesi, baloya ayrı bir renk vermiş oldu.

New - York'daki St. Lawrence Üniversitesinde yapılan bir diploma töreni de sinema meraklılarının ayrıca dikkatini çekti. Bu Üniversitenin Güzel Sanatlar bölümünden diploma alanlar arasında aslen Hollandalı olan Issur Danielovitch adında biri vardı. 42. yaşında olmasına rağmen tığ gibi delikanlı olarak görünen Danielovitch, merasimde hazır bulunanların olduğu kadar foto muhabirlerinin de büyük alâkasını çekti. Onun bu kadar alâka çekmesinin sebebi kırkını aşkın bir Üniversite mezunu olmasından ziyade Hollywood'un şöhretti bir yıldızı olması idi. Fakat onu Issur Danielovitch olarak pek az kimse tanıyordu, o herkesin bildiği Kirk Duglas'dan başka birisi değildi...

S P O R

Futbol

Yaz uykusu

Bu cumartesi ve pazar büyük şehirlerimizde stadyumların önünden gecenler artık "goool" diye bağıranların feryatlarını, takımlarını teşyi eden seyircilerin tempolu seslerini duyamayacaklar. Zira geçen halta pazar günü İstanbulda Dolmabahçe Stadında yapılan Galatasaray - Beşiktaş maçı Bir yandan Federasyon kupası şampiyonunu belli ederken bir taraftan da mevsimin son maçı olmak özelliğini taşıyordu. Bu iki dev takımın ard arda iki gün yaptıkları karşılaşmalar bilhassa İstanbul seyircisine cidden unutulmaz iki gün yaşattıktan sonra uzunca bir müddet için yaz uykusuna yatan takımların sahalardan çekilmesinin de başlangıcı oldu.

Aşağı, yukarı iki aydan beri devam eden Federasyon kupası maçlarının hayli heyecanlı ve çekişmeli geçen elemelerinden sonra karşı karşıya kalan iki ekip lideri Galatasarayla Beşiktaş, geçen haftanın sonunda cumartesi günü kozlarını paylaşmak için karsı karşıya geldiklerinde, havanın adeta dayanılmaz derecede sıcak olmasına rağmen stadyumu binlerce Galatasaraylı ve Beşiktaşlı doldurmuştu. Her iki takım da oyuna son derece hırslı başladılar. Nihayet işin ucunda iki aylık bir gayretin meyvasını almak vardı. Maamafih Galatasaray Beşiktaşa göre kendinden daha emin bir tarzda oynuyordu. Zira onun avantajı daha fazla idi. Ama sarı kırmızılıların bu kendinden emin oyunu, pek de verimli olmadı. Birinci devrenin hemen hemen müvazi oyununa karşı ikinci devrenin ilk dakikasında Recebin ayağıyla penaltıdan atılan bir gol maçın mukadderatını tayin etti. Artık bundan sonra her iki takım da bütün gayretlerine rağmen gol çıkaramadılar ve maç 1-0 Beşiktaşın galibiyetiyle sona erdi. Beşiktaşın bu galibiyeti, iki takım arasındaki mücadeleyi büsbütün kızıştırdı. Hemen bir gün sonra, yani bayramın ikinci günü bu iki takım Dolmabahçede bir kere daha karşılaştılar. Şayet bu maçta Galatasaray rakibini iki farkla yense şampiyon olacak, bir farkla yense bir üçüncü defa Beşiktaşla çarpışacaktı. Ama ikinci gün, Beşiktaşın cidden şahane bir oyun çıkarması ve 42'inci dakika Coşkunun ayağıyla yaptığı tek gol Kupanın şampiyonunu belli etti. Siyah beyazlılar ard ard iki gün sarı kırmızılıları yenerek Federasyon kupası, şampiyonluğunu alınlarının teri ile Ve haklı bir şekilde aldılar.

Devler maçı

Bu haftanın son günü. Brezilyaya gelen yabancılar olağanüstü bir durumla karşılaştılar. Halk sokaklarda delicesine haykırıyor, bağırıyor, eğleniyordu. Şehirlerin semaya akseden derin uğultusu arasında arada bir patlayan tabancaların tarrakaları yabancıları heyecanlandırıyor, fakat bunların arkasından gelen sevinç çığlıkları bu heyecanı biraz yatıştırıyordu. Caddeler, sokaklar bir ana baba günüydü. Trafik tamamen durmuş, rastgele sıralanmış otomobillerin son hadlerine kadar açılmış radyoları başına üşüşen halk, bütün normal gidiş gelişi sekteye uğratmıştı. Bu arada tıkanık yolların arasında kendisine bir gedik açmak için canavar düdüğünü bütün şiddetiyle öttüren bir cankurtaran, radyo başında aldığı heyecanlı haberin tesiriyle kalbi duran bir ordu mensubunu almaya gitmek için çabalıyordu. O kadar ki, sağda, solda, sevinçten intihar edenlere rastlanıyordu.

Brezilyada hayatın bu derece anormalleşmesine sebep o anda Brezilyadan kilometrelerce uzakta. İsveçte, Stockholm yakınında yeni kurulmuş bir spor sitesi olan Rasunda'nın heybetli stadında 51800 seyirci önünde oynanan ve pek çekişmeli bir şekilde cereyan eden Brezilya -İsveç Dünya Kupası final maçıydı.

Her iki takım da maçın ehemmiyetini adamakıllı takdir ettiğini gösteren bir hırsla oyuna başlamıştı. Fakat dakikalar ilerledikçe bilhassa seyircilerin devamlı surette teşcii İsveçlileri coşturmuş ve bunun neticesinde 38. dakikada İsveçliler Liedholm'un ayağıyla birinci golü kazanmışlardı. Bu ilk gol Brezilya ağlarına takıldığı anda Brezilyada radyo başındakiler derin bir sessizlik içinde başlarını önlerine eğmişlerdi. Bir kısmı ise Cenubi Amerikalılara has bir heyecanla bir kitabı rahatça doldurabilecek küfürleri bir çırpıda sıralamıştı. Fakat İsveçlilerin başarısı uzun sürmedi. Bu golden beş dakika sonra şahlanan Brezilyalılar 18 yaşındaki Vava'nın ayağından derhal mukabelede bulundular. Tabii anında. Brezilyada radyo başındakiler çılgına döndüler. Brezilyanın bu şahlanan oyunu devam edip gitti ve takım 31. dakikada yine Vava'nın ayağından 2. golü kazandı.

Brezilyalılar ikinci devrede de bu hızla devam ettiler. 55. dakikada Pele'nin, 68. dakikada Zagallo'nun ve maçın son dakikasında yine Pele'nin ayağıyla müteakip golleri kaydettiler. Bu arada yalnız 80. dakikada bir gol yediler ve maçı bu şekilde 5-2 galip bitirerek Dünya futbol şampiyonu oldular.

Dünya üçüncülüğü maçı aynı gün aynı yerde Fransa - Almanya tarasında oynandı. Bu iki eski siyasi rakip arasındaki maç sportmence bir oyundan sonra 6-3 Fransanın galebesi ile sona erdi ve bu suretle Fransa Dünya üçüncülüğünü, Almanya da çaresiz dördüncülüğü almış oldu.

KOMİLİ

BANYO SABUNLARI

- EMSALSİZDİR
- CAZİBE VE GÜZELLİĞİNİZİ ARTTIRIR
- HUSUSİ KOKULU BOL KÖPÜKLÜ
- KURUDUR. BANYODA KATİYEN YUMUŞAMAZ

NECMİ KOMİLİ Tel. 273116

Herkes Aynı fikirde:

VATAN

okumak bir ihtiyaçtır